

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke
trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en
een overzicht van veelbelovende aanpakken

Henk Ferwerda
Tom van Ham
Donald Jager

Beke *reeks*

Kijk op jeugdcriminaliteit

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke
trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit en
een overzicht van veelbelovende aanpakken

Henk Ferwerda
Tom van Ham
Donald Jager

Beke *reeks*

In opdracht van

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Vertaling samenvatting

Karin van den Berg

Omslagontwerp

Marcel Grotens

Drukwerk

GVO Drukkers & Vormgevers B.V.

ISBN/EAN

978-94-92255-07-5

Kijk op jeugdcriminaliteit

Handvatten voor het opstellen van een periodieke trendrapportage jeugd- en jongeren-criminaliteit en een overzicht van veelbelovende aanpakken

Henk Ferwerda, Tom van Ham en Donald Jager

© 2016 WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie, tenzij anders aangegeven. Auteursrecht voorbehouden.
Voor deze publicatie is licentie verleend aan Bureau Beke.

Inhoud

Voorwoord	7
1 Achtergrond en aanleiding van het onderzoek	9
1.1 Beleidsmatige aandacht voor jeugdcriminaliteit	9
1.2 Aanleiding onderzoek en onderzoeksvragen	11
1.3 Over het onderzoek	12
1.4 Leeswijzer	13
2 Onderzoeksmethoden	15
2.1 Deskresearch	15
2.2 Expertmeeting	18
2.3 Interviews	18
3 Risico- en criminele jeugd	19
3.1 Afbakening van kernbegrippen	19
3.2 Trends en ontwikkelingen	22
3.2.1 <i>Digitalisering kan leiden tot nieuwe vormen van overlast en criminaliteit</i>	22
3.2.2 <i>Groepsdruk in relatie tot digitalisering</i>	23
3.2.3 <i>Het plegen van delicten buiten 'bekende' groepen</i>	24
3.3 Mogelijk relevante indicatoren	25
3.3.1 <i>Jeugdcriminaliteit in theoretisch perspectief</i>	25
4 Trendrapportage: indicatoren en werkwijze	29
4.1 Werkwijze en uitgangspunten	29
4.2 De indicatoren beschreven en op een rij	30
4.2.1 <i>Algemene indicatoren</i>	31
4.2.2 <i>Signaal- en risicogedrag</i>	31
4.2.3 <i>Overtredingen en misdrijven</i>	33
4.2.4 <i>Afhandeling</i>	34
4.3 Overzichtstabel indicatoren en voorstel trendrapportage	35

5	De aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit	39
5.1	Van model naar interventie	39
5.2	De relatie tussen aanpakken en indicatoren	41
5.2.1	<i>Tijdbesteding</i>	41
5.2.2	<i>Mediagebruik</i>	42
5.2.3	<i>Middelengebruik</i>	42
5.2.4	<i>Voortijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid</i>	43
5.2.5	<i>Zorgmeldingen</i>	43
5.2.6	<i>Jeugdhulp</i>	44
5.2.7	<i>Gezinnen onder de armoedegrens</i>	45
5.2.8	<i>Jeugdbeschermingsmaatregelen</i>	45
5.3	Resultaten	45
5.3.1	<i>Binnen gemeenten en de politie geïnventariseerde aanpakken</i>	45
5.3.2	<i>Interventies op wegwijzerjeugdenveiligheid.nl</i>	46
5.3.3	<i>De databank 'effectieve interventies'</i>	46
5.3.4	<i>De Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie</i>	47
5.4	Resumé	48
6	Conclusies en samenvatting	51
6.1	Achtergrond van het onderzoek	51
6.2	Onderzoeksvragen en -methoden	52
6.3	Belangrijkste bevindingen	53
6.4	Tot slot	55
	Conclusions and summary	57
	Geraadpleegde bronnen	63
	Bijlagen	
	Bijlage 1 Respondenten	73
	Bijlage 2 Geïnventariseerde aanpakken	75
	Bijlage 3 Verantwoording deskresearch	98
	Bijlage 4 Afkortingen	101

Voorwoord

In het overleg van de regioburgemeesters, de voorzitter van het College van procureurs-generaal en de minister van Veiligheid en Justitie (kortweg: het Artikel 19 overleg) wordt met een Veiligheidsagenda gewerkt. Recent heeft men aangegeven dat men enerzijds behoefte heeft aan een periodiek overzicht van de stand van zaken en ontwikkelingen met betrekking tot jeugd- en jongerencriminaliteit (waaronder risicjongeren) en de aanpakken en interventies anderzijds.

In dit rapport worden de resultaten van een onderzoek beschreven dat uitmondt in een voorstel om te komen tot een trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit. Het voorstel bestaat uit drie onderdelen. Allereerst wordt een overzicht gegeven van beschikbare en noodzakelijke indicatoren die een beeld geven van risicofactoren voor jeugdcriminaliteit, de aard en omvang van jeugdcriminaliteit en de wijze waarop de (justitiële) afhandeling plaatsvindt. Daarnaast wordt een voorstel gedaan voor het interpreteren van de indicatoren door een groep onafhankelijke deskundigen. Tot slot wordt een werkwijze geschetst om aanpakken en interventies te inventariseren en presenteren.

Deze drie onderdelen tezamen kunnen de basis gaan vormen van een periodieke trendrapportage om het Artikel 19 overleg te informeren over ontwikkelingen in en aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit in Nederland. Voor dit onderzoek – dat we uitvoerden in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het ministerie van Veiligheid en Justitie – werden diverse bronnen geraadpleegd. We hebben kennis genomen van de recente literatuur met betrekking tot risicofactoren en hebben met diverse professionals gesproken over de aanwezigheid en betrouwbaarheid van indicatoren. Tot slot hebben we diverse professionals geraadpleegd om een beeld te krijgen van actuele aanpakken van jeugd- en jongerencriminaliteit.

Voor de uitvoering van dit onderzoek willen we alle personen die op de een of andere manier een bijdrage hebben geleverd bedanken. Allereerst zijn dat de vele professionals die staan weergegeven in bijlage 1. Verder willen wij de voorzit-

ter en leden van de begeleidingscommissie heel hartelijk danken voor hun ondersteuning en begeleiding bij het uitvoeren van dit onderzoek. Wij zijn Henk Elffers (Nederlands Studiecentrum Criminaliteit & Rechtshandhaving) zeer erkentelijk voor zijn voorzitterschap van de commissie. Daarnaast danken wij de leden van de commissie: Essy van Dijk (ministerie van Veiligheid en Justitie, WODC), Ton Eijken (ministerie van Veiligheid en Justitie, Directie Justitieel Jeugdbeleid), Patrick van Hilst (ministerie van Veiligheid en Justitie, Directie Politie) en André van der Laan (ministerie van Veiligheid en Justitie, WODC).

Arnhem, december 2015

Henk Ferwerda, Tom van Ham en Donald Jager

1 Achtergrond en aanleiding van het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijven we in het kort de wijze waarop beleidsmatig aandacht is besteed aan jeugdcriminaliteit, de aanleiding voor onderhavig onderzoek en de onderzoeksvragen.

1.1 Beleidsmatige aandacht voor jeugdcriminaliteit

Het deel uitmaken van groepen en het verkennen van grenzen is een min of meer ‘normaal’ onderdeel van het opgroeigedrag van jongeren. Het is daarom niet verbaazingwekkend dat jongeren in deze leeftijdsfase verantwoordelijk kunnen zijn voor overlast of betrokken raken bij criminaliteit. Een groot deel van de jeugdcriminaliteit komt voort vanuit de groep of groepsdynamische processen (Schuyt, 1993; Van der Laan & Blom, 2006; Weerman, 2001). De afgelopen jaren is daarom op landelijk, regionaal en lokaal niveau veel aandacht geweest voor de aanpak en het monitoren van problematische jeugdgroepen. Sinds 2007 brengt de politie problematische jeugdgroepen in beeld met behulp van de shortlistmethodiek. Dergelijke inventarisaties staan aan de basis van een gemeenschappelijke aanpak van problematische jeugdgroepen door gemeente, politie, jeugd- en jongerenwerk en Openbaar Ministerie (OM). Afhankelijk van de problematiek nemen ook andere organisaties deel aan de aanpak. Groepen worden op basis van kenmerken en gedrag getypeerd als hinderlijk, overlastgevend of crimineel. Deze typering is van belang omdat niet alle probleemgroepen hetzelfde zijn in achtergronden, kenmerken, samenstelling en gedrag en dus ook vragen om een aanpak die bij de groep en groepsleden hoort (zie box 1.1).

Box 1.1 – Problematische jeugdgroepen getypeerd

Hinderlijke jeugdgroep

Deze groep hangt wat rond in de buurt, is af en toe luidruchtig aanwezig en trekt zich niet zoveel aan van de omgeving. Soms loopt het uit de hand en zijn er schermutselingen, maar die zijn doorgaans snel in de kiem gesmoord en vaak ook meer toeval dan gepland. Ook maakt de groep zich incidenteel schuldig aan kleine vernielingen. Een beperkt aantal jongeren maakt zich soms schuldig aan (veelal lichte) gewelds- en (in mindere mate) vermogensdelicten. Over het algemeen is het een groep die nog voldoende 'autoriteitsgevoelig' is en aanspreekbaar is op zijn gedrag.

Overlastgevende jeugdgroep

Deze groep is iets nadrukkelijker aanwezig, kan af en toe provocerend optreden, valt omstanders wel eens lastig (uitschelden of zelfs intimideren), vernielt regelmatig allerlei zaken en laat zich veel minder gelegen liggen aan andere mensen. Geweldsgebruik wordt niet geschuwd en de groepsleden zijn ook minder goed te corrigeren. Ook de lichtere vormen van criminaliteit waar de groep zich schuldig aan maakt, worden doelbewuster gepleegd en de groepsleden zijn ook meer bezig om te zorgen dat ze niet gepakt worden.

Criminele jeugdgroep

Deze groep bestaat (in ieder geval voor een deel) uit jongeren die behoorlijk op het criminele pad zijn geraakt. Ze zijn al vaker met de politie in aanraking gekomen. Kenmerkend voor dergelijke groepen is dat deze meer en meer criminaliteit plegen voor het financiële gewin in plaats van voor de kick of het aanzien. Groepsleden scoren hoog op de type delicten waar ook de andere twee typen groepen hoog op scoren. De feiten zijn echter ernstiger en gebruik van geweld wordt niet geschuwd.

Over de periode 2009 tot en met 2014 is jaarlijks een landelijk overzicht van de aantallen problematische jeugdgroepen verschenen (zie voor de laatste rapportage Ferwerda & Van Ham, 2015). In deze periode daalt het aantal problematische jeugdgroepen met 65 procent (van 1.760 naar 623). Zowel het aantal hinderlijke (-68%) als overlastgevende (-50%) en criminele (-64%) jeugdgroepen neemt sterk af.¹ Van belang is echter dat de inventarisatie van problematische jeugdgroepen alleen de zichtbare criminaliteit in groepsverband laat zien.² Jeugdigen plegen ook individueel delicten en ook de niet-zichtbare (groeps)criminaliteit blijft buiten beeld. De dalende trend van het aantal problematische jeugdgroepen is desalniettemin in lijn met de ontwikkeling van de geregistreeerde jeugdcriminaliteit en het aantal aangehouden jeugdige verdachten. Zo is sinds 2007 sprake van een sterke

daling van de criminaliteit die door minderjarigen en jongvolwassenen tot en met 24 jaar is gepleegd (Van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014). Het aantal aangehouden jeugdige verdachten daalt tussen 2007 en 2013 met 38 procent, zo blijkt uit cijfers verkregen via CBS Statline.³ De daling van het aantal aangehouden minderjarige verdachten is daarbij groter (-57%) dan de daling van het aantal aangehouden jongvolwassenen (-27%).

De veiligheidspartners (i.c. politie, gemeenten en het OM) constateren eveneens dat de aanpak van criminele jeugdgroepen zijn vruchten afwerpt, maar benadrukken evenzeer dat een structurele aanpak noodzakelijk blijft. In de Veiligheidsagenda 2015-2018 pleiten zij daarbij voor een bredere aanpak dan alleen van problematische jeugdgroepen in het algemeen en criminele jeugdgroepen in het bijzonder. Deze bredere focus komt mede voort uit de constatering dat jongeren steeds meer in wisselende samenstelling delicten plegen in plaats van in vast groepsverband en zij zich schuldig maken aan een breed spectrum van criminele activiteiten (zie onder andere Gemeente Rotterdam, 2015). De toekomstige aanpak zal zich daarom enerzijds richten op de aanpak van criminele jeugd(groepen), gelegenheidscoalities en criminele jeugdnetwerken.⁴ Anderzijds zal de nadruk liggen op het voorkomen van a) het ontstaan van nieuwe groepen/netwerken en b) het doorgroeien in criminaliteit. De voorgestelde aanpak zal vormgegeven worden op basis van een gezamenlijke probleemanalyse van risico- en criminele jeugd in brede zin (Veiligheidsagenda 2015-2018).

1.2 Aanleiding onderzoek en onderzoeksvragen

In Artikel 19 van de Politiewet 2012 is bepaald dat de regioburgemeesters, de voorzitter van het College van procureurs-generaal en de minister van Veiligheid en Justitie periodiek spreken over het beheer van en de taakuitvoering door de Nationale Politie. Dit overleg vindt plaats in aanwezigheid van de korpschef van de Nationale Politie. In het Artikel 19 overleg van 8 december 2014 is onder andere besloten dat de monitoring van (de aanpak van) jeugdgroepen – met de komst van de Veiligheidsagenda 2015-2018 – vanaf 2015 anders vormgegeven zal worden. De basis zal worden gevormd door een (geïntegreerde) analyse van:

1. de aanwezigheid en aard van jeugdcriminaliteit (waaronder problematische jeugdgroepen;
2. de uitgevoerde aanpakken met betrekking tot risico- en criminele jeugd(groepen) – zowel op het gebied van preventie en zorg als straf – en het resultaat en effect daarvan.

Het eerste rapportagemoment in het kader van de Veiligheidsagenda is 2016. Als coördinerend Directoraat-Generaal (DG) voor de Veiligheidsagenda heeft het Directoraat-Generaal Politie (DGPOL) het initiatief genomen om samen met het Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen (DGSenB), het Directoraat-Generaal Rechtspleging en Rechtshandhaving (DGRR) en het WODC een onderzoeksoopdracht te formuleren. Dit onderzoek moet een antwoord geven op vragen die zich richten op de ontwikkeling en de aanpak van jeugdcriminaliteit. Het doel van dit onderzoek is om te komen tot een methodiek die kan bijdragen aan het opstellen van een periodieke trendrapportage in het kader van de Veiligheidsagenda. Dit betreft de periode 2015-2018. Het gaat om de volgende onderzoeksvragen:

- 1a. Wat zijn recente en belangrijke inzichten in de literatuur ten aanzien van risico- en criminele jeugd(groepen)?
- 1b. Welke regionale aanpakken voor risico- en criminele jeugd(groepen) zijn er?
2. Welke beschikbare, theoretisch onderbouwde en meetbare indicatoren bieden relevante kwantitatieve informatie ten aanzien van:
  - de aard en omvang van jeugdcriminaliteit in Nederland;
  - de aard, omvang, kwalificatie en geografische spreiding van problematische jeugdgroepen in Nederland;
  - de aanpakken voor risico- en criminele jeugd(groepen) en de resultaten/ effecten daarvan?
3. Hoe en door wie worden deze indicatoren vastgelegd? Zijn de indicatoren betrouwbaar en valide? Zijn zij periodiek te ontsluiten? Zijn deze zowel regionaal als landelijk te ontsluiten? Hoe? Is er enige zekerheid dat de indicatoren ook in de toekomst beschikbaar zijn?

1.3 Over het onderzoek

Om de juiste verwachtingen te scheppen over de inhoud van onderhavig onderzoek, willen we nadrukkelijk stilstaan bij de volgende punten. Vanwege het afgesproken korte tijdsbestek van het onderzoek is gekozen voor een aantal beperkingen. Zo heeft geen uitputtend literatuuronderzoek plaatsgevonden en is volstaan met een korte periode om aanpakken te inventariseren. Daarnaast moet onderhavig rapport bezien worden als een *voorstel* voor de opbouw van een trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit die is opgebouwd uit bestaande bronnen waaronder de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC). Onderhavig rapport kan derhalve als een aanzet worden gezien op basis waarvan partijen kunnen besluiten over de *inhoud* van deze trendrapportage.

1.4 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk gaan we nader in op de onderzoeksmethodiek die is gebruikt om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In het derde hoofdstuk bespreken we relevante inzichten en ontwikkelingen ten aanzien van jeugdcriminaliteit op basis van de wetenschappelijke en grijze literatuur. In hoofdstuk vier geven we een overzicht van de indicatoren die onderdeel zouden kunnen worden van een trendrapportage en de wijze waarop deze verzameling van kengetallen geïnterpreteerd kan gaan worden. In hoofdstuk vijf bespreken we de aanpakken die – naast de justitiële interventies – op dit moment in de diverse gemeenten in ons land worden ingezet om jeugd- en jongerencriminaliteit te beteugelen. Het zesde hoofdstuk dient ter conclusie en kan tevens worden beschouwd als een leesvervangende samenvatting.

Eindnoten

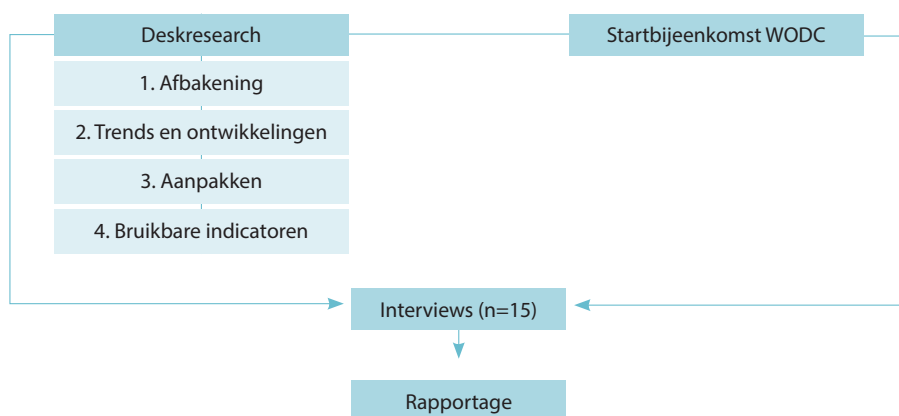
1. Vorig jaar heeft de minister van Veiligheid en Justitie de Tweede Kamer voor het laatst geïnformeerd over het aantal problematische jeugdgroepen en de aanpak daarvan (zie TK 28 684, nr. 337; Van Burik e.a., 2013).
2. Ook is het de vraag in hoeverre de inventarisatie in elke politie-eenheid eenduidig wordt uitgevoerd.
3. Van 93.530 naar 58.040.
4. Hieruit kan worden afgeleid dat het zowel groepsriminaliteit als individueel gepleegde delicten betreft.

2 Onderzoeksmethoden

In dit hoofdstuk volgt een beschrijving van de uitgevoerde onderzoeksactiviteiten. Deze bestaan onder andere uit *deskresearch*, een startbijeenkomst en interviews met vertegenwoordigers van instanties (zie figuur 2.1). In de volgende paragrafen zullen we van elke vermelde onderzoeksactiviteit doel en werkwijze nader toelichten.

Figuur 2.1. Visueel overzicht van de voorgestelde onderzoeksmethodiek.

2.1 Deskresearch

De deskresearch bestaat uit het bestuderen van recente wetenschappelijke literatuur, onderzoeksrapporten en scripties (grijze literatuur) en overige (beleids)documenten die in relatie staan tot het onderwerp jeugddriminaliteit. Recente inzichten (vanaf 2010) vanuit de wetenschap zijn ontsloten door publicaties in nationale en internationale peer-reviewed tijdschriften te bestuderen. Daarbij is gebruikgemaakt

van zoekmachine Picarta. Gezien het internationale karakter van de literatuurstudie zijn Engelse en Nederlandse zoektermen gebruikt (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1. Voorbeelden van – al dan niet in combinatie met elkaar – gebruikte zoektermen.

Nederlandse zoektermen	Engelse zoektermen
Jeugdcriminaliteit	Youth crime / youth delinquency
Oorzaken	Causes
Verklaringen	Theories
Ontwikkeling / trends	Development / trends
Interventie / aanpak	Intervention
Preventie	Prevention

Het aantal relevante publicaties in *peer-reviewed* tijdschriften binnen de genoemde periode (2010–2015) dat op deze wijze gevonden werd, bleek met zestien (van de 62 gevonden bronnen) echter zeer beperkt.¹ Derhalve is ervoor gekozen om aan de hand van de in tabel 2.1 genoemde zoektermen een search uit te voeren via *Google Scholar* voor de periode 2010–2015. Met het oog op het grote aantal resultaten dat via deze zoekmachine wordt verkregen, is besloten met name zeer recente dan wel vaak geciteerde artikelen te raadplegen. Daarnaast is gebruikgemaakt van literatuur die reeds in handen was van de onderzoekers.

Grijze literatuur en (beleids)documenten over aanpakken (zie bijlage 2 voor het overzicht van aanpakken en in bijlage 3 de verantwoording) zijn via drie wegen ontsloten, en hebben zicht gegeven op in totaal 128 unieke aanpakken:

- Voor het identificeren van aanpakken is gebruikgemaakt van informatie over aanpakken op de website ‘wegwijzerjeugdenveiligheid.nl’, alsmede de ‘NJI databank effectieve jeugdinterventies’ en een overzicht van de Erkenningcommissie Gedragsinterventies Justitie. Dit heeft informatie opgeleverd over 127 aanpakken, waarvan 108 uniek (vanwege dubbel genoemde aanpakken).
- We hebben ambtenaren Openbare Orde en Veiligheid (OOV’ers) van de 31 gemeenten met minimaal 100.000 inwoners aangeschreven met de vraag om informatie over veelbelovende, effectieve of innovatieve aanpakken. In totaal heeft dit geleid tot negen reacties en dertien aanpakken, waarvan elf niet via bovengenoemde deskresearch in beeld gekomen zijn.

Aanvullend op het bestuderen van toegestuurde documentatie, zijn vijf telefonische interviews gehouden.²

- We hebben per politie-eenheid aan de referenten jeugd gevraagd naar (beschrijvingen van) aanpakken ten aanzien van risico- en criminele jeugd(groepen) op regionaal niveau. Dit heeft vijf reacties en negen aanpakken – die allen niet via voornoemde deskresearch in beeld gekomen zijn – opgeleverd. Aanvullend zijn twee telefonische interviews gehouden.³

De deskresearch wordt uitgevoerd met het oog op meerdere doelen. Ten eerste is dit afbakening. Daarnaast kan via de deskresearch zicht worden geboden op actuele trends en ontwikkelingen en kunnen uitgevoerde aanpakken worden geïnventariseerd. Tot slot kan de deskresearch zicht bieden op indicatoren die bruikbaar kunnen zijn voor het toekomstig monitoringsinstrument. We lichten deze doelen hierna nader toe.

1. Afbakening

Het is belangrijk de begrippen jeugdcriminaliteit, criminele jeugd(groepen), risicojeugd en jeugdproblematiek goed af te bakenen. Te denken valt daarbij onder andere aan de leeftijdsafbakening en het type gedrag (overlast en/of criminaliteit) dat zal worden gemonitord.

2. Het schetsen van trends en ontwikkelingen

Jeugdcriminaliteit is een dynamisch fenomeen. Voorbeelden van mogelijk relevante trends en ontwikkelingen zijn de doorstroom van risicojeugd (waaronder 12-minners) naar criminele jeugd, de verschuiving van offline naar online delictgedrag en de rol van sociale media (Facebook, Whatsapp).

3. Zicht op uitgevoerde aanpakken

De overheid heeft de afgelopen jaren intensief beleid gevoerd op het terugdringen en voorkomen van jeugdcriminaliteit. Dit heeft uitgemond in verschillende aanpakken (preventief, curatief en repressief). Op basis van de deskresearch en aanvullende interviews wordt een overzicht en algemene beschrijving gegeven van veelbelovende, effectieve of innovatieve aanpakken.

4. Zicht op bruikbare indicatoren

Met het oog op de toekomstige trendrapportage besteden we in de deskresearch tevens aandacht aan bruikbare indicatoren voor probleem- en strafbaar gedrag en de aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit. Daarbij is onder andere gekeken naar voorspellers van probleem- en strafbaar gedrag

in de wetenschappelijke en grijze literatuur en de beschrijvingen en resultaten van aanpakken.

2.2 Startbijeenkomst WODC

Er is een startbijeenkomst met het WODC georganiseerd. De genodigden hebben enerzijds uitgebreide kennis van jeugdcriminaliteit en anderzijds beschikken zij over kennis van en ervaring met registratiesystemen (zie bijlage 1). Het organiseren van deze bijeenkomst had meerdere doelen. Ten eerste is stilgestaan bij de focus van de trendrapportage c.q. de afbakening van jeugdcriminaliteit. Ten tweede is gesproken over mogelijk bruikbare indicatoren voor de periodieke trendrapportage. In het verlengde hiervan heeft de startbijeenkomst geleid tot aanknopingspunten voor te voeren interviews met mogelijke leveranciers van data.

2.3 Interviews

In totaal zijn vijftien vertegenwoordigers van instanties in het veiligheids- en zorgdomein gesproken (zie eveneens bijlage 1). Telkenmale is in interviews⁴ ingegaan op mogelijk bruikbare indicatoren die binnen de betreffende instantie worden geregistreerd. Relevante aspecten binnen deze gesprekken zijn de betrouwbaarheid van deze indicatoren⁵, de ontsluitbaarheid daarvan (periodiek/real time, wijze waarop dit gebeuren moet), het detailniveau en de toekomstige beschikbaarheid van de betreffende indicatoren. Deze informatie is met name van belang voor het kunnen vormgeven van de trendrapportage. Zo is het bijvoorbeeld relevant op welk niveau indicatoren beschikbaar zijn (bijvoorbeeld op gemeente- of juist op provinciaal of regionaal niveau) en of indicatoren zich kunnen lenen voor aanvullende (trend)analyses (zoals de ernst van de gepleegde criminaliteit).

Eindnoten

1. Andere zoekresultaten betreffen onder andere boekbesprekingen, artikelen die de historie van jeugdcriminaliteit bespreken en meer beschouwende c.q. niet empirische artikelen.
2. Gemeenten zijn op 14 oktober en 3 november 2015 aangeschreven.
3. De referenten jeugd van de Nationale Politie zijn aangeschreven op 21 oktober en 3 november 2015.
4. In twee gevallen is er een e-mailwisseling geweest in plaats van een telefonisch interview.
5. We beschouwen indicatoren als betrouwbaar wanneer er sprake is van continuïteit of herhaling in metingen en een eenduidige registratie van de indicator.

3 Risico- en criminele jeugd

In dit hoofdstuk gaan we nader in op de bevindingen uit de literatuur. Achtereenvolgens komen de afbakening van diverse kernbegrippen aan bod, bespreken we de trends en ontwikkelingen op het gebied van jeugd- en jongerencriminaliteit en benoemen we (mogelijk) relevante indicatoren op basis van theorieën over jeugd- en jongerencriminaliteit.

3.1 Afbakening van kernbegrippen

Een belangrijke vraag bij het opstellen van trendrapportages is welke gedragingen en groepen relevant zijn. Het is derhalve van belang om bij voorbaat een onderbouwd standpunt in te nemen over hetgeen waarop de voorgestelde trendrapportage wel en geen betrekking heeft. In deze paragraaf staan we nader stil bij een aantal kernbegrippen dat voor de beoogde trendrapportage van belang is, te weten: ‘risico-jeugd’, ‘jeugdproblematiek’, ‘(groeps)criminaliteit’ en ‘jeugd en jongeren’.

Risicojeugd, jeugdproblematiek en (groeps)criminaliteit

Om de termen ‘risicojeugd’, ‘jeugdproblematiek’ en ‘(groeps)criminaliteit’ af te kunnen bakenen, is het van belang om vanuit verschillende perspectieven naar deze begrippen te kijken. We lichten deze perspectieven in de volgende alinea's toe.

Een eerste perspectief is de samenhang tussen het sociale en het veiligheidsdomein. Het sociale domein omvat met name aspecten die onder de noemer van psychosociale problematiek kunnen worden geschaard. Psychosociale problematiek hangt enerzijds samen met gedachten en gevoelens en anderzijds met problemen met andere mensen of instanties. Te denken valt dan aan problemen op het gebied van huisvesting en/of binnen het gezin, vrijetijdsbesteding (delinquente vrienden), de psychische gesteldheid, de financiële situatie (sociale achterstand), de opleiding (zoals voortijdig schoolverlaten en spijbelen) en het gebruik van alcohol en/of drugs. Jeugdigen waarbij dergelijke psychosociale problematiek voorkomt, kunnen als risi-

cojeugd worden aangemerkt. Dit geldt des te meer wanneer in ogenschouw genomen wordt dat dergelijke psychosociale problematiek samenhangt met delinquent gedrag c.q. deze gelden als risicofactoren voor jeugd- en jongerencriminaliteit (zie onder andere Driessen, Duursma & Broekhuizen, 2014; Van der Laan, Van der Schans, Bogaerts & Doreleijers, 2009; Loeber, Slot & Sergeant, 2001; Nijhoff, Engels, Wientjes & de Kemp, 2007; Van de Rakt, Nieuwbeerta & Apel, 2009; Jo & Zhang, 2014).

Ten tweede bestaat er een juridisch onderscheid tussen overtredingen en misdrijven. Dit is met het oog op de afbakening van de genoemde begrippen een tweede belangrijk perspectief. Overtredingen worden beschouwd als lichte strafbare feiten en kunnen uiteenlopen van hinderlijk en overlastgevend gedrag dat in Algemene Plaatselijke Verordeningen (APV's) kan zijn vastgelegd tot verkeersovertredingen (zoals te hard rijden). Misdrijven zijn strafbare feiten van ernstiger aard, zoals diefstal en mishandeling. Het begaan van overtredingen zoals rondhangen of te hard rijden, kan een voorloper zijn van of in verband staan met criminaliteit (Bieleman, Boendermaker, Mennes & Snippe, 2014; Hoebe & Weerman, 2013). Overtredingen kunnen derhalve als enkel risicogedrag worden beschouwd, maar kunnen evenzeer deel uitmaken van een breder patroon van delinquent gedrag dat ook misdrijven omvat.

Een derde relevant perspectief is het onderscheid tussen groeps- en individueel gepleegde criminaliteit. Groepsriminaliteit kan op twee manieren worden afgebakend. Ten eerste kan worden gedoeld op de invloed van groepsdynamische processen. Hiervan is bijvoorbeeld sprake wanneer een persoon zich laat beïnvloeden door vrienden, andere bekenden of omstanders. Technisch gesproken is in dat geval sprake van een alleenpleger en maken anderen zich niet schuldig aan een delict, hoewel zij hierin vanuit de groep of groepsdynamische processen wel een rol hebben. Daarnaast kan het begrip groepsverband duiden op meerdere plegers. Hiervan is bijvoorbeeld sprake rondom grootschalige ordeverstoringen (zoals Project-X), in vereniging gepleegde inbraken en overvallen of eenzijdige confrontaties in het uitgaansleven waarin een slachtoffer mishandeld wordt door een groep jongeren. We spreken in dit geval van samenplegers. Groepsdynamische processen zijn doorgaans niet volledig en betrouwbaar vast te stellen op basis van een proces-verbaal of korte beschrijving van een incident. Het lijkt daarom methodologisch het meest verantwoord om – indien een onderscheid tussen groeps- en individueel gepleegde criminaliteit wenselijk is – aan te sluiten bij de juridische term ‘in vereniging gepleegd’. Hieronder wordt het in gezamenlijkheid plegen van een delict verstaan, waarbij ieder persoon een ‘voldoende significante of wezenlijke bijdrage’ levert (zie onder andere Gommers, 2013).

Het vierde en laatste perspectief dat we willen benoemen is de context waarbinnen probleem- en risicogedrag zich voordoet. Jeugdigen en jongeren zijn online

zeer actief, waarmee ook risico- en probleemgedrag zoals bedreigen of pesten zich online voordoen. Risico- en probleemgedrag beperkt zich derhalve niet (langer) tot de fysieke wereld, maar is ook terug te zien in de digitale leefwereld van jeugdigen en jongeren.

Samenvattend brengen we de begrippen ‘risicojeugd’, ‘jeugdproblematiek’ en ‘(groeps)criminaliteit’ terug tot de termen ‘risicojeugd’ en ‘criminele jeugd’. We merken risicojeugd daarbij aan als personen bij wie sprake is van psychosociale problematiek en/of strafrechtelijke overtredingen die alleen of in groepsverband kunnen zijn gepleegd. We spreken van criminele jeugd wanneer (online en offline) misdrijven alleen of in groepsverband gepleegd worden. Vanzelfsprekend kan bij criminele jeugd ook sprake zijn van psychosociale problematiek en het plegen van overtredingen.

Jeugd en jongeren

Een belangrijk fundament van de trendrapportage is de afbakening van de begrippen ‘jeugd’ en ‘jongeren’. Zo zullen bevindingen uiteenlopen naar gelang deze begrippen ruim (bijvoorbeeld tot en met 24 jaar) of nauw (bijvoorbeeld tot en met 17 jaar) worden geïnterpreteerd. Een afbakening van deze begrippen in het kader van de trendrapportage kan worden onderbouwd met onderzoeksmatige, juridische en wetenschappelijke argumenten. We bespreken deze argumenten in de volgende alinea’s.

Wetenschappelijk onderzoek naar jeugd- en jongerencriminaliteit beperkt zich vrijwel uitsluitend tot personen van maximaal 24 jaar oud (zie bijvoorbeeld Ruigrok, Gagestein, Van Atteveldt, Slotboom & Jacobi, 2014; Van Ham, Bervoets & Ferwerda, 2015; Van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014; Weijters, Van der Laan & Kessels, 2014). Daarnaast richten verschillende onderzoeken zich expliciet op het gedrag van minderjarigen van 12 tot en met 17 jaar (waaronder Van der Broek, Weijters & Van der Laan, 2015) en vormen zogenaamde 12-minners beleids- en onderzoeksmatig een specifieke groep (zie bijvoorbeeld Geluk, 2014; Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport, 2013; Van der Laan & Blom, 2011). Samenvattend kan dan ook worden gesteld dat binnen wetenschappelijk onderzoek naar jeugdcriminaliteit drie groepen worden onderscheiden: 12-minners, minderjarigen (12 t/m 17) en jongvolwassenen (18 t/m 24).

Een vrijwel gelijke indeling valt in Nederland ook terug te zien binnen het strafrecht. Zo kunnen 12-minners strafrechtelijk niet worden vervolgd voor hun daden. Minderjarigen van 12 tot en met 17 jaar oud worden in de regel conform het jeugdstrafrecht vervolgd en personen van 18 jaar en ouder via het volwassenenstrafrecht. Belangrijk om te benoemen is de introductie van het adolescentenstrafrecht in 2014. Hiermee is het mogelijk geworden om personen van 16 tot 23 jaar via het jeugdstrafrecht te berechten.¹ De begrippen ‘jeugd’ en ‘jongeren’ kunnen juridisch bezien dan ook betrekking hebben op 12-minners die niet strafrechtelijk vervolgd

kunnen worden, minderjarigen (<18) en jongvolwassenen (18 t/m 22). Daarmee sluit de strafrechtelijke praktijk (ten dele) aan bij de bevindingen van wetenschappelijk onderzoek naar de ontwikkeling van jongeren en jongvolwassenen. Dergelijk onderzoek laat zien dat hersengebieden zich op uiteenlopende leeftijden – en ook na het bereiken van de (juridische) volwassen leeftijd van 18 jaar – (blijven) ontwikkelen (Blakemore, 2012; Sandu e.a., 2014). De hersenen van volwassenen van 18 jaar zijn met andere woorden nog niet volgroeid. Hoewel er geen leeftijdsgrens bepaald is waarop de hersenen volgroeid zijn, pleiten dergelijke bevindingen er wel voor de begrippen ‘jeugd’ en ‘jongeren’ met enige ruimte te interpreteren.

Gezien de juridische beperking van het adolescentenstrafrecht tot 23 jaar, kiezen we ervoor om de begrippen ‘jeugd’ en ‘jongeren’ waar het gaat om strafrechtelijke gedrag te operationaliseren tot ‘personen in de leeftijd van 12 tot 23 jaar’. Dit sluit grotendeels aan bij de leeftijdsrange van 10 tot en met 22 jaar die in de psychologie en criminologie wordt gehanteerd (zie onder andere Crone, 2008). Binnen de trendrapportage zal desalniettemin wel aandacht worden besteed aan twaalfminners vanuit het eerder genoemde sociale domein.

3.2 Jeugd- en jongerencriminaliteit: trends en ontwikkelingen

Wanneer aandacht wordt geschonken aan trends en ontwikkelingen, gebeurt dit veelal cijfermatig. Beleidsmatig is in dat kader bijvoorbeeld interessant in hoeverre de jeugdcriminaliteit gedaald of toegenomen is, of hoe het aantal problematische jeugdgroepen zich heeft ontwikkeld. Deze *kwantitatieve trends* laten zien dat de geregistreerde jeugdcriminaliteit – gemeten naar het aantal aangehouden jeugdige verdachten en problematische jeugdgroepen – sinds 2008 sterk daalt (zie voor een nadere beschrijving hoofdstuk 1). Naast kwantitatieve trends, die op basis van cijfermatig materiaal in beeld kunnen worden gebracht, kunnen *kwalitatieve trends* worden onderscheiden. Kwalitatieve trends richten zich op het schetsen of duiden van inhoudelijke ontwikkelingen in de aard en omvang van criminaliteit en/of de kenmerken en achtergronden van personen die zich aan delicten schuldig maken. Op deze kwalitatieve trends ligt in deze paragraaf de nadruk. Voor het in beeld brengen van kwalitatieve trends en ontwikkelingen, hebben we geput uit wetenschappelijke literatuur, beleidsdocumenten, onderzoeksrapportages en casus op basis van mediaberichtgeving in de periode 2010-2015.

3.2.1 Digitalisering kan leiden tot nieuwe vormen van overlast en criminaliteit

Onder de digitalisering van de samenleving kan onder andere het toegenomen gebruik van (mobiel) internet worden geschaard (Bardoel, Romijn, Weltevreden

& Raatgever, 2014). Op basis van rapportages van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) kan worden vastgesteld dat minderjarigen en jongvolwassenen tot 25 jaar in toenemende mate gebruik maken van mobiel internet.² De implicaties van deze digitalisering op de jeugdcriminaliteit zijn tweeledig. Enerzijds heeft de smartphone ertoe geleid dat het sociale leven van jongeren zich meer online – via sociale media als Facebook, Twitter en Instagram – is gaan afspelen (zie Lenhart, Madden, Smith, Purcell & Rainie, 2011; Lim, Chan, Vadrevu & Basnyat, 2013; Shapiro & Margolin, 2014). Een mogelijk gevolg daarvan is dat het rondhangen door jongeren is afgenomen (Van Wijk, Ferwerda & Bremmers, 2013). Anderzijds biedt de digitalisering nieuwe mogelijkheden voor het veroorzaken van overlast en het plegen van delicten. In Amerika blijkt het aandeel jongeren tussen de 10 en 17 jaar oud dat het slachtoffer wordt van online stalking of ander overlastgevend gedrag, tussen 2001 en 2006 toe te nemen van zes tot negen procent (Wolak, Mitchell & Finkelhor, 2006). Onder Amerikaanse studenten blijkt dit percentage vijf tot vijftien procent te bedragen (Marcum, Higgins & Ricketts, 2010). In 2014 geeft acht procent van de Nederlandse jongeren, en dan met name minderjarigen in de leeftijd van 15 tot 18 jaar, aan op of via het internet te worden gepest.³ Er wordt dan ook wel gesproken van *cyberpesten*, waarvan jongeren overal en op elk moment het slachtoffer kunnen worden (Van Damme, Pauwels & Van Gampelaere, 2013).⁴

Het voorgaande maakt duidelijk dat de digitalisering van de samenleving er enerzijds toe heeft geleid dat dezelfde strafbare feiten op een andere manier gepleegd kunnen worden. Anderzijds heeft deze digitalisering ook tot nieuwe type delicten geleid. Te denken valt dan onder andere aan hacken, het verspreiden van een virus of het maken dan wel verspreiden van seksueel beeldmateriaal. Over de prevalentie van cybercrime (dader- dan wel slachtofferschap) is weinig bekend. Zelfrapportage laat zien dat de prevalentie van daderschap van de daar onderzochte vormen rond de vijf procent bedraagt (Zebel, De Vries, Giebels, Kuttschreuter & Stol, 2013). Op basis van officiële statistieken valt nog weinig te zeggen vanwege een gebrekkige registratie (zie onder andere Van Ham, Bervoets & Ferwerda, 2015).

3.2.2 Groepsdruk in relatie tot digitalisering

Het gedrag van jongeren wordt in de adolescentie in sterke mate bepaald door normen, opvattingen en gedragingen van leeftijdsgenoten. Er bestaat dan ook een positieve relatie tussen de tijd die met leeftijdsgenoten wordt doorgebracht en het delictgedrag van jongeren. Deze invloed is des te sterker wanneer jongeren tijd met elkaar doorbrengen in het (semi)publieke domein, toezicht afwezig is, een afgekaarde activiteit ontbreekt of binnen een groep bepaalde delinquente normen gelden (Haynie, 2002; Weerman & Hoeve, 2012; Weerman, Bernasco, Bruinsma & Pauwels, 2013).

Onderzoek laat zien dat sociale media met name worden benut voor het verstevigen van bestaande vriendschappen, het ontwikkelen van nieuwe sociale relaties en *reputation management* (Ellison, Steinfield & Lampe, 2011; Lim e.a., 2013; Reich, Subramanyam & Espinoza, 2012; Skoric & Gwan, 2011).⁵ Een belangrijke vervolgvraag is in hoeverre het toenemende gebruik van sociale media van invloed is op delictgedrag van jongeren. Lim e.a. (2013) constateren dat het toenemende gebruik van sociale media onder jongeren een factor kan zijn die delinquent gedrag beïnvloedt. Dit geldt met name voor risico- en delinquente jongeren. Dankzij sociale media is de tijd die zij met elkaar kunnen doorbrengen zonder vorm van toezicht toegenomen, en kan negatief gedrag vaker worden bekrachtigd. In het verlengde daarvan speelt mee dat de rol van groepsdruk toeneemt, omdat het – in tegenstelling tot in het verleden – minder makkelijk is om zich aan de groep te onttrekken: het sociale leven gaat online immers door. Onderzoek naar deze relatie is echter schaars voorhanden en moet daarom met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd.

3.2.3 Het plegen van delicten buiten ‘bekende’ groepen

Via de shortlistmethodiek worden hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen in het publieke domein in beeld gebracht. Uit verschillende bronnen blijkt dat leden van problematische jeugdgroepen zich ook buiten deze ‘bekende’ of vaste groepen misdragen. In dit kader wordt onder andere gewezen op de opkomst van een nieuw type veelpleger: een oude tiener of jonge twintiger die in wisselende samenstelling en ook buiten de eigen wijk of stad delicten pleegt met het oog op financieel gewin (Van Ham, Bremmers & Ferwerda, 2014). Mogelijk is sprake van een afname van jeugdcriminaliteit in zijn geheel, maar eveneens van een verharding (i.c. ernstiger feiten) binnen een kleine groep jeugddelinquenten die uit het zicht van politie en justitie raakt (zie Beke, Ferwerda, Van der Torre & Bervoets, 2013; Beke, Ferwerda, Bervoets & Van der Torre, 2015).

Ook uit andere bronnen blijkt dat jongeren in groepen, maar ook individueel delicten plegen. Onderzoek onder jongeren met een PIJ-maatregel laat bijvoorbeeld zien dat meer dan de helft (56%) van hen het delict (of één van de delicten) alleen heeft gepleegd (Oudhof & Van der Steege, 2009). Meer recent onderzoek laat zien dat het percentage soloplegers binnen de PIJ-populatie met 78 procent nog hoger ligt: 14 procent van hen is alleen bekend vanwege solodelicten en 64 procent vanwege solo- en groepsdelicten. Tegelijkertijd is van een significante toename van solodelicten binnen deze groep geen sprake (Brand, a’Campo & Van den Hurk, 2013). Binnen verschillende onderzoeken is de mate waarin jongeren solo delicten plegen, niet te achterhalen. Dit is een gevolg van het feit dat veelal is gescoord of jongeren overwegend (is meer dan de helft) solo- of groepsdelicten plegen (zie bijvoorbeeld De Ridder, 2012; Segeren & Fassaert, 2013; Wamsteker, 2012).

3.3 Mogelijk relevante indicatoren

Jeugdigen en jongeren zijn voor een groot deel verantwoordelijk voor de geregistreerde criminaliteit. Het is daarom niet verrassend dat beleidsmatig veel aandacht voor deze dadergroep bestaat. Om mogelijk relevante indicatoren voor de trendrapportage te kunnen identificeren, dient nader stilgestaan te worden bij de oorzaken die ten grondslag kunnen liggen aan jeugd- en jongerencriminaliteit, de ontstaansmechanismen en de motieven van jeugdige plegers zelf. Deze aspecten komen in de volgende alinea's aan bod. We willen daarbij nadrukkelijk aangeven dat geen alomvattend overzicht gegeven wordt van alle relevante theoretische uitgangspunten en de daarbij behorende nuances. De ruimte in onderhavige rapportage is daarvoor te beperkt; bovendien sluit dit onvoldoende aan bij de doelstelling van onderhavig onderzoek. Indachtig het doel daarvan – het bieden van aanknopingspunten voor indicatoren ten behoeve van een periodieke trendrapportage – bespreken we de genoemde elementen in de volgende subparagraaf op globaal niveau.

3.3.1 Jeugdcriminaliteit in theoretisch perspectief

Het risico op het plegen van delicten kan zowel worden beïnvloed door factoren vanuit de omgeving (zoals delinquente vrienden of gebrekkige opvoedingssituaties) als individuele kenmerken (waaronder persoonlijkheids- en psychische problematiek). Indachtig het doel van onderhavig onderzoek – het geven van een beeld van relevante indicatoren die kunnen worden opgenomen in een trendrapportage – richten we ons binnen deze bespreking van de literatuur op indicatoren die naar verwachting op geaggregeerd niveau te ontsluiten zijn. Een implicatie hiervan is dat we jeugdcriminaliteit niet vanuit een biopsychosociaal perspectief beschrijven, omdat factoren die hierin aan bod komen niet periodiek worden gemeten en/of op geaggregeerd niveau beschikbaar zijn. In plaats daarvan bespreken we hier, in het kort, overwegend theorieën die een meer sociologische insteek kennen en zich richten op de invloed van de omgeving.

Een eerste veel genoemde theorie in relatie tot de omgeving is de *sociale bindingentheorie*. Deze theorie kent twee belangrijke uitgangspunten. De eerste is dat delinquenten niet verschillen van niet-delinquenten. Ofwel, in theorie is ieder persoon in staat tot het plegen van een delict. Het tweede uitgangspunt is dat de aanwezigheid van sociale banden (met de samenleving, de buurt, thuis en op school) ertoe bijdraagt dat personen zich conformeren aan geldende maatschappelijke normen. Het ontbreken van dergelijke sociale verbanden kan, zo wordt verondersteld, dan ook leiden tot delinquent of crimineel gedrag (Hirschi, 1969). Het eerste uitgangspunt van deze theorie lijkt bij uitstek van toepassing op jeugdigen en jongeren. Onderzoek laat zien dat zij een groot deel van de criminaliteit voor hun rekening nemen. Vanuit dat perspectief beschouwd lijkt delinquent gedrag een

onlosmakelijk onderdeel te zijn van de adolescentie, zoals ook door Moffitt (1993) is betoogd. Zij en andere onderzoekers hebben laten zien dat dergelijk gedrag na het twintigste levensjaar doorgaans sterk afneemt. De drie B's (bed, brood en baan) of de drie W's (woning, werk en wijf) zijn daarbij belangrijke drijfveren (Junger-Tas, 1992, Moffitt, 1993; Ferwerda & Van Ham, 2015; Steinberg, 2004, 2007). Ook het type buurt waar personen opgroeien en de binding daarmee, zijn van invloed op de mate van (jeugd)criminaliteit (Piil Damm & Dustman, 2014; Thomas & Shihadeh, 2014). Dergelijke onderzoeken maken het belang van sociale bindingen zichtbaar. Wel moet daarbij worden opgemerkt dat persoonskenmerken hierin ook een rol spelen, waaronder een hogere gevoeligheid voor beloning tijdens de adolescentie (zie Braams e.a., 2015; Steinberg, 2004, 2007; Van Leijenhorst e.a., 2010). Persoonskenmerken spelen eveneens een rol bij het kleine deel van de adolescenten dat ook na het twintigste levensjaar delinquent gedrag blijft vertonen. Onder andere persoonskenmerken, zoals een laag IQ, problemen met de impulsbeheersing en andere (neuro)psychologische kenmerken kunnen met dit blijvende criminele gedrag in verband worden gebracht (zie onder andere Moffitt, 1993; Coker et al., 2014; Loeber e.a., 2012; Pullman, 2010).⁶

Waar het gaat om het belang van sociale bindingen, is ook een door Hoeve e.a. (2012) uitgevoerde meta-analyse over 74 studies noemenswaardig. Zij concluderen dat een slechte binding tussen kind en ouder van invloed is op de mate van delinquent gedrag van het kind. Op een hoger niveau beschouwd kan ook worden gesteld dat een instabiele gezinssituatie (waarbinnen bijvoorbeeld huiselijk geweld of financiële problematiek speelt) kan bijdragen aan delinquent gedrag van jongeren (Apel & Kaukinen, 2008; Wong, 2012). Daarnaast vinden verschillende onderzoekers een relatie tussen het ontbreken van een binding met school (spijbelen, schooluitval) en delinquent gedrag. Dit delinquent gedrag loopt uiteen van het gebruik van alcohol en softdrugs (zie bijvoorbeeld Henry, 2010; Henry & Thornberry, 2010) tot vermogens- en geweldscriminaliteit (zie onder andere Piquero, Jennings & Barnes, 2012; Traag, Marie & Van der Velden, 2010).

Sommige onderzoekers zijn van mening dat, zodra jongeren naar de middelbare school gaan, de invloed van de ouders op het gedrag van jongeren kleiner wordt en leeftijdsgenoten juist meer invloed krijgen (Megens & Weerman, 2010; Put e.a., 2012; Fleming, Catalano, Haggerty & Abbott, 2014). Een vraag die de sociale bindingentheorie (zie eerder) niet (direct) beantwoordt, is hoe delinquent gedrag onder jeugdigen en jongeren zich binnen groepen ontwikkelt c.q. hoe dit ontstaat. Door wetenschappers geformuleerde verklaringen lopen uiteen en kunnen worden opgedeeld in een groepsverklaring enerzijds en een selectieverklaring anderzijds (Weerman, 2001, 2003). Groepsverklaringen stellen dat niet alleen positieve maar ook negatieve attitudes binnen vriendengroepen kunnen worden aangeleerd en versterkt. De *differentiële associatietheorie* (Sutherland, 1947) is een bekend voorbeeld

van dit uitgangspunt. Selectieverklaringen stellen daarentegen dat personen met eenzelfde soort ‘inslag’ elkaar opzoeken (zie Weerman, 2001). Uit het voorgaande kan worden afgeleid dat groeps- en selectieverklaringen verschillende uitgangspunten hanteren om het ontstaan van delinquent gedrag onder jongeren en jeugdigen te verklaren. Beide typen verklaringen kunnen steunen op empirisch bewijs. Uit onderzoek onder 544 leerlingen blijkt bijvoorbeeld dat jongeren hun vrienden mede kiezen op basis van de mate waarin zij zelf delinquent gedrag vertonen. Hiermee bieden de resultaten een bevestiging voor de uitgangspunten van selectieverklaringen, maar niet voor groepsverklaringen (Knecht, Snijders, Baerveldt, Steglich & Raub, 2010). Daartegenover staat dat jongeren ‘er bij willen horen’, waarbij zij er veel voor over hebben om niet al te zeer uit de toon te vallen (Megens & Weerman, 2010). Bovendien kan ook de daadwerkelijke of door jongeren waargenomen mate van delinquent gedrag van leeftijdsgenoten van invloed zijn op hun eigen delictgedrag. Met name niet-populaire jongeren die gevoelig zijn voor groepsdruk of oordelen over hun doen en laten, zijn hier gevoelig voor (Young & Weerman, 2013).

Het voorgaande maakt duidelijk dat jeugdigen en jongeren vanwege uiteenlopende redenen tot delinquent gedrag kunnen komen. Tegelijkertijd bieden dergelijke verklaringen niet direct aanknopingspunten voor hun motief en redenen. Een veel genoemde theorie die ingaat op de motieven voor delinquent gedrag, is de *rationele keuzetheorie*. Deze theorie legt de nadruk op de ‘winst’ (in de ruime zin van het woord) die het plegen van een delict de pleger oplevert. Delicten worden met andere woorden gepleegd omdat de risico’s – in termen van pakkans en zwaarte van de sanctie – voor de dader niet opwegen tegen de baten. De *gelegenheidstheorie* gaat impliciet uit van dezelfde veronderstelling. Echter, binnen deze theorie ligt de nadruk vooral op het samenspel aan situationele omstandigheden die het plegen van delicten tot een meer of minder ‘winstgevende’ exercitie maakt (Bovenkerk & Leuw). In het geval van jeugdcriminaliteit kan het daarbij, zo blijkt onder andere uit de studie van Young & Weerman (2013), gaan om sociale baten zoals status en erbij horen. Dergelijke sociale baten kunnen ook een rol spelen bij andere vormen van probleemgedrag, zoals (overmatig) alcohol- of drugsgebruik. Zo concludeert Bot (2007) bijvoorbeeld dat jongeren met name alcohol gebruiken in een sociale context. Hoeveel zij drinken, is afhankelijk van andere aanwezigen: ‘weinig jonge personen zullen in staat zijn volledig vast te houden aan het eigen drinkpatroon, als er al zoiets als een eigen drinkpatroon bestaat’ (zie ook Oostveen, Knibbe & De Vries, 1996). Ook andere onderzoeken laten een relatie zien tussen risicovol gedrag (drugsgebruik, te hard rijden) en de invloed van leeftijdsgenoten. Wel neemt de invloed van leeftijdsgenoten met het toenemen van de leeftijd af. De ontwikkeling van de hersenen en een afname in de gevoeligheid van het beloningscentrum, spelen daarin mogelijk een rol (zie bijvoorbeeld Albert, Chein & Steinberg, 2013; Steinberg & Monahan, 2007). Naast de rationele keuzetheorie kan ook de

spanningstheorie in dit kader worden benoemd. Het uitgangspunt van de spannings-theorie is dat delinquent gedrag ontstaat doordat personen niet aan de eisen van de maatschappij tegemoet kunnen komen op een normconforme wijze. Delinquent gedrag kan in dat geval als vervanging dienen om (toch) een zekere sociale status te verkrijgen. Het delinquente gedrag wordt in dezen ook wel beschouwd als een maatschappelijk niet geaccepteerde werkwijze om toch de binnen de samenleving gestelde doelen zoals aanzien en welvaart te bewerkstelligen (zie onder andere Bovenkerk & Leuw; Patchin & Hinduja, 2011).

Samenvattend bestaat er een samenhang tussen probleemgedrag en criminaliteit. De bevindingen passen daarmee binnen het geschetste kader van risico- en criminele jeugd. Binnen de wetenschappelijke literatuur wordt een grote hoeveelheid van risico- en beschermende factoren voor risico- en delinquent gedrag genoemd die in het voorgaande lang niet allemaal aan bod zijn gekomen. We hebben ons indachtig het doel van het onderzoek binnen het literatuuronderzoek overwegend gericht op indicatoren die naar verwachting min of meer op geaggregeerd niveau te meten zijn. Deze indicatoren liggen op het niveau van het gezin (gebroken gezinnen, armoede c.q. financiële problematiek), van de school (wangedrag/schorsing, spijbelen en schooluitval) en de persoon (psychische problematiek, middelengebruik, behoren tot (problematische) jeugdgroepen). Daarnaast is tijdsbesteding eveneens noemenswaardig. Digitalisering heeft geleid tot een toename van het online sociale leven van jongeren, wat van invloed kan zijn op hun rondhanggedrag en op online overlast- en delictgedrag.

Eindnote

1. 'Richtlijn en kader voor strafvordering jeugd én adolescenten'. Te raadplegen via: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2014-8284.html>
2. Zie bijvoorbeeld persberichten uit respectievelijk 2012 en 2014 over het internetgebruik van jongeren: www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/jongeren/publicaties/artikelen/archief/2012/2012-060-pb.htm, en www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/dossiers/jongeren/publicaties/artikelen/archief/2014/2014-4079-wm.htm.
3. www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/veiligheid-recht/publicaties/artikelen/archief/2015/bijna-8-procent-van-de-jongeren-gepest-op-het-internet.htm
4. Bovendien kunnen gebeurtenissen op sociale media uitmonden in offline overlast of strafbaar gedrag. Zie bijvoorbeeld www.dvhn.nl/nieuws/drenthe/meisjes-naar-huis-na-vechtpartij-op-school-12638793.html.
5. Hierbij dient opgemerkt te worden dat het niet zozeer gaat om nieuwe sociale relaties met onbekenden, maar eerder om sociale relaties met personen waarmee offline reeds een of andere relatie bestaat (zoals bijvoorbeeld klas- of studiegenoten).
6. Een overzicht van deze en andere risicofactoren – onder andere met betrekking tot de omgeving – is te vinden in Wientjes & De Kemp (2007).

4 Trendrapportage: indicatoren en werkwijze

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de methode en de uitgangspunten om te komen tot een trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit. Daarna volgt een beschrijving van de indicatoren die onderdeel uit kunnen maken van de trendrapportage.

4.1 Werkwijze en uitgangspunten

Een belangrijke aanleiding voor dit onderzoek vormt de vraag of er indicatoren beschikbaar zijn die een beeld kunnen geven van de aard, omvang, kwalificatie, geografische spreiding en aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit – waaronder risicojeugd – in ons land. Indien dergelijke indicatoren er zijn, is er een aantal vervolgvragen. Deze betreffen de vragen wie de beschikking heeft over deze indicatoren, wat de betrouwbaarheid en validiteit van deze indicatoren is en of de indicatoren periodiek en zowel op landelijk als regionaal niveau te ontsluiten zijn. Uiteindelijk doel is om te komen tot een methodiek die kan bijdragen aan de periodieke monitoring van jeugd- en jongerencriminaliteit in het kader van de Veiligheidsagenda van de regioburgemeesters, het OM en het Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Er zijn veel denkbare indicatoren die iets zeggen over jeugd- en jongerencriminaliteit. Binnen een trendrapportage moet echter nader stilgestaan worden bij de noodzaak van deze indicatoren (*nice to know* of *need to know*) en de haalbaarheid van het ontsluiten daarvan (*possible to get*). Tijdens een startbijeenkomst met een aantal onderzoekers van het WODC is een ‘*need to know*’ lijst van indicatoren opgesteld. Deze indicatoren worden gevoed door de inzichten met betrekking tot risicofactoren voor afwijkend en crimineel gedrag uit de literatuur, zoals beschreven in hoofdstuk 3. Deze liggen op het niveau van het gezin, de school, de vrije tijdsbesteding en de persoon.

Vervolgens zijn diverse organisaties en personen benaderd om na te gaan of en in welke vorm de gewenste informatie beschikbaar is¹. Voordat we ingaan op de relevante indicatoren willen we een aantal uitgangspunten op een rij zetten:

1. In dit hoofdstuk wordt een functioneel ontwerp van c.q. een advies voor de trendrapportage geschetst. In de fase hierna zal nadere invulling aan de trendrapportage moeten worden gegeven;
2. In de volgende paragraaf worden de indicatoren op een rij gezet die op basis van gesprekken met deskundigen bruikbaar en haalbaar worden geacht;
3. Zoals in hoofdstuk 2 en 3 van deze rapportage aangegeven, richten we ons bij jeugd- en jongerencriminaliteit – vooral – op de leeftijdsgroep van 12 tot 23 jaar. Waar mogelijk zoomen we ook in op 12-minners (10- en 11-jarigen);
4. Naast indicatoren die iets zeggen over overtredingen en misdrijven, is er – gevoed door de literatuursearch in hoofdstuk 3 – ook gezocht naar indicatoren die iets zeggen over signaal- of risicogedrag (eventueel ook onder de 12 jaar) en indicatoren die informatie geven over de (justitiële) afhandeling van jeugdige delinquenten;
5. Indicatoren – zoals genoemd onder punt 4 – hebben betrekking op personen en niet op processen² en zijn terug te brengen naar leeftijd, geslacht, etnische achtergrond en de vier cijfers van de postcode van de personen;
6. Indicatoren worden als betrouwbaar beschouwd wanneer er sprake is van continuïteit of herhaling van metingen en een eenduidige en landelijke registratie;
7. Omdat er door het WODC – in samenwerking met het CBS – al een groot aantal jaren een monitor jeugdcriminaliteit (MJC) wordt opgesteld, zullen de indicatoren die onderdeel zijn van de MJC als uitgangspunt van de beoogde trendrapportage worden genomen.

4.2 De indicatoren beschreven en op een rij

In deze paragraaf zetten we de indicatoren op een rij die voldoen aan de criteria zoals geschetst in de vorige paragraaf. We maken daarbij een onderscheid in indicatoren in vier blokken: 1) algemeen, 2) signaal- en risicogedrag, 3) overtredingen en misdrijven en 4) de aanpak c.q. (justitiële) afhandeling. Alle indicatoren worden waar mogelijk uitgesplitst naar 12 t/m 17 jaar (strafrechtelijk minderjarigen), 16 tot 23 jaar (adolescentenstrafrecht) en 18 tot 23 jaar (jongvolwassenen). Na de beschrijving van de indicatoren vatten we een en ander samen in een overzichtstabel en wordt aangegeven hoe de indicatoren onderdeel van de trendrapportage uit kunnen maken (paragraaf 4.3).

4.2.1 Algemene indicatoren

De algemene indicatoren die via het CBS beschikbaar komen, betreffen de aantallen jongeren en jeugdigen naar **(A.1) leeftijdscategorieën** 12 t/m 17, 16 tot 23 en 18 tot 23, **(A.2) geslacht** en **(A.3) etniciteit**³ volgens de CBS definitie: een persoon is autochtoon als beide ouders in Nederland zijn geboren. Als één of beide ouders in buitenland zijn geboren en de persoon is ook zelf in het buitenland geboren, dan is deze 1ste generatie allochtoon. Indien de persoon zelf in Nederland is geboren, dan is deze 2de generatie allochtoon. Het onderscheid westers en niet-westers is gebaseerd op geboorteland van ouders. Als beide ouders in het buitenland zijn geboren, dan geldt het geboorteland van de moeder (bron: www.cbs.nl). Deze en ook andere hierna te presenteren CBS-indicatoren zijn op persoons- en postcodeniveau beschikbaar en derhalve onderling koppelbaar.

4.2.2 Signaal- en risicogedrag

De informatie over de **(B.1) tijdbesteding** van jongeren kan betrokken worden uit het Tijdsbestedingonderzoek (TBO) van het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) (www.tijdbesteding.nl). Tussen 1975 en 2005 heeft om de vijf jaar een tijdsbestedingonderzoek plaatsgevonden via de tot dan toe gebruikelijke Nederlandse methode. In 2006 is opnieuw een tijdsbestedingonderzoek gehouden, maar dan volgens Europese richtlijnen. Het TBO 2011 is eveneens volgens laatstgenoemde richtlijnen uitgevoerd. Het tijdsbestedingonderzoek bestaat uit een survey en een dagboekonderzoek. In 2016 verschijnt het volgende TBO. Men maakt een standaardrapportage (Cloïn et. al., 2013), maar daarnaast zijn data op leeftijd beschikbaar vanaf 12 jaar. Het is derhalve mogelijk om data over verschillende leeftijdsgroepen aan te leveren. Aandachtspunt is de totale N van 1.800 respondenten, omdat een groot deel van de respondenten ook ouder is dan 22 jaar. Uit het literatuuronderzoek blijkt dat de wijze waarop jongeren hun vrije tijd besteden van invloed kan zijn op delinquent gedrag. De volgende gegevens kunnen daarom van belang voor de trendrapportage: verdeling van de vrije tijd over typen vrijetijdsbesteding en mobiliteit (mediagebruik, sociale contacten, recreatieve activiteiten en ontspanning, maatschappelijke participatie en vrijetijds mobiliteit) en vrije tijd binnens- en buitenshuis (in uren per week).

Zeker als het gaat om toekomstige ontwikkelingen is **(B.2) mediagebruik** een interessante indicator. Het project 'Media:Tijd' (www.mediatijd.nl) dat in 2015 is gestart en voorziet in tweejaarlijkse metingen, is een samenwerking tussen het Nationaal Luister Onderzoek (NLO), het Nationaal Onderzoek Multimedia (NOM), Stichting KijkOnderzoek (SKO) en het SCP. Op basis van een representatieve steekproef (in samenwerking met het CBS) worden 2.800 respondenten benaderd en bevraagd op hun mediagebruik. Voor de trendrapportage zijn de volgende

gegevens interessant: mediatijsbesteding van luisteren, kijken, lezen, communiceren, internet, gamen en media overig (in uren).

In Nederland volgt een hele reeks onderzoeken de ontwikkelingen op het gebied van drugs, alcohol en tabak. De jaarberichten van de Nationale Drugsmonitor (NDM) geven een samenvatting van de monitors van het Trimbos-instituut (www.trimbos.nl). De Leefstijlmonitor van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) lijkt het meest geschikt om over de verschillende leeftijden cijfers te genereren over **(B.3) middelengebruik**. Het RIVM (www.rivm.nl) baseert zich voor 12- tot en met 16-jarigen op twee gegevensbestanden: het landelijk scholierenonderzoek naar Gezondheid en Welzijn van Scholieren (HBSC) en het Peilstationsonderzoek. Deze twee gegevensbestanden komen uit de Nationale Drugsmonitor (NDM) van het Trimbos-instituut, dat in samenwerking met het WODC wordt uitgevoerd (Van Laar et al., 2015). Voor de 17- tot 23-jarigen zijn er cijfers die gebaseerd zijn op de CBS Gezondheidsenquête. Het betreft gegevens over alcohol- en cannabisgebruik en het gebruik van overige verdovende middelen.

Via de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCenW) kan informatie worden betrokken over **(B.4) voortijdig schoolverlaten** (VSV). Bij OCenW/DUO beschikt men over cijfers van personen tot 23 jaar, naar geslacht en ook op vier cijfers van de postcode (www.vsvverkenner.nl/landelijk).

Via het CBS is op postcode en persoonsniveau informatie beschikbaar om een beeld te geven van de omvang van de **(B.5) jeugdwerkloosheid**. Ook kan het CBS informatie aanleveren over de aantallen **(B.6) zorgmeldingen** die door professionals zijn gedaan over de problemen van jongeren (jeugdzorg huisartsen en GGZ). De meldingen worden gedaan bij Veilig Thuis (voorheen het Advies en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling).

Via het CBS is tevens informatie beschikbaar over personen aan wie één of meerdere vormen van hulp of zorg is verleend in het kader van de Jeugdwet. In de regel zijn dit personen met een leeftijd tot 18 jaar, maar in bepaalde gevallen kunnen personen tot 23 jaar ook hulp of zorg ontvangen. In het kader van signaal- en risicogedrag is het aantal jongeren in de **(B.7) jeugdhulp** uitgesplitst naar totaal aantal trajecten en daarbinnen trajecten zonder, met en gesloten verblijf interessant en beschikbaar.

Zoals bekend is het opgroeien in een gezin met (structurele) financiële problemen een belangrijke risicofactor. Via het CBS is informatie beschikbaar over het aantal **(B.8) gezinnen dat onder de armoedegrens** leeft (SCP/CBS, 2014).

Tot slot kan binnen het onderdeel signaal- en risicogedrag inzichtelijk gemaakt worden hoeveel **(B.9) jeugdbeschermingsmaatregelen** (kinderbeschermingsmaatregelen) er zijn gevraagd en lopen. Dit kan via het CBS. Als in een gezin ernstige opvoedingsproblemen voorkomen, kan de kinderrechter besluiten dat een gezin

verplicht hulp krijgt bij het opvoeden van een kind. De rechter kan twee soorten kindbeschermingsmaatregelen opleggen. Het betreft (1) een ondertoezichtstelling (OTS) en (2) een gezagsbeëindigende maatregel.

OTS is een maatregel waarbij het gezag van de ouders over het kind of de kinderen wordt beperkt. Meestal wordt dit opgelegd als er in een gezin ernstige (opvoedings)problemen voorkomen, waardoor de ontwikkeling van het kind in gevaar komt. Het gezin krijgt dan begeleiding van een gezinsvoogd. Voor 2015 bestond daarnaast de keuze uit een ontheffing van of ontzetting uit de ouderlijke macht (zie Ferwerda & Van Wijk, 2014), maar thans is er nog een maatregel op dit gebied mogelijk op basis van artikel 1:266 van het Burgerlijk Wetboek. Dit is de gezagsbeëindiging. Voor het opleggen van gezagsbeëindiging bestaan meerdere gronden. Deze maatregel kan bijvoorbeeld worden overwogen wanneer een kind in de opvoedsituatie ernstig in diens ontwikkeling bedreigd wordt en ouders niet binnen een aanvaardbare termijn in staat zijn verbetering aan te brengen in deze situatie. Daarnaast kan misbruik van gezag reden zijn om tot een gezagsbeëindigende maatregel over te gaan. Het gezag over een jeugdige kan vervolgens worden overgedragen aan een gecertificeerde instelling dan wel aan pleegouders.

4.2.3 Overtredingen en misdrijven

Zoals eerder aangegeven vormen de indicatoren in de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC) het hart van de trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit. Het WODC en het CBS hebben de MJC tot nu toe drie keer uitgebracht (Van der Laan et. al., 2006; Van der Laan & Blom, 2011; Van der Laan, Goudriaan & Weijters, 2014). In 2016 verschijnt deze voor de vierde keer. Vanuit de MJC worden diverse indicatoren met betrekking tot overtredingen en misdrijven opgenomen in de trendrapportage. Uniek is dat er een keer per vijf jaar gegevens beschikbaar komen over **(C.1) zelfgerapporteerd ouderschap** door jeugdigen in de voorgaande 12 maanden. Er wordt een onderscheid gemaakt naar ouderschap onder drie doelgroepen: 12-minners, 12- tot en met 17-jarigen en 18- tot en met 22-jarigen, naar geslacht en etnische afkomst. Voorts wordt er een onderscheid gemaakt tussen *offline* en *online* criminaliteit⁴ en binnen de offline criminaliteit tussen vermogensdelicten, geweldsdelicten, vandalisme en vernieling, wapenbezit, drugsdelicten en volwassendelicten.⁵

Op dit moment wordt er in de MJC een onderscheid gemaakt tussen door de politie geregistreerde verdachten (in BVH) en de aangehouden verdachten tegen wie een proces verbaal is opgemaakt, omdat hij of zij wordt verdacht van een misdrijf (in HKS). Omdat HKS vanaf 1 januari 2016 is uitgefaseerd, stellen wij voor om in de toekomst gebruik te maken van de 'hardere indicator' **(C.2) aangehouden verdachten** waarbij gebruikgemaakt wordt van BVH.⁶ Als het gaat om aangehouden verdachten wordt er een onderscheid gemaakt naar leeftijd, geslacht en etnische

achtergrond en naar de volgende delictcategorieën: vermogen, geweld, drugs, openbare orde en verkeer. Tot slot wordt inzichtelijk gemaakt in hoeverre er sprake is van *first offenders*, meerplegers of veelplegers.⁷

Voor de strafrechtelijke daders, dit is de groep waarvan de stafzaak onder de aandacht is gekomen van het OM, zal vanuit de MJC de prevalentie van 2-jarige algemene **(C.3) recidive** worden weergegeven als indicator. Hier wordt een onderscheid gemaakt naar leeftijdscategorie.

De laatste landelijke inventarisatie van problematische jeugdgroepen in Nederland is begin 2015 verschenen (Ferwerda & Van Ham, 2015). Het werken met de shortlist door de Nationale Politie wordt vervangen door een integrale **(C.4) groepsscan**, waarbij informatie van ketenpartners over een problematische jeugdgroep wordt toegevoegd aan informatie van de politie om te komen tot een aanpak⁸. In 2015 is gestart met diverse pilots; de verwachting is dat de groepsscan eind 2016 landelijk is geïmplementeerd. Een standaardrapportage groepsscan kan op twee manieren tot stand komen. Allereerst op aanvraag van een gemeente en daarnaast op initiatief van de politie. Vanaf eind 2016 kan de politie jaarlijks een overzicht geven van het aantal standaardrapportages dat is opgemaakt (per gemeente of politie-eenheid). De aantallen zijn indicatief voor het aantal problematische jeugdgroepen.

4.2.4 Afhandeling

Via het CBS zijn jaarlijks cijfers beschikbaar over het aantal jongeren dat een **(D.1) Halt-straft** opgelegd heeft gekregen. Uitsplitsingen zijn daarbij te maken naar overtredingen (baldadigheid, leerplicht, vuurwerk, overig) en misdrijven (geweld, vermogen en overig).

Naast informatie over jeugdhulp (B.6) beschikt het CBS ook over informatie met betrekking tot personen aan wie één of meerdere vormen van hulp of zorg is verleend in het kader van de Jeugdwet. In de regel zijn dit personen met een leeftijd tot 18 jaar, maar in bepaalde gevallen kunnen personen tot 23 jaar ook hulp of zorg ontvangen. In het kader van de afhandeling beschikt het CBS over het aantal trajecten **(D.2) jeugdreclassering**. Bij deze trajecten gaat het bijvoorbeeld om toezicht en begeleiding, individuele trajectbegeleiding, scholings- en trainingsprogramma's en gedragsbeïnvloedende maatregelen.

Voor de groep jongeren van 18 tot en met 23 jaar is het mogelijk om de instroom bij de **(D.3) volwassenreclassering** (3RO) als indicator op te nemen. Vanuit de MJC is – op basis van de Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie (OBJD) – een overzicht te genereren van de aantallen afdoeningen door het OM en de zittende magistratuur. De **(D.4) OM-afdoeningen** – die uitgesplitst kunnen worden naar leeftijdscategorie – geven zicht op de door het OM opgelegde beleidssepots, transacties, werk- en leerstraffen, financiële transacties,

strafbeschikkingen en overige afdoeningen. De **(D.5) afdoeningen van de zittende magistratuur (ZM-afdoeningen)** – die ook uitgesplitst kunnen worden naar leeftijdscategorie – geven zicht op het aantal door de rechter opgelegde PIJ-maatregelen, gedragsbeïnvloedende maatregelen, vrijheidsstraffen, werk- en leerstraffen, boetes en overige afdoeningen.

Via het WODC (SIBa) kan vanuit TULP-JJI informatie beschikbaar worden gesteld over de aantallen **(D.6) jongeren in justitiële jeugdinrichtingen**.⁹

4.3 Overzichtstabel indicatoren en voorstel trendrapportage

We besluiten met een overzichtstabel van indicatoren die naast algemene informatie over jongeren, ingaan op risico- en signaalgedrag, gepleegde overtredingen en misdrijven en de (justitiële) afhandeling. In tabel 4.1 is aangegeven om welke indicator het gaat, welke organisatie over de informatie beschikt, de frequentie waarmee de indicator beschikbaar is¹⁰ en eventuele opmerkingen (zie bijlage 4 voor een overzicht van afkortingen).

Tabel 4.1 – overzicht van indicatoren voor de trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit.

Indicator	Instantie(s)	Frequentie	Opmerkingen
A. Algemene indicatoren			
1. Leeftijdscategorie	CBS	Jaarlijks	
2. Geslacht	CBS	Jaarlijks	
3. Etnische afkomst	CBS	Jaarlijks	
B. Signaal- en risicogedrag			
1. Tijdbesteding	SCP	Vijfjaarlijks	
2. Mediagebruik	SCP/NLO/NOM/	Tweejaarlijks	Vanaf 13 jaar
3. Middelengebruik	SKO	Jaarlijks	12 t/m 16 jaar
	RIVM	Tweejaarlijks	17 t/m 22 jaar
4. Voortijdig schoolverlaten	OCenW-DUO	Jaarlijks	
5. Jeugdwerkloosheid	CBS	Jaarlijks	
6. Zorgmeldingen	CBS	Jaarlijks	
7. Jeugdhulp	CBS	Jaarlijks	
8. Gezinnen onder armoedegrens	CBS	Jaarlijks	
9. Jeugdbeschermingsmaatregelen	CBS	Jaarlijks	

C. Overtredingen en misdrijven			
1. Zelfgerapporteerd daderschap	WODC-CBS	Vijfjaarlijks	Incl.12-minners
2. Aangehouden verdachten	WODC-CBS	Jaarlijks beschikbaar, tweejaarlijks in MJC	
3. Recidive strafrechtelijke daders	WODC	Zie C2	
4. Groepsscan	Nationale Politie	Jaarlijks	Eind 2016
D. Afhandeling			
1. Halt-straffen	CBS	Jaarlijks	12 t/m 17 jaar
2. Trajecten jeugdreclassering	CBS	Jaarlijks	12 t/m 17 jaar
3. Volwassenreclassering	3RO	jaarlijks	18 t/m 22 jaar
4. OM-afdoening	WODC-CBS	Zie C2	
5. ZM-afdoening	WODC-CBS	Zie C2	
6. Jongeren in Justitiële Jeugdinrichtingen	WODC-SIBa	Jaarlijks	

In tabel 4.1 zijn op basis van de literatuur relevante en beschikbare indicatoren bij wijze van samenvatting in een overzicht bij elkaar gebracht. De volgende vier punten zijn van belang om te benadrukken:

1. Naast de eerder genoemde betrouwbaarheid is ook de validiteit van indicatoren belangrijk. Met andere woorden: wordt daadwerkelijk gemeten wat gemeten zou moeten worden. Zo is onder andere sprake van een discrepantie tussen feitelijke hulpbehoefte en jeugdhulpgebruik (Jansen, 2015; Stams, 2015). Daarnaast kunnen registratie-effecten een rol spelen, en kan sprake zijn van een *dark number*;
2. In het verlengde van het voorgaande willen we aangeven dat het niet de bedoeling is om de kengetallen die de indicatoren opleveren zonder kader aan te bieden. De losse indicatoren vormen tezamen met een duiding van de kengetallen door een groep onafhankelijke deskundigen¹¹ de trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit. Deze duiding is van belang om de verschillende indicatoren met elkaar in verband te kunnen brengen om aandachtspunten en ontwikkelingen te benoemen;
3. Het voorstel is om de trendrapportage periodiek te presenteren. Omdat niet alle kengetallen ook historisch beschikbaar zijn, zijn er twee varianten denkbaar. Allereerst kan ervoor gekozen worden om de eerste trendrapportage als nulmeting te beschouwen. De tweede variant is dat besloten wordt om van de kengetallen die wel historisch beschikbaar zijn de ontwikkeling over de afgelopen vijf jaar te laten zien;

4. Om ook zicht te houden op de veelbelovende aanpakken van jeugd- en jongerencriminaliteit, zou er jaarlijks een inventarisatie van aanpakken uitgevoerd kunnen worden die ook in de trendrapportage beschreven wordt. Het volgende hoofdstuk en de daarbij behorende bijlagen, kunnen voor de toekomstige uitvoering daarvan een kader bieden.

Eindnoten

1. Zie hoofdstuk 2 voor de methode van onderzoek.
2. Dergelijke informatie is bijvoorbeeld terug te vinden in de Monitor Jeugdstrafrechtketen.
3. Inclusief generatie.
4. Bij online criminaliteit gaat het om cyber- en gedigitaliseerde delicten (zie hoofdstuk 3).
5. Rijden onder invloed en fraude.
6. Het is de verwachting dat de aangehouden verdachten op korte termijn vanuit BVH te generen zijn.
7. Daarbij wordt uitgegaan van de actuele landelijke definities.
8. Het betreft de volgende organisaties: Gemeente, Jeugdzorg, OM, Raad voor de Kinderbescherming en Reclasering.
9. Tijdens onze interviews is een tweetal interessante indicatoren naar voren gekomen die (1) op korte termijn beschikbaar komen of (2) waarvan nog uitgezocht wordt of ze beschikbaar zijn. Een indicator die op korte termijn beschikbaar komt is: uithuisplaatsingen van jongeren (via het CBS). De indicator waar nog van wordt nagegaan of deze beschikbaar is, betreft de verzuiminformatie c.q. het spijbelen door jongeren (via OCenW-DUO).
10. Uitgaande van het feit dat de trendrapportage jaarlijks of tweejaarlijks wordt opgesteld is het van belang om te weten welke indicatoren minder frequent beschikbaar komen.
11. Te denken valt aan onderzoekers en specialisten uit het brede veld van jeugd en jongerenproblematiek.

5 De aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit

In dit hoofdstuk komen de beschrijvingen van geïnventariseerde aanpakken aan bod. Het betreft zowel lokale aanpakken die zijn geïnventariseerd binnen gemeenten en via deskresearch als aanpakken die op regionaal niveau worden ingezet. In totaal zijn er 128 unieke aanpakken geïnventariseerd (zie hoofdstuk 2). In dit hoofdstuk geven we een beschrijving van de geïnventariseerde aanpakken aan de hand van de in het vorige hoofdstuk benoemde indicatoren. Voor het volledige overzicht van de geïnventariseerde aanpakken, verwijzen we de lezer naar bijlage 2.

5.1 Van model naar interventie

Professionals vanuit gemeenten hebben in eerste aanleg met name modellen of methodieken aangedragen gericht op informatieverzameling en -stroomlijning, waarna interventies op maat kunnen worden samengesteld en uitgevoerd. Op basis van de met professionals gevoerde gesprekken kan worden geconcludeerd dat het goed inrichten van het proces – en dan met name de samenwerking en de informatiepositie – essentieel is voor het resultaat van de in te zetten interventies. Eén van de redenen om sterk in te zetten op integrale modellen van informatieverzameling is volgens respondenten dat jeugdigen en jongeren niet alleen in vaste groepen voor overlast zorgen en delicten plegen, maar ook deel kunnen uitmaken van een netwerk. Zo blijkt uit een netwerkanalyse die is uitgevoerd binnen een van de bevroegde gemeenten, dat een kleine groep van circa tien jongeren zich bewoog binnen een netwerk van circa 100 jongeren die verantwoordelijk waren voor overlast en criminaliteit. Dat betekent niet dat een groepsindeling in zijn geheel niet meer gebruikt wordt of nuttig is. Binnen een van de gemeenten wordt de Beke-shortlist bijvoorbeeld gebruikt als startpunt: van alle personen die door de politie tot een hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroep worden gerekend, wordt een persoonsdossier opgesteld. Tegelijkertijd kan ook worden geconstateerd dat binnen gemeenten andere, meer individuele criteria zijn gaan gelden om risico- en crimi-

nele jeugd in beeld te brengen. Het kan dan gaan om de mate van overlast die veroorzaakt wordt (gemeten aan de hand van het aantal meldingen per maand), het veroorzaken van ernstige woongerelateerde overlast en criminele jongeren die buiten een zogeheten Top X aanpak vallen.

Jongeren die op basis van de gehanteerde selectiecriteria in beeld komen, worden vervolgens gecategoriseerd op de beoogde prioritering in de aanpak (rood, oranje, groen), de rol die zij vervullen binnen een groep (leiders, meelopers, nieuwe aanwas) of risico's op het gebied van criminaliteit en gezondheid (preventie-categorie, risicocategorie, lichte criminelen, harde kern jongeren, zorgcategorie). De informatie die op dossierniveau over personen aanwezig is, loopt uiteen en beslaat verschillende domeinen. Te denken valt dan onder andere aan adresgegevens, de thuissituatie, psychosociale problematiek, cognitieve capaciteiten (LVB-problematiek), faciliterende partijen (zoals goede vrienden of familie). De informatie die op persoonsniveau verzameld wordt, vraagt om integrale samenwerking tussen partijen uit de strafrechtsketen (zoals de politie, OM en Reclassering) en de zorgketen (zoals de GGZ/GGD, jongerenwerk, leerplicht). Ten behoeve van de samenwerking en informatie-uitwisseling zijn convenanten opgesteld. Daarnaast worden periodiek (uiteenlopend van wekelijks tot maandelijks) (casus)overleggen gevoerd. Deze casusoverleggen dienen enerzijds ter prioritering van bepaalde (groepen) jongeren, maar ook om informatiedossiers van individuele personen actueel te houden. Te denken valt dan aan informatie van jongerenwerkers, maar bijvoorbeeld ook aan informatie over uitingen op sociale media. Een tweede belangrijke randvoorwaarde om tot blijvende en adequate dossiervorming te kunnen komen is, zo blijkt uit gevoerde gesprekken, *commitment* in de vorm van de capaciteit die partijen ter beschikking stellen (zie box 5.1).

Box 5.1 – Van model naar (integrale) aanpak

Binnen de gemeente Dordrecht zijn overlastplegers geïnventariseerd. Zij kregen afhankelijk van hun situatie in eerste aanleg een sociaal aanbod, zoals begeleiding naar werk of opleiding, vanuit een kerngroep. Personen die dit sociaal aanbod weigeren, hun afspraken niet nakomen of voor overlast blijven zorgen, worden aangepakt door het handhavingsteam. Dit team bestaat onder andere uit gemeente, Belastingdienst, Sociale Dienst en wijkagent. Vanuit al deze instanties is draagvlak voor de aanpak. Dit betekent dat ook in gevallen waarin een instantie individueel niet op zou treden (bijvoorbeeld omdat de overtreding te gering is), dit in het kader van de integrale aanpak toch gebeurt.

Bron: documentatie en interview

5.2 De relatie tussen aanpakken en indicatoren

In deze paragraaf gaan we nader in op de relatie tussen geïnventariseerde aanpakken en de in hoofdstuk 4 benoemde indicatoren. We merken daarbij op dat vanuit wetenschappelijk onderzoek bekend is dat effectieve aanpakken of interventies zich kenmerken door het feit dat ze zich op meerdere risicofactoren tegelijk richten (voorbeelden hiervan zijn MST en Topzorg). Daar er geen aanpakken zijn die zich richten op statische factoren¹ en geen sprake is van uitgesproken repressieve aanpakken waarin bestraffing centraal staat², bespreken we in de volgende subparagrafen overwegend aanpakken die aansluiten bij indicatoren op het gebied van signaal- en risicogedrag. Vanzelfsprekend is er ook een aantal aanpakken dat in meer algemene zin bekijkt welke risico's een individuele jongere kent en op basis daarvan tot interventies komt (zie box 5.2). Waar het lokale aanpakken betreft, geven we aan in welke gemeenten de aanpakken onder andere zijn ingezet of ingezet worden. Indien een aanpak niet gebonden is aan (een) specifieke gemeente(n) maar bijvoorbeeld wordt verzorgd door een (landelijke of regionale) instantie, wordt dergelijke informatie niet vermeld.

Box 5.2 – Risicotaxatie

'Basta!' Is een systeemgerichte interventie voor kinderen (<12 jaar) die in aanraking zijn gekomen met de politie. Op basis van risicotaxatie wordt bekeken welke interventies kunnen worden ingezet op het niveau van kind, gezin, school en buurt(vrienden). De aanpak komt als 'sterk' uit de bus op basis van uitgangspunten, effectiviteit en toepasbaarheid.

5.2.1 Tijdbesteding

Er zijn verschillende preventieve aanpakken die zich richten op de tijdsbesteding door jongeren. Eén van deze aanpakken kent zijn oorsprong in Den Bosch ('Doelbewust Den Bosch'). Binnen deze aanpak wordt voetbal gebruikt om positief gedrag bij jongeren te bewerkstelligen en worden sporten en bewegen gestimuleerd. In box 5.3 staan twee interventies weergegeven die invloed uit proberen te oefenen op de tijdbesteding – in de brede zin van het woord – van jongeren.

Box 5.3 – Interventies die zich richten op de tijdbesteding van jongeren

De 'Schoolsportvereniging' (SSV) bevindt zich in wijken waar weinig tot geen sportverenigingen zijn. Het doel is om kinderen structureel sport aan te bieden in de wijk en hen via deze wijze op een positieve manier te kunnen beïnvloeden. Waar: onder andere in Rotterdam.

'Thuis op Straat' (TOS) werkt aan de leefbaarheid en een goed sociaal klimaat in de openbare ruimte door, in samenwerking met andere organisaties in de wijk, activiteiten te organiseren voor en door bewoners, kinderen en jongeren. Waar: onder andere in Amsterdam, Bergen op Zoom, Breda, Leiden en Rotterdam.

5.2.2 Mediagebruik

We hebben geen interventies geïnventariseerd die nader ingaan op het mediagebruik van jongeren en jongvolwassenen c.q. hier vanuit de aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit aandacht aan besteden.

5.2.3 Middelengebruik

Middelengebruik kan een belangrijke rol spelen bij het ontstaan van crimineel gedrag. Enerzijds doordat het gebruik van alcohol of drugs bepaalde remmingen weg kan nemen, anderzijds kan criminaliteit voortkomen uit afhankelijkheid van deze middelen. In box 5.4 staat een aantal interventies opgenomen die aansluiten bij deze indicator.

Box 5.4 – Interventies die zich richten op middelengebruik

De interventie 'Alcohol en Geweld' is een training die als bijzondere voorwaarde kan worden opgelegd binnen een verplicht Reclasseringstoezicht. Dit betekent dat de training moet worden gevolgd of, ter vervanging, een voorwaardelijke straf ten uitvoer wordt gelegd. Het doel van de training is het inzicht van meerderjarige justitiabelen in de relatie tussen alcohol en (uitgaans)geweld te vergroten.

'Brains 4 Use' is een gedragsinterventie voor jongeren in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI) of in een niet gesloten residentiële setting. Ook kan deze interventie worden opgelegd in het kader van een gedragsbeïnvloedende maatregel. De interventie richt zich sterk op het terugdringen van alcohol- en drugsgebruik. Hiermee wordt beoogd recidive en schooluitval terug te dringen.

‘Stay-a-way’ is een individuele training voor jongeren die tot doel heeft risicovol middelen-gebruik te verminderen of te voorkomen, het inzicht ten aanzien hiervan te vergroten en de kans op recidive te verminderen. De training kan in het kader van een leerstraf worden opgelegd.

5.2.4 Voortijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid

Voortijdig schoolverlaten kan leiden tot het niet behalen van een startkwalificatie. Dit maakt het moeilijker om (vast) werk te vinden. Daarom richten verschillende interventies zich op het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en het (alsnog) behalen van een startkwalificatie (zie box 5.5).

Box 5.5 – Interventies die zich richten op voortijdig schoolverlaten

Amsterdam past(e) het ‘Mentorproject Goal’ toe. Binnen dit project worden risicojongeren in de leeftijd van 12 tot 24 jaar via vrijwillige coaches geholpen met het halen van een startkwalificatie en, in het verlengde daarvan, het vinden van werk.

‘Heilige Rotterdamse Boontjes’ is een interventie in de vorm van een sociale onderneming. Het doel is om 50 Rotterdamse jongeren per jaar te re-integreren en te voorzien van een baangarantie.

‘Titan’ is een dagbestedingstraject voor jongeren dat hen helpt met de stap naar opleiding of werk. Binnen het kader van deze interventie krijgen zij onder andere trainingen over motivatie en de eigen kwaliteiten aangeboden.

5.2.5 Zorgmeldingen

Zorgmeldingen kunnen worden gedaan wanneer er zorgen bestaan over de situatie waarin een kind opgroeit. Er zijn verschillende aanpakken die zich richten op het verbeteren van de gezinssituatie. De opvoedingsvaardigheden van ouders spelen binnen verschillende aanpakken een belangrijke rol, evenals hun invloed op het gedrag van jongeren. Voorbeelden van andere interventies die aansluiten op de indicator ‘zorgmeldingen’ staan weergegeven in box 5.6

Box 5.6 – Interventies die zich richten op de gezinssituatie

Functionele gezinstherapie (FFT) is een aanpak die risicogedrag van jongeren (11-18 jaar) als het gevolg ziet van het niet functioneren van het gezinssysteem. De interventie richt zich nadrukkelijk op de opvoedingsvaardigheden van de ouders en het functioneren van de jongere.

‘Brief aanpak Breda’ betreft een integrale aanpak van de dertien gezinnen van – met name Marokkaanse – jongeren die in groepsverband overlast veroorzaken, waarin een sterk beroep op de ouders wordt gedaan onder dreiging van ontbinding van het huurcontract. Ouders die willen meewerken, krijgen daarvoor ondersteuning.

‘Onwijze moeders’ in Rotterdam betreft een project waarbinnen moeders van jongeren bewust gemaakt worden van de negatieve invloed die de straatcultuur op hun kinderen kan hebben. Tevens krijgen zij handvatten aangereikt om hun kinderen hierop aan te spreken.

In Utrecht wordt gewerkt met een systeemgerichte, integrale aanpak van ernstig overlastgevend gezinnen. Deze aanpak heeft onder andere tot doel de situatie waarin kinderen opgroeien, te verbeteren.

5.2.6 Jeugdhulp

Jeugdigen kunnen geplaatst worden in trajecten zonder en met een gesloten verblijf. Binnen dergelijke trajecten zijn er verschillende interventies die aan jeugdigen kunnen worden aangeboden. Dergelijke interventies richten zich op het verbeteren van het functioneren van individuele jongeren (zie box 5.7).

Box 5.7 – Interventies gericht op het verbeteren van het functioneren van jongeren

De interventie ‘Agressieregulatie op maat ambulant’ is een ambulante behandeling die bedoeld is voor jongeren tussen de 16 en 24 jaar met forse agressieproblematiek en een matig tot hoog risico op recidive. Een ander voorbeeld van een dergelijke aanpak is ‘Coach Actief’. Deze aanpak richt zich onder andere op competentieontwikkeling van risicojongeren in de leeftijd van 16 tot 21 jaar. Beide aanpakken worden op basis van uitgangspunten, effectiviteit en toepasbaarheid als sterk beoordeeld. Andere voorbeelden van dergelijke aanpakken zijn ‘Nieuwe perspectieven bij terugkeer’ en ‘Multisysteemtherapie’, dat zich richt op risicofactoren die samenhangen met probleemgedrag en beoogt de vaardigheden van de jongere, het functioneren op school en de omgang met prosociale leeftijdgenoten te bevorderen.

‘Grip op Agressie’ is een behandelprogramma voor meerderjarige justitiabelen met een licht verstandelijke beperking en ernstig agressief gedrag. Het doel van de interventie is het verminderen en voorkomen van ernstig agressief gedrag door het ontwikkelen van vaardigheden en het vergroten van het inzicht in situaties waar delictgedrag voorkomen kan worden.

5.2.7 Gezinnen onder de armoedegrens

Het aanpakken van financiële problematiek komt in de geïnventariseerde aanpakken vrijwel niet expliciet aan bod. Vanzelfsprekend kan dit aspect deel uitmaken van uitgebreide op maat aangeboden aanpakken, echter wordt dit niet als dusdanig benoemd. Een aanpak die mogelijk wel aan kan sluiten bij deze indicator is ‘Training Budgetteren’. Deze training is ontwikkeld voor volwassen delinquenten die in de laatste fase van hun gevangenisstraf zitten. Deze interventie richt zich op de oorsprong van de financiële problematiek, te weten impulsiviteit en onvolgende probleembesef. Opgemerkt moet worden dat de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie deze interventie in 2011 niet erkend heeft, en aangegeven heeft dat een verdere uitwerking van de interventie gewenst is.

5.2.8 Jeugdbeschermingsmaatregelen

Als in een gezin ernstige opvoedingsproblemen voorkomen, kan de kinderrechter besluiten dat een gezin verplicht hulp krijgt bij het opvoeden van een kind. Hier ligt een sterke relatie met interventies die in paragraaf 5.2.5 genoemd zijn.

5.3 Resultaten

In deze paragraaf behandelen we de resultaten van aanpakken voor zover deze bekend zijn. Ten behoeve van het overzicht bespreken we de opbrengsten van de aanpak per geraadpleegde bron.

5.3.1 Binnen gemeenten en de politie geïnventariseerde aanpakken

Een belangrijke vraag is altijd in hoeverre interventies effectief zijn c.q. dankzij interventies vooraf gestelde doelstellingen worden gerealiseerd. Uit de gesprekken met professionals vanuit de gemeente blijkt dat er verschillende maten worden gebruikt of mogelijk zijn om te bekijken of en in hoeverre een aanpak succesvol is geweest. In gesprekken wordt vanzelfsprekend gewezen op het afnemen of verdwijnen van de objectief geregistreerde overlast en/of criminaliteit, alsmede in hoeverre deze daling zich verhoudt tot omringende gemeenten. Daarnaast wordt in gesprekken gewezen op een toename van het veiligheidsgevoel van burgers. Uit het door

ons uitgevoerde onderzoek blijkt dat de binnen gemeenten en de politie geïnventariseerde aanpakken doorgaans niet *evidence-based* zijn. Daarmee wordt bedoeld dat er geen onderzoek voorhanden is waaruit de effectiviteit van de interventie wetenschappelijk kan worden afgeleid. Dit betekent niet dat interventies niet succesvol zijn of als dusdanig kunnen worden ervaren (zie onder andere Taheij, 2014; Smits, Van Duijneveldt & Van Reisen, 2015). In dergelijke gevallen wordt gesproken van *practice-based evidence*. Hiervan is, ook gelet op de vraagstelling met het verzoek om innovatieve, veelbelovende of effectieve aanpakken, dan ook met name sprake bij de interventies die gemeenten en politie hebben aangeleverd.

5.3.2 Interventies op wegwijzerjeugdenveiligheid.nl

Interventies die op de website wegwijzerjeugdenveiligheid.nl vermeld staan, zijn beoordeeld op hun uitgangspunten, effectiviteit en toepasbaarheid en op basis daarvan van een oordeel voorzien. Net als bij de aanpakken van gemeenten en politie het geval is (zie vorige subparagraaf), zijn de ervaringen in de praktijk met een aantal van deze aanpakken positief. Dit kan onder andere worden afgeleid uit evaluaties van Stichting Waarheid/J-Team (Van der Put, Assink, Bindels, Stams & De Vries, 2013), Wijkgericht Outreachend Werken (Reclassering Nederland, 2013) en Herstelling Amsterdam (Werdmölder & Petrina, 2012). Tegelijkertijd zijn resultaten van sommige evaluaties ook minder eenduidig, zoals de evaluatie van Kick Project Breda (Loef, Fransen & Van Dijk, 2009). Desalniettemin ontbreekt onderzoek veelal of ontbreekt onderzoek waarvan het onderzoeksdesign het mogelijk maakt om gefundeerde uitspraken over de effectiviteit van een interventie te doen. Ook ten aanzien van deze interventies kan derhalve worden geconstateerd dat het voorhanden zijnde bewijs afwezig is dan wel (grotendeels) *practice-based* van aard is.

5.3.3 De databank ‘effectieve interventies’

In deze databank, die wordt beheerd door het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), staan interventies opgenomen die op hun effectiviteit beoordeeld zijn door de Erkenningscommissie Interventies of de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie.³ Het oordeel wordt door het NJI vastgelegd en kent vier categorieën. Dit zijn respectievelijk ‘goed onderbouwd’, ‘effectief volgens eerste aanwijzingen’, ‘effectief volgens goede aanwijzingen’ en ‘effectief volgens sterke aanwijzingen’. In totaal krijgen negentien van de 23 geïnventariseerde aanpakken het label ‘goed onderbouwd’, worden drie interventies als ‘effectief volgens eerste aanwijzing’ aangemerkt en geldt één interventie als ‘effectief volgens sterke aanwijzing’. Het relatief kleine aantal interventies dat effectief is volgens eerste, goede of sterke aanwijzingen kan mogelijk worden verklaard doordat onderzoek in een Nederlandse context moet zijn verricht alvorens een oordeel over de effectiviteit gegeven wordt. Dergelijk onder-

zoek kost tijd. Het kan derhalve zo zijn dat uit buitenlands onderzoek al wel bekend is dat een interventie effectief is.

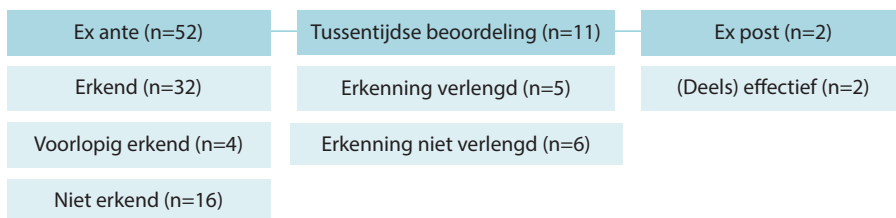
5.3.4 De Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie

De effectiviteit van interventies werd tot voor kort ook beoordeeld door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. Deze commissie beoordeelt of een gedragsinterventie die in een strafrechtelijk kader wordt ingezet⁴, kan bijdragen of bijdraagt aan het terugdringen van recidive van deelnemers. Er worden drie typen beoordelingen gehanteerd:

- Binnen de ex ante beoordeling wordt bekeken of een interventie kan bijdragen aan het terugdringen van recidive op basis van een beschrijving en wetenschappelijke, theoretische, onderbouwing. Er is dan nog geen wetenschappelijk onderzoek naar de effectiviteit van de interventie in Nederland uitgevoerd;
- Binnen de tussentijdse beoordeling, die maximaal vijf jaar later plaatsvindt, wordt bekeken of de interventie zijn doeltreffendheid heeft behaald. Om de doeltreffendheid aan te tonen, wordt de indiener gevraagd de drie vragen onderbouwd te beantwoorden. Ten eerste of de doelgroep is bereikt, ten tweede of de interventie uitgevoerd is zoals bedoeld en ten derde of de programmadoelen zijn behaald. Hiermee kan het oordeel 'erkend' maximaal drie jaar verlengd worden;
- Tijdens de ex post beoordeling wordt bekeken of de effectiviteit van de interventie (op basis van het terugdringen van recidive) is aangetoond in empirisch onderzoek in Nederland.

Uit het overzicht dat in het kader van de deskresearch is bestudeerd, blijkt dat van 2006 tot en met 2015 52 interventies een ex ante oordeel hebben ontvangen. Binnen deze beoordeling worden 32 interventies erkend⁵, vier interventies voorlopig erkend en zestien interventies niet erkend. Tot en met juni 2015 is bij elf interventies een tussentijdse beoordeling uitgevoerd. Vijf interventies zijn verlengd, terwijl de erkenning van zes interventies niet verlengd is. Uit de geïnventariseerde aanpakken blijkt dat er in 2014 twee ex post (proef)beoordelingen hebben plaatsgevonden. Door de commissie zijn beide interventies – het betreft Multidimensionele Familie Therapie (MDFT) en Multisysteem Therapie (MST) – als (deels) effectief aangemerkt (zie figuur 5.1).

Figuur 5.1. – Beoordeling van interventies door de Erkeningscommissie Gedragsinterventies Justitie.

5.4 Resumé

Er kan een onderscheid gemaakt worden tussen methoden (of modellen) en interventies. Methoden of modellen worden benut voor het verzamelen van informatie over (groepen) jongeren. Deze informatie staat vervolgens aan de basis van de aanpak, die mede kan bestaan uit interventies op maat om overlast of criminaliteit te bestrijden of het risico op het ontstaan daarvan te verkleinen. In totaal hebben we 128 aanpakken geïnventariseerd, waarbinnen repressie (vrijwel) geen rol speelt. Aanpakken sluiten dan ook veelal aan bij het blok ‘signaal- en risicogedrag’.

Voor veel van de geïnventariseerde aanpakken geldt dat (nog) niet wetenschappelijk is vastgesteld dat zij effectief zijn (*evidence-based*). Aanpakken die binnen gemeenten en de politie zijn geïnventariseerd alsmede interventies op de website wegwijzerjeugdveiligheid.nl gelden dan ook met name als effectief op basis van praktijkervaringen (*practice-based*). Interventies die zijn opgenomen in de databank van het NJI gelden met name als goed onderbouwd, maar van sterke aanwijzingen voor de effectiviteit daarvan – in een Nederlandse context – is een enkele uitzondering daargelaten nog geen sprake. Van een aantal interventies dat beoordeeld is door de (voormalige) Erkeningscommissie Gedragsinterventies Justitie, bestaan sterke aanwijzingen voor de effectiviteit.

Eindnoten

1. Demografische ontwikkelingen in leeftijd, geslacht en etnische herkomst staan op zichzelf en worden niet beïnvloed door beleid (althans niet door beleid dat zich richt op het voorkomen van jeugdcriminaliteit).
2. Wel zijn er interventies die zich specifiek richten op jongeren die in een Justitiële Jeugdinrichting (JJI) zitten of hebben gezeten (zoals het ‘Buitenprogramma WorkWise’). Doel van het ‘Buitenprogramma WorkWise’ is het behouden van een passende opleiding, stage- of werkplek. Het programma richt zich ook op wonen, sociaal netwerk en vrijetijdsbesteding. Daarnaast zijn er interventies (‘Tools4U’ en ‘Training Aggressie Controle’) die als leer- of taakstraf opgelegd kunnen worden. Deze aanpakken beogen echter met name de kans op recidive te verkleinen door bijvoorbeeld het aanleren van sociale vaardigheden en het ontwikkelen van (cognitieve) capaciteiten.
3. Deze commissie is per oktober 2015 opgeheven. Beoogd wordt de beoordeling van interventies in de toekomst te laten uitvoeren door een nog op te richten Erkeningscommissie Interventies.

4. Bijvoorbeeld als leerstraf, als bijzondere voorwaarde of tijdens het verblijf in een JJI.
5. We merken daarbij op dat interventies erkend kunnen worden op basis van de resultaten van buitenlands onderzoek. Om de erkenning te behouden, dient deze vervolgens onderbouwd te worden met onderzoeksresultaten uit Nederland (zie ook einde paragraaf 5.3.3).

6 Conclusies en samenvatting

In dit hoofdstuk komen de belangrijkste bevindingen en resultaten aan bod. Achtereenvolgens bespreken we de achtergrond van het onderzoek, de onderzoeksvragen en gehanteerde onderzoeksmethoden en de resultaten van het onderzoek.

6.1 Achtergrond van het onderzoek

Sinds 2007 gebruikt de Nationale Politie de shortlistmethodiek om problematische jeugdgroepen in beeld te brengen. Deze inventarisatie staat aan de basis van een gemeenschappelijke aanpak van problematische jeugdgroepen. Het aantal problematische jeugdgroepen is de afgelopen jaren sterk afgenomen. Desalniettemin blijft aandacht voor jeugdcriminaliteit gewenst. Binnen dit kader pleiten de veiligheidspartners (i.c. politie, gemeenten en het Openbaar Ministerie) in de Veiligheidsagenda 2015-2018 voor een bredere aanpak dan van problematische jeugdgroepen alleen. Dit is mede ingegeven vanuit de constatering dat jongeren steeds meer in wisselende samenstelling delicten plegen in plaats van in vast groepsverband en dat het spectrum van criminele activiteiten waaraan zij zich schuldig maken breed is. Een implicatie hiervan is dat de monitoring van (de aanpak van) jeugdgroepen vanaf 2015 anders zal worden vormgegeven. In het Artikel 19 overleg¹ is besloten dat de basis zal bestaan uit een geïntegreerde analyse van aard en omvang van jeugdcriminaliteit (waaronder problematische jeugdgroepen). Daarnaast zal aandacht zijn voor (de resultaten en effecten van) uitgevoerde aanpakken met betrekking tot risico- en criminele jeugd(groepen). Het Directoraat-Generaal Politie (DGPOL) van het ministerie van Veiligheid en Justitie heeft, gezien de hierboven beschreven ontwikkelingen c.q. de behoefte vanuit het Artikel 19 overleg, verzocht om een onderzoek.

Op voorhand is belangrijk om aan te geven dat het onderzoek in een zeer kort tijdbestek plaatsgevonden heeft. Het literatuuronderzoek dat is uitgevoerd, is derhalve niet uitputtend. Daarnaast moet onderhavig rapport gezien worden als een *voorstel* voor de opbouw van een trendrapportage jeugd- en jonge-

rencriminaliteit die is opgebouwd uit bestaande bronnen waaronder de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC). Onderhavig rapport kan derhalve als een aanzet worden gezien op basis waarvan partijen kunnen besluiten over de *inhoud* van een dergelijke trendrapportage.

6.2 Onderzoeksvragen en -methoden

Binnen onderhavig onderzoek staan drie onderzoeksvragen centraal. Deze vragen behandelen de theoretische kennis over en de aanpak van jeugdcriminaliteit, alsmede indicatoren die behulpzaam kunnen zijn bij het in beeld brengen van risico- en criminele jeugd. Het betreft de volgende drie onderzoeksvragen:

- 1^a. Wat zijn recente en belangrijke inzichten in de literatuur ten aanzien van risico- en criminele jeugd(groepen)?
- 1b. Welke regionale aanpakken voor risico- en criminele jeugd(groepen) zijn er?
2. Welke beschikbare, theoretisch onderbouwde en meetbare indicatoren bieden relevante kwantitatieve informatie ten aanzien van:
  - de aard en omvang van jeugdcriminaliteit in Nederland;
  - de aard, omvang, kwalificatie en geografische spreiding van problematische jeugdgroepen in Nederland;
  - de aanpakken voor risico- en criminele jeugd(groepen) en de resultaten/ effecten daarvan?
3. Hoe en door wie worden deze indicatoren vastgelegd? Zijn de indicatoren betrouwbaar en valide? Zijn zij periodiek te ontsluiten? Zijn deze zowel regionaal als landelijk te ontsluiten? Hoe? Is er enige zekerheid dat de indicatoren ook in de toekomst beschikbaar zijn?

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn meerdere onderzoeksactiviteiten uitgevoerd. Het betreft achtereenvolgens een deskresearch, een startbijeenkomst en interviews. We bespreken de uitvoering van elk van deze onderzoeksactiviteiten in een aparte subparagraaf.

Deskresearch

Binnen de deskresearch is enerzijds aandacht geweest voor inzichten uit de wetenschappelijke literatuur. Deze inzichten zijn met name benut om begrippen af te bakenen, trends en ontwikkelingen te schetsen en zicht te krijgen op (mogelijk) relevante indicatoren. Anderzijds is via drie wegen – via websites waarop aanpakken verzameld zijn, door het aanschrijven van Nederlandse gemeenten met meer dan

100.000 inwoners en door het bevragen van referenten jeugd binnen de Nationale Politie – documentatie verzameld over de wijze waarop de aanpak van jeugdcriminaliteit in Nederland vorm krijgt. In totaal is via deze wijze zicht verkregen op 128 unieke aanpakken.

Startbijeenkomst WODC

Er is een startbijeenkomst met het WODC georganiseerd. De genodigden hebben enerzijds uitgebreide kennis van jeugdcriminaliteit en anderzijds beschikken zij over kennis en ervaring met registratiesystemen. Tijdens deze startbijeenkomst is stilgestaan bij de afbakening van jeugdcriminaliteit en mogelijk bruikbare indicatoren voor de periodieke trendrapportage.

Interviews

In totaal is met vijftien personen uit het veiligheids- en zorgdomein gesproken. Binnen deze interviews stonden mogelijk bruikbare indicatoren en, in het verlengde, de betrouwbaarheid, de (toekomstige) ontsluitbaarheid en het detailniveau daarvan centraal.

6.3 Belangrijkste bevindingen

In deze paragraaf gaan we in op de belangrijkste bevindingen die zijn voortgekomen uit de uitgevoerde onderzoeksactiviteiten. Achtereenvolgens behandelen we de wetenschappelijke literatuur, relevante indicatoren en de aanpak.

Wetenschappelijke literatuur

Op basis van de uitgevoerde deskresearch achten we het zinvol om binnen de trendrapportage twee begrippen te hanteren, namelijk risico- en criminele jeugd. We merken ‘risicojeugd’ aan als personen bij wie sprake is van psychosociale problematiek en/of strafrechtelijke overtredingen die alleen of in groepsverband zijn gepleegd. Als ‘criminele jeugd’ kunnen die personen worden aangemerkt die alleen dan wel in groepsverband betrokken zijn bij online en offline gepleegde misdrijven. Vanzelfsprekend kan binnen criminele jeugd ook sprake zijn van psychosociale problematiek en het plegen van overtredingen. Het hanteren van deze termen sluit aan bij de samenhang die uit de literatuur blijkt tussen probleemgedrag, delinquent gedrag en criminaliteit. Van belang is eveneens welke leeftijdsgrens voor jeugd en jongeren gehanteerd dienen te worden. Op basis van het adolescentiestrafrecht, dat geldt voor jongeren tot 23 jaar, kiezen we ervoor om strafrechtelijk strafbaar gedrag te operationaliseren tot ‘personen in de leeftijd van 12 tot 23 jaar’. Daarnaast kan vanuit het sociale domein c.q. factoren waarvan bekend is dat deze samenhangen met delinquent gedrag ook aandacht besteed worden aan twaalf-minners.

Voorbeelden van dergelijke risicofactoren liggen onder andere op het vlak van het gezin, de school en de persoon. Daarnaast is tijdsbesteding eveneens noemenswaardig. Digitalisering heeft geleid tot een toename in het online sociale leven van jongeren, wat van invloed kan zijn op het rondhanggedrag van jongeren. Daarnaast kan digitalisering, zo blijkt uit de bestudeerde documentatie, bijdragen aan nieuwe vormen van overlast en criminaliteit, en het ontstaan van groepsdruk faciliteren.

Relevante indicatoren

Inzichten uit de wetenschappelijke literatuur en de gehouden interviews hebben geleid tot een overzicht van indicatoren die deskundigen bruikbaar en haalbaar achten. Daarnaast is sprake van continuïteit in c.q. herhaling van metingen en een eenduidige landelijke registratie. Van belang is dat de hierna te bespreken indicatoren gaan over personen en niet over (het verloop van) processen. Omdat er door het WODC – in samenwerking met het CBS – al een groot aantal jaren een monitor jeugdcriminaliteit (MJC) wordt opgesteld, vormen de indicatoren die onderdeel zijn van de MJC het uitgangspunt van de beoogde trendrapportage. De beschikbare indicatoren kunnen ingedeeld worden in vier blokken: 1) algemeen, 2) signaal- en risicogedrag, 3) overtredingen en misdrijven en 4) de (justitiële) afhandeling.

In onderstaande tabel staat een overzicht van de beschikbare indicatoren weergegeven die bruikbaar en haalbaar zijn. Hierbij is het volgende van belang. Kengetallen alleen bieden, ook in samenhang met elkaar, onvoldoende kader. Ook moet worden stilgestaan bij de validiteit van indicatoren: wordt daadwerkelijk gemeten wat gemeten zou moeten worden. Het is derhalve belangrijk om bevindingen of trends die op basis van de gehanteerde indicatoren naar voren komen, van duiding te voorzien. Voorgesteld wordt om een groep onafhankelijke deskundigen periodiek te vragen om de kengetallen behorend bij de indicatoren van duiding te voorzien.

Tabel 6.1. – overzicht van indicatoren voor de trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit.

Clusters	Indicatoren
Algemeen	Leeftijdscategorie, geslacht en etnische afkomst
Signaal- en risicogedrag	Tijdsbesteding, mediagebruik, middelengebruik, voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid, zorgmeldingen, jeugdhulp, gezinnen onder de armoedegrens en jeugdbeschermingsmaatregelen
Overtredingen en misdrijven	Zelfgerapporteerd daderschap, aangehouden verdachten, recidive en groepsscan
Afhandeling	Halt-straffen, trajecten jeugdreclassering, volwassenenreclassering, OM-afdoening, ZM-afdoening en jongeren in justitiële jeugdinrichtingen

De aanpak

Binnen de aanpak kan een onderscheid gemaakt worden tussen methoden (of modellen) en interventies. Eerstgenoemde betreft methodieken welke kunnen worden benut voor het verzamelen van informatie (bijvoorbeeld over jongeren en de groep waarvan zij deel uitmaken), waarna interventies op maat kunnen worden samengesteld en uitgevoerd. Binnen (vrijwel) geen van de 128 door ons geïnventariseerde aanpakken staat repressie centraal. Aanpakken richten zich met name op de indicatoren die staan benoemd in het blok 'signaal- en risicogedrag'. Uit de door ons uitgevoerde inventarisatie blijkt dat er bijna voor elke indicator binnen dit blok interventies bestaan die hierop aansluiten. Mediagebruik is binnen dit kader de enige uitzondering.

Uit wetenschappelijk onderzoek is bekend dat effectieve aanpakken of interventies zich kenmerken door het feit dat ze zich op meerdere risicofactoren tegelijk richten. In hoeverre de door ons geïnventariseerde interventies effectief zijn, is op basis van wetenschappelijk onderzoek lastig aan te geven. Uit in het kader van het onderzoek gehouden interviews blijkt dat gemeenten positief zijn over enkele van de door hen ingezette interventies vanwege het behalen van vooraf gestelde doelen. In hoeverre het gehanteerde onderzoeksdesign – indien sprake is geweest van (wetenschappelijk) onderzoek naar de interventie – uitspraken over causale verbanden mogelijk maakt, is echter de vraag. Dat de effectiviteit van interventies lastig aantoonbaar te maken is, blijkt ook uit de beoordelingen van de Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie. Binnen ex ante beoordelingen is gekeken of interventies kunnen bijdragen aan het terugdringen van recidive op basis van een beschrijving en wetenschappelijke onderbouwing (inclusief onderzoek in het buitenland). Op basis hiervan zijn 32 interventies (voorlopig) erkend. Inmiddels zijn elf tussentijdse beoordelingen uitgevoerd, waarbij gekeken is om de doelgroep is bereikt, de interventie is uitgevoerd zoals bedoeld en de programmadoelen zijn behaald. Circa de helft van deze elf voldoet aan deze vereisten. Tot slot is tot op heden van twee interventies ex post vastgesteld dat deze effectief zijn en zijn er voor meerdere interventies sterke aanwijzingen dat zij effectief zijn.

6.4 Tot slot

In dit rapport zijn de resultaten van een onderzoek beschreven dat uitmondt in een voorstel om te komen tot een trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit. Dit voorstel bestaat uit drie onderdelen:

1. een overzicht van beschikbare en noodzakelijke indicatoren die een beeld geven van risicofactoren voor jeugdcriminaliteit, de aard en omvang van jeugdcriminaliteit en de wijze waarop de (justitiële) afhandeling plaatsvindt;

2. het advies om een groep onafhankelijke deskundigen de indicatoren te laten interpreteren c.q. duiden;
3. een werkwijze om aanpakken en interventies die op deze indicatoren aansluiten te inventariseren (zie 2.1) en een kader om opbrengsten te presenteren (zie 5.2 en bijlage 2 van het onderzoeksrapport).

Eindnoot

1. In Artikel 19 van de Politiewet 2012 is bepaald dat de regioburgemeesters, de voorzitter van het College van procureurs-generaal en de minister van Veiligheid en Justitie periodiek spreken over het beheer van en de taakuitvoering door de Nationale Politie.

Conclusions and summary

In this chapter, the main findings and outcomes are discussed. Consecutively, we will look at the background of the research, the research questions, the research methods that were used and the research results.

Background of the research

Since 2007 the National Police has been using the group crime shortlist to obtain a clear picture of problematic youth groups. This taking stock forms the basis of a shared approach to problematic youth groups. The number of problematic youth groups has greatly decreased in recent years. Nevertheless, attention for juvenile delinquency should persist. In this context, in the 2015-2018 Security Agenda (*Veiligheidsagenda*) the security partners (in this case, the police, the municipalities and the Public Prosecution Service) argue in favour of a broader approach than one that is solely focused on problematic youth groups. This has been partly inspired by the observation that juveniles increasingly commit offences in changing rather than in fixed groups, and that their range of criminal activities is wide. An implication of this is that the monitoring of (the approach to) youth groups will be shaped differently from 2015. During the Article 19 consultations¹ it was decided that the basis will consist of an integrated analysis of the nature and scope of juvenile delinquency (including problematic youth groups). In addition, attention will be paid to (the results and effects of) approaches implemented in regard to at-risk and criminal youth (groups). In view of the developments described in the above or, as the case may be, in response to the needs voiced in response to the Article 19 consultations, the Directorate General for the Police (DGPOL) of the Ministry of Security and Justice has requested a study.

It is important to point out in advance that this study was carried out in a very short period of time. The literature research that was conducted is not exhaustive as a result of this. In addition, the current report should be viewed as a

proposal for the drafting of a youth and juvenile delinquency trend report, to be composed from existing sources such as the Juvenile Delinquency Monitor (*Monitor Jeugdcriminaliteit* MJC). Accordingly, the current report may be seen as a start, based on which the parties may decide on the *content* of such a trend report.

Research questions and methods

The study at hand has centred around three research questions. These questions deal with the theoretical knowledge of and the approach to juvenile delinquency, as well as with indicators that may help produce a picture of at-risk and criminal youth (groups). It concerns the following three research questions:

- 1^a. What are recent and significant insights in the literature regarding at-risk and criminal youth (groups)?
- 1^b. What regional approaches to at-risk and criminal youth (groups) are there?
2. What available, theoretically substantiated and measurable indicators offer relative, quantitative information with regard to:
  - the nature and scope of juvenile delinquency in the Netherlands;
  - the nature, volume, qualification and geographical distribution of problematic youth groups in the Netherlands;
  - the approaches to at-risk and criminal youth (groups) and the results/effects thereof?
3. How and by whom are those indicators recorded? Are the indicators reliable and valid? Are they periodically accessible? Are they accessible both regionally and nationally? How? Is there any certainty that the indicators will be available also in the future?

Several research activities were undertaken to answer these research questions: desk research, a start-up meeting and interviews. The execution of each of these research activities is discussed in a separate subsection below.

Desk research

In the desk research, attention was paid on the one hand to insights from the scientific literature, which were mainly used to demarcate concepts, to outline trends and developments and to get an insight in (possibly) relevant indicators. On the other hand, three channels were used – websites on which the various approaches were gathered, letters to Dutch municipalities of over 100,000 inhabitants and questions to youth sponsors inside the National Police – to gather documentation about the

shape and form of the approach to juvenile delinquency in the Netherlands. Thus, an insight was gained in some 128 unique approaches.

Start-up meeting WODC

A start-up meeting with the Dutch Scientific Research and Documentation Centre (*Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum* WODC) was organised. Participants either had extensive knowledge of juvenile delinquency or knowledge of and experience with registration systems. During the meeting, the demarcation of the concept of juvenile delinquency was discussed, as well as possible useful indicators for the periodic trend report.

Interviews

A total of fifteen persons from the security and social care domain were interviewed. The interviews centred on possible useful indicators and, in line with this, on the reliability, (future) accessibility and level of detail thereof.

Main findings

In this section, the main findings resulting from the research activities that were carried out are discussed. We outline the scientific literature, relevant indicators and the approach that was used.

Scientific literature

Based on the desk research that was carried out we consider it useful to use two concepts in the trend report: at-risk youth and criminal youth. We see ‘at-risk youth’ as persons with psychosocial problems and/or summary offences committed alone or in a group. As ‘criminal youth’ we designate those who, either alone or in a group, commit online and/or offline crimes. Naturally, psychosocial problems and summary offences may also occur in this group. The use of these terms links in with the connection the literature shows between problem behaviour, delinquent behaviour and crime. The age limit to be used for youth and juveniles is also significant. Based on adolescent criminal law, which applies to those under 23 years of age, we choose to operationalise criminally culpable behaviour to ‘persons of ages 12 to 23’. In addition, inspired by the social domain or, as the case may be, by factors known to be related to delinquent behaviour, attention may be paid also to those under 12.

Examples of such risk factors may be in the area of the family, the school and the person in question. Also leisure time activities are worth taking into account. Digitalisation has led to an increase in young people’s online social lives, which may affect their loitering behaviour. The documentation studied also shows that digitali-

sation may contribute to new forms of nuisance and crime, and to the facilitation of peer group pressures.

Relevant indicators

Insights from the scientific literature and the interviews that were conducted have resulted in an overview of indicators deemed useable and feasible by the experts. In addition, there is a continuity in or, as the case may be, a repetition of measurements taken earlier, as well as unequivocal national registration. It is important to remember that the indicators to be discussed below concern persons rather than (the course of) processes. Since the WODC – in cooperation with Statistics Netherlands (*Centraal Bureau voor de Statistiek* CBS) – has been drawing up the juvenile delinquency monitor (MJC) for many years, the indicators that are part of the MJC constitute the point of departure for the intended trend report. The available indicators may be divided into four categories: 1) general, 2) early warning and risk behaviour, 3) offences and crimes and 4) (judicial) process.

In the table below, an overview is provided of the indicators that are available, useful and feasible. The following is significant in this regard. Key indicators alone cannot offer a sufficient framework, even when combined. Their validity should also be considered, i.e., whether what should be measured was also actually measured. It is important, therefore, to provide an interpretation of findings or trends that seem to result from the indicators used. It is proposed that a group of independent experts be asked periodically to provide such interpretation of the key indicators in question.

Table 6.1 – overview of indicators for the youth and juvenile delinquency trend report.

Clusters	Indicators
General	Age group, gender and ethnic background
Early warning and risk behaviour	Planned activities, media use, substance use, early school dropout, youth unemployment, care reports, youth welfare, families below the poverty line and youth protective measures
Offences and crimes	Self-reported offenders, arrested suspects, recidivism and group scan
Judicial process	HALT settlements, youth or adult rehabilitation procedures, Public Prosecution Service settlements, judiciary settlements and juveniles in young offenders institutions

The approach

Inside the approach a distinction can be made between methods (or models) and interventions. The former concern methodologies that may be used to gather information (for example about young people and the groups of which they are part),

after which interventions may be tailored to those groups and then be implemented. (Nearly) none of the 128 approaches of which we took stock centres on repression. Approaches focus in particular on the indicators listed in the ‘early warning and risk behaviour’ category. The results of our stocktaking show that for almost every indicator in this category, relevant interventions exist. Media use is the only exception in this context.

Scientific research has shown that effective approaches or interventions typically focus on several risk factors at the same time. To what extent the interventions we listed have proven effectiveness is difficult to say based on the available scientific research. The interviews that were conducted in the context of this research show that municipalities are positive about some of the interventions used because they achieve the targets established beforehand. To what extent the research design used – in those cases where the intervention was (scientifically) researched – makes it possible to draw conclusions about any causal relationship is the question, however. That the effectiveness of interventions is difficult to verify also shows from the assessments of the Dutch judicial behavioural interventions accreditation committee (*Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie*). Ex ante assessments were analysed to find out whether interventions can contribute to a decrease in recidivism based on a description and scientific substantiation (including research abroad). Based on this, 32 interventions have been accredited (for now). In the meantime, eleven interim assessments were carried out, to see whether the target group in question was reached, whether the intervention was executed as intended and whether the programme targets were met. About half of those eleven interventions meet the requirements in question. Finally, to date two interventions have been established ex post to have been effective; in addition, there are strong indications of several other interventions’ effectiveness.

Conclusion

In this report, the outcomes are described of research that will result in a proposal for the drafting of a trend report on youth and juvenile crime. The proposal consists of three parts:

1. an overview of available and necessary indicators that provide a picture of risk factors for juvenile delinquency, the nature and scope of juvenile delinquency and the manner in which this is processed (judicially);
2. the advice to have the indicators interpreted by a group of independent experts;

3. a method by which to take stock of approaches and interventions that link in with these indicators (see 2.1) and a framework in which to present any outcomes (see 5.2 and annex 2 of the research report).

Endnote

1. Article 19 of the Dutch Police Act 2012 provides that regional mayors, the president of the Board of Procurators General and the Minister of Security and Justice will periodically discuss the management and execution of tasks by the National Police.

Geraadpleegde bronnen

Albert, D., J. Chein & L. Steinberg (2013). The teenage brain: Peer influences on adolescent decision making. *Current Directions in Psychological Science*, 22(2): 114-120.

Apel, R. & C. Kaukinen (2008). On the relationship between family structure and antisocial behavior: Parental cohabitation and blended households. *Criminology*, 46(1): 35-70.

Bardoel, J., R. Romijn, J.W.J. Weltevreden & A. Raatgever (2014). Digitalisering van de samenleving. In: A. Raatgever (Ed.). *Winkelgebied van de Toekomst; Bouwstenen voor Publiek-Private Samenwerking* (p.45-50). Den Haag/Leidschendam/Helmond: Platform31, Detailhandel Nederland en G32

Beeck, Hanne op de & L. Pauwels (2010). Do unstructured routines modify the link between social-psychological strain and adolescent Offending? *European journal on Criminal Policy and Research*, 16(4): 221-235.

Beke, B., H. Ferwerda, E. van der Torre & E. Bervoets (2013). *Jeugdgroepen en geweld. Van signalering naar aanpak*. Den Haag: Boom Lemma Uitgevers.

Beke, B., H. Ferwerda, E. Bervoets & E. van der Torre (2015). *Lokale en boven-lokale criminele netwerkvorming. Van analyse naar aanpak. Vertrouwelijke rapportage*.

Bieleman, B., M. Boendermaker, R. Mennes & J. Snippe (2014). *Hard op weg. Onderzoek naar verkeersveelplegers*. Amsterdam: Reed Business.

Blakemore, S.J. (2012). Imaging brain development: The adolescent brain. *Neuro Image*, 61(2): 397-406.

Bot, S. (2007). *Real life in the pub. An observational study on predictors of young adult social drinking*. Nijmegen: Radboud Universiteit Nijmegen.

Bovenkerk, F. & E. Leuw. *Criminologische kennis en de toepasbaarheid daarvan*. Geraadpleegd via http://wodc.nl/images/Theoretische%20achtergrond_tcm44-84952.pdf.

Braams, B.R., A.C.K. van Duijvenvoorde, J.S. Peper & E.A. Crone (2015). Longitudinal changes in adolescent risk-taking: A comprehensive study of neural responses to rewards, pubertal development, and risk-taking behavior. *The Journal of Neuroscience*, 35: 7226-7238.

Brand, E.F.J.M., A.M.G. a'Campo & A.A. van den Hurk (2013). *15 jaar PIJ-ers in beeld. Kenmerken en veranderingen van jeugdigen die de PIJ-maatregel opgelegd kregen in de periode 1995-2010*. Den Haag: Dienst Justitiële Inrichtingen.

Broek, T.C. van der, G. Weijters & A.M. van der Laan (2015). *Antisociaal gedrag van jongeren online*. Den Haag: WODC.

Cloïn, M. (red.), A. van den Broek, R. van den Dool, J. de Haan, J. de Hart, P. van Houwelingen, A. Tiessen-Raaphorst, N. Sonck & J. Spit (2013). *Met het oog op de tijd. Een blik op de tijdsbesteding van Nederlanders*. Sociaal Cultureel Planbureau, Den Haag.

Coker, K.L., P.H. Smith, A. Westphal, H.V. Zonana & S.A. McKee (2014). Crime and psychiatric disorders among youth in the US Population : An analysis of the national comorbidity survey-adolescent supplement. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 53(8): 888-898.

Crone, E.A. (2008). *Het puberende brein. Over de ontwikkeling van de hersenen in de unieke periode van de adolescentie*. Amsterdam: Bert Bakker.

Damme, A. van, L. Pauwels & M. van Gampelaere (2013). Traditioneel pestgedrag versus cyberpesten: een verkennende analyse van zelfgerapporteerd dader- en slachtofferschap. *Panopticon*, 34(6): 448-472.

Driessen, F., F. Duursma & J. Broekhuizen (2014). *De ontwikkeling van criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12-18 jaar. De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden*. Amsterdam: Reed Business.

Ellison, N. C. Steinfield, C. Lampe (2011). Connection strategies: Social capital implications of Facebook-enabled communication practices. *New Media and Society*, 13(6): 873–892.

Erkenningscommissie Gedragsinterventies Justitie (2015). *Jaar- en eindverslag 2014 - 2015*. Den Haag.

Ferwerda, H. & A. van Wijk (2014). *Focus op jeugdcriminaliteit. Inleiding voor de beroepspraktijk*. Amsterdam: SWP.

Ferwerda, H. & T. van Ham (2015). *Problematische jeugdgroepen in Nederland. Omvang en aard in het najaar van 2014*. Arnhem: Bureau Beke.

Ferwerda, H. & T. van Ham (te verschijnen). Jeugdgroepen: van overlast tot criminaliteit.

Fleming, C.B., R.F. Catalano, K.P. Haggerty & R.D. Abbott (2010). Relationships between level and change in family, school, and peer factors during two periods of adolescence and problem behavior at age 19. *Journal of youth and Adolescence*, 39(6): 670–682.

Geluk, C.A.M.L. (2014). *Very Young Offenders: Who are at Risk?: a two-year follow-up study on the development of offending and related problems*. Amsterdam: Vrije Universiteit.

Gemeente Rotterdam (2015). *Programma Jeugdoverlast en Jeugdcriminaliteit 2015–2018. 'Stok achter de deur'*. Rotterdam: gemeente Rotterdam (Directie Veiligheid).

Gommers, M.P.N. (2013). *Verruiming van de strafrechtelijke groepsaansprakelijkheid. Een onderzoek naar het principe 'je was erbij, je bent erbij' in het licht van art. 47 Sr en art. 6 lid 2 EVRM*. Tilburg: Universiteit Tilburg.

Ham, T. van, E. Bervoets & H. Ferwerda (2015). *Papier en werkelijkheid? Een hypothesevormend onderzoek naar de mate waarin ontwikkelingen in de geregistreeerde jeugdcriminaliteit aan registratie-effecten kunnen worden toegeschreven*. Den Haag: WODC.

Ham, T. van, B. Bremmers & H. Ferwerda (2014). *Wisseling van de wacht. Een verkennend onderzoek naar een nieuwe type veelpleger*. Arnhem: Bureau Beke.

Haynie, D.L. (2002). Friendship networks and delinquency: The relative nature of peer delinquency. *Journal of Quantitative Criminology*, 18(2): 99–134.

Henry, K.L. (2010). Academic achievement and adolescent drug use: An examination of reciprocal effects and correlated growth trajectories. *Journal of School Health*, 80(1): 38–43.

Henry, K.L. & T.P. Thornberry, T. P. (2010). Truancy and escalation of substance use during adolescence. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 71(1): 115–124.

Hirschi, T. (1969). *Causes of Delinquency*. Berkeley, LA: University of California Press.

Hoeben, E.M. & F.M. Weerman (2013). Situational conditions and adolescent offending: Does the impact of unstructured socializing depend on its location? *European Journal of Criminology*, DOI: 10.1177/1477370813509346.

Hoeve, M., G.J.J.M. Stams, C.E. van der Put, J.S. Dubas, P.H. van der Laan & J.R.M. Gerris (2012). A meta-analysis of attachment to parents and delinquency. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40(5): 771–785.

Jansen, W. (2015). Gebruik van jeugdhulp en de behoefte daaraan op wijkniveau. In: P. de Winden, F. van der Mooren & H.J. Dirven (red.), *Jaarrapport 2015. Landelijke Jeugdmonitor*. Den Haag: CBS.

Jo, Y. & Y. Zhang (2014). Parenting, self-control, and delinquency : Examining the applicability of Gottfredson and Hirschi's general theory of crime to South Korean youth. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 58(11): 1340–1363.

Junger-Tas, J. (1992). Juvenile delinquency in the Netherlands: Trends and perspectives. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 16: 207–230.

Knecht, A., T.A.B. Snijders, C. Baerveldt, C.E.G. Steglich & W. Raub (2010). Friendship and delinquency: Selection and influence processes in early adolescence. *Social Development*, 19(3): 494–514.

Laan, A.M. van der & M. Blom (2006). *Jeugddelinquentie: risico's en bescherming. Bevindingen uit de WODC Monitor Zelfgerapporteerde Jeugdcriminaliteit 2005*. Den Haag: WODC.

Laan, A.M. van der, C.A. van der Schans, S. Bogaerts & Th.A.H. Doreleijers (2009). *Criminogene en beschermende factoren bij jongeren die een basisonderzoek ondergaan: een verkennende inventarisatie van de mate van zorg en van risico- en beschermende factoren gesignaleerd door raadsonderzoekers*. Den Haag: WODC.

Laan, A. van der, Blom, M. (2011). *Jeugdcriminaliteit in de periode 1996-2010: ontwikkelingen in zelfgerapporteerde daders, door de politie aangehouden verdachten en strafrechtelijke daders op basis van de Monitor Jeugdcriminaliteit 2010*. Den Haag: WODC.

Laan, A. van der, H. Goudriaan en G. Weijters (2014). *Monitor Jeugdcriminaliteit. Ontwikkelingen in de aantallen verdachten en strafrechtelijke daders 1997 t/m 2012*. Den Haag: WODC/CBS.

Laar, M. van, M. van Ooyen-Houben, A. Cruts, R. Meijer, E. Croes, A. Ketelaars & P. van der Pol (2015). *Nationale Drug Monitor 2013 – 2014*. Utrecht: Trimbos-instituut.

Lenhart, A., M. Madden, A. Smith, K. Purcell & L. Rainie (2011). *Teens, kindness and cruelty on social network sites: Summary of findings*. Pew Internet and American Life Project.

Leijenhorst, L. van, K. Zanolie, C.S. van Meel, P.M. Westenberg, S.A.R.B. Rombouts & E.A. Crone (2010). What motivates the adolescent? Brain regions mediating reward sensitivity across adolescence. *Cerebral Cortex*, 20: 61-69.

Lim, S.S., Y.H. Chan, S. Vadrevu & I. Basnyat (2013). Managing peer relationships online – Investigating the use of Facebook by juvenile delinquents and youths-at-risk. *Computers in Human Behaviour*, 29(1): 8-15.

Loeber, R., N.W. Slot & J.A. Sergeant (2001). Waarom moeten we ons zorgen maken over ernstig criminele en gewelddadige jeugdigen? In: Loeber, R. Slot, N.W. & Sergeant, J.A. (red.), *Ernstige en gewelddadige jeugdcriminaliteit: Omvang, oorzaken en interventies* (pp. 27-51). Houten: Bohn Stafleu Van Loghum.

Loeber, R., B. Menting, D.R. Lynam, T.E. Moffitt, M. Stouthamer-Loeber & R. Stallings (2012). Findings from the Pittsburgh youth study: Cognitive impulsivity and intelligence as predictors of the age-crime curve. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 51(11): 1136-1149.

Loef, L., N. Fransen & B. van Dijk (2009). *De evaluatie van KICK, Grote Broer en het Buurtinterventieteam*. Amsterdam: DSP-groep.

Marcum, C. D., Higgins, G. E., & Ricketts, M. L. (2010). Potential factors of online victimization of youth: An examination of adolescent online behaviors utilizing Routine Activities Theory. *Deviant Behavior*, 31(5), 1-31.

Megens, K. & F. Weerman (2010). Attitudes, delinquency and peers: The role of social norms in attitude-behaviour inconsistency. *European Journal of Criminology*, 7(4): 299-316.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2015). *Nieuwe voortijdig schoolverlaters. Convenantjaar 2013-2014. Voorlopige cijfers. Bijlage VSV-brief 2015*. Den Haag.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport (2013). *Jonger dan 12 of 12-minner? Onderzoek naar de lokale aanpak van 12-minners*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn & Sport.

Moffit, T. (1993). Adolescence-limited and life-course-persistent antisocial behavior: a developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100: 674-701.

Nijhof, K.S., R.C.M.E. Engels, J.A.M. Wientjes & T.A.T. de Kemp (2007). Crimineel gedrag van ouders en kinderen. *Pedagogiek*, 27: 29-44.

Oostveen, T., R. Knibbe & H. de Vries (1996). Social influences on young adults' alcohol consumption: norms, modeling, pressure, socializing and conformity. *Addictive Behaviors*, 21 (2): 187-197.

Oudhof, M. & M. van der Steege (2009). *Iedere dag een nieuwe kans. De behandeling van PIJ-jongeren van de Sprengen nader bekeken en onderbouwd*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.

Patchin, J.W. & S. Hinduja (2011). Traditional and nontraditional bullying among youth: A Test of general strain theory. *Youth & Society*, 43(2): 727-751.

Piil Damm, A. & C. Dustmann (2014). Does growing up in a high crime neighborhood affect youth criminal behavior? *The American Economic Review*, 104(6): 1806-1832.

Piquero, A.R., W.G. Jennings & J.C. Barnes (2012). Violence in criminal careers: A review of the literature from a developmental life-course perspective. *Aggression and Violent Behavior*, 17(3): 171-179.

Pullmann, M.D. (2010). Predictors of criminal charges for youth in public mental health during the transition to adulthood. *Journal of Child and Family Studies*, 19(4): 483-491.

Put, van der, C., M. Assink, A. Bindels, G.J. Stams & S. de Vries (2013). *Effectief vroegtijdig ingrijpen. Een verkennend onderzoek naar effectief vroegtijdig ingrijpen ter voorkoming van ernstig delinquent gedrag*. Amsterdam: WODC, Ministerie van Veiligheid en Justitie.

Put, C.E., M. Deković, G.J.J.M Stams, M. Hoeve & P.H. Laan (2012). Het belang van vroegtijdig ingrijpen bij jeugdcriminaliteit. *Kind en Adolescent*, 33(1): 2-21.

Rakt, M. van de, P. Nieuwbeerta & R. Apel (2009). Association of criminal convictions between family members: Effects of siblings, fathers and mothers. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 19: 94-108.

Reich, S.M., K. Subramanyam & G. Espinoza (2012). Friending, IMing, and hanging out face-to-face: Overlap in adolescents' online and offline social networks. *Developmental Psychology*, 48(2): 356-368.

Ridder, K. de (2012). *Hoe riskanter de weg, hoe vroeger de misstap. Een onderzoek naar risicoprofielen van de Top-600 jongeren*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.

Ruigrok, N., S. Gagestein, W. van Atteveldt, A-M Slotboom & C. Jacobi (2014). *Jeugdcriminaliteit & Media. Een onderzoek naar de berichtgeving over jeugdcriminaliteit in een veranderend medialandschap*. Den Haag: WODC.

Sandu, A-L., E. Izard, K. Specht, H. Beneventi, A. Lundervold & M. Ystad (2014). Post-adolescent developmental changes in cortical complexity. *Behavioral and Brain Functions*, 10: 44.

Segeren, M. & T. Fassaert (2013). *In de nesten. Analyse van de voorgeschiedenis van een groep jongvolwassen geweldadige veelplegers uit Amsterdam*. Amsterdam: GGD.

Shapiro, L.A. & G. Margolin (2014). Growing up wired: Social networking sites and adolescent psychosocial development. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 17: 1-18.

Skoric, M. & G. Kwan (2011). Platforms for mediated sociability and online social capital: The role of Facebook and massively multiplayer online games. *Asian Journal of Communication*, 21(5): 467–484.

Smits, I., I. van Duijneveldt & K. van Reisen (2015). *Leren van Buytenwegh. Evaluatie intensivering toezicht en inzet Stadsmarshall*. Utrecht: Andersson Elffers Felix.

Sociaal Cultureel Planbureau en Centraal Bureau voor de Statistiek (2014). *Armoedesignalement 2014*. Den Haag.

Stams, G.J. (2015). De Benchmark Jeugdhulp: naar een effectievere jeugdhulp door afstemming van vraag en aanbod. In: P. de Winden, F. van der Mooren & H.J. Dirven (red.), *Jaarrapport 2015. Landelijke Jeugdmonitor*. Den Haag: CBS.

Steinberg, L. (2004). Risk taking in adolescence. What changes and why? *Annual NY Academy of science*, 1021: 51-58.

Steinberg, L. (2007). Risk taking in adolescence. New perspectives from brain and behavioral science. *Current Directions in Psychological Science*, 16: 55-59.

Steinberg, L. & K.C. Monahan (2007). Age differences in resistance to peer influence. *Developmental Psychology*, 43: 1531-1543.

Sutherland, E. (1947). *Principles of Criminology (4th edition)*. New York: Harper & Row Publishers Inc.

Taheij, C. (2014). *Zachte hand en sterke arm. Evenwichtige aanpak van overlast in openbare ruimte*. Dordrecht: Gemeente Dordrecht.

Thomas, S.A. & E.S. Shihadeh (2013). Institutional isolation and crime : The mediating effect of disengaged youth on levels of crime. *Social Science Research*, 42(5): 1167-1179.

Traag, T., O. Marie & R. van der Velden (2010). Risicofactoren voor voortijdig schoolverlaten en jeugdcriminaliteit. *Bevolkingstrends*, 58(2): 55-61.

Wamsteker, T.N. (2012). Father absence and juvenile delinquency. Do juveniles with an absent father differ in the nature and severity of delinquent behaviour? Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.

Webster-Stratton, C & M. Jamila Reid (2004). Strengthening social and emotional competence in young children – the foundation for early school readiness and success. Incredible years classroom socials skills and problem-solving curriculum. *Infants and Young Children*, 17(2): 96-113.

Weerman, F. (2001). *Samenplegen. Over criminele samenwerking en groepsvorming*. Nijmegen: Ars Aequi.

Weerman, F. (2003). Crimineel gedrag en criminele leeftijdsgenoten. Over de interpretatie van een bekend verband. *Tijdschrift voor Criminologie*, 1: 2-16.

Weerman, F. & M. Hoeve (2012). Peers and delinquency among girls and boys: Are sex differences in delinquency explained by peer factors? *European Journal of Criminology*, 9(3): 228-244.

Weerman, F.M., W. Bernasco, G.J.N. Bruinsma & L.J.R. Pauwels (2013). When is spending time with peers related to delinquency? The importance of where, what, and with whom. *Crime & Delinquency*, DOI: 10.1177/0011128713478129

Weijters, G., A. van der Laan & R.J. Kessels (2014). *De verandering in het aandeel jeugdige verdachten in Amsterdam 2005 tot en met 2011. Op zoek naar verklaringen*. Den Haag: WODC.

Werdmölder, H & R. Petrina (2012). *Succes- en faalfactoren van de methode en werkwijze van het werkbedrijf Herstelling*. Breda: Expertisecentrum Veiligheid Avans Hogeschool.

Wientjes, J. & R. de Kemp (2007). Risicofactoren. In A. van Wijk & E. Bervoets (red), *Politie en jeugd. Inleiding voor de praktijk* (p.127-138). Den Haag: Elsevier.

Wijk, A. van, H. Ferwerda & B. Bremmers (2013). De smartphone als criminaliteitspreventie. Opiniestuk in NRC Handelsblad op 15 maart 2013.

Wolak, J., Mitchell, K., & Finkelhor, D. (2006). *Online victimization of children: Five years later*. Washington, DC: National Center for Missing & Exploited Children.

WODC en CBS (2015). *Monitor Jeugdcriminaliteit 2015* (in ontwikkeling).

Wong, S.K. (2012). Youth crime and family disruption in Canadian municipalities: An adaptation of Shaw and McKay's social disorganization theory. *International Journal of Crime, Law and Justice*, 40: 100-112.

Young, J. & F. Weerman (2013). Delinquency as a Consequence of Misperception: Overestimation of Friends' Delinquent Behavior and Mechanisms of Social Influence. *Social Problems*, 60(3): 334-356.

Zebel, S., P. de Vries, E. Giebels, M. Kuttschreuter & W. Stol (2013). *Jeugdige daders van cybercrime in Nederland: een empirische verkenning*. Den Haag: WODC.

Internet

www.aanvalopschooluitval.nl

www.cbs.nl

www.mediatijd.nl

www.rivm.nl

www.tijdbesteding.nl

www.trimbos.nl

www.vsvverkenner.nl/landelijk

Bijlage 1 Respondenten

Aanwezigen startbijeenkomst

André van der Laan	WODC
Erik Leertouwer	WODC
Gijs Weijters	WODC

Respondenten inventarisatie indicatoren

Evelien Boeije-Schuring	Ministerie van Veiligheid en Justitie
Paul van den Boom	Raad voor de Kinderbescherming,
Carolien van den Brink	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Zorg
Mark Dekkers	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Saskia van Dorselaer	Trimbos-instituut
Heike Goudriaan	Centraal Bureau voor de Statistiek
Jos de Haan	Sociaal Cultureel Planbureau
Marco de Kok	3RO
André van der Laan	WODC
Rob Kessels	Centraal Bureau voor de Statistiek
Erik Leertouwer	WODC
Marianne van Ooyen-Houben	WODC
Gijs Weijters	WODC
Martine Wiekeraad	3RO
Frank van der Woude	Nationale Politie

Respondenten / met dank aan inventarisatie aanpakken

Dionies Almeida Mendes	Politie-eenheid Rotterdam
Nina Bierman	Politie-eenheid Noord-Holland
Jerrel Denijn	Gemeente Zoetermeer
Mette van Duijn	Gemeente Amsterdam
Huub Egberink	Gemeente Enschede
Peter van der Graaf	Gemeente Zoetermeer
Jord Koppejan	Landelijke Eenheid Nationale Politie
Digna Kosse	Gemeente Nijmegen
Jeroen Kroon	Gemeente Zwolle
Nicole Langeveld	Centrum Criminaliteitspreventie en veiligheid
Angelique Meijer	Gemeente Dordrecht
Angela van Mersbergen	Politie-eenheid Limburg
Susan Place	Gemeente Eindhoven

Johan van Renswoude	Politie-eenheid Midden-Nederland
Wendy Scholten-Kluitenberg	Gemeente Leeuwarden
Paul Steenkist	Gemeente Amersfoort
Bas van Tebberen	Politie-eenheid Oost-Nederland
Mirjam Uenk	Politie-eenheid Oost-Nederland

Bijlage 2 Geïntervieweerde aanpakken

Aanpakken uit wegwijzerjeugdenveiligheid.nl (n=52)

Voor het opzetten van de database 'aanpakken jeugdgroepen' hebben meerdere deskundigen iedere aanpak op drie aspecten beoordeeld: uitgangspunten, effectiviteit en toepasbaarheid van de aanpak. Hieruit komt het uiteindelijke oordeel voort: * = groei, ** = veelbelovend, *** = sterk.

Aanpakken	Effectiviteit	Beschrijving inhoud
Aanpak Jeugdgroepen Utrecht	**	Integrale aanpak van problematische jeugdgroepen door zorg- en veiligheidspartners op domein-, groeps- en persoonsniveau. Ook ouders, bewoners en ondernemers worden in de aanpak betrokken.
Aanpak rechts-extremistische jongerengroep Hellendoorn	*	Bijeenkomsten voor ouders van groepsleden waarbij politie, Bureau Jeugdzorg, jongerenwerk en een orthopedagoog aanwezig zijn. Tijdens deze bijeenkomst worden tips gegeven voor de opvoeding.
Aanpak Top600 Amsterdam	***	Integrale samenwerkingsvorm tussen de zorg- en veiligheidspartners om een top600 van veelplegers aan te pakken.
Agressieregulatie op Maat Ambulant	***	Langdurige (ambulante) behandeling op individueel en groepsniveau voor jongeren (16-24 jaar) met forse agressieproblematiek en een matig tot hoog recidivisicoo. De focus van de behandeling ligt op de zelfeffectiviteit en motivatie van de jongere.
Back-up4U	*	Richt zich op het activeren van jongeren tot en met 27 jaar zonder dagbesteding en het terugdringen van de overlast waarbij zij betrokken zijn. Jongeren worden op alle levensgebieden ondersteund.
BASTA!	***	Systeemgerichte interventie voor kinderen (<12 jaar) die in aanraking zijn gekomen met de politie. Op basis van risicotaxatie wordt bekeken welke interventies kunnen worden ingezet op het niveau van kind, gezin, school en buurt(vrienden).
Brief Ouders Breda	***	Integrale aanpak van de dertien gezinnen van – met name Marokkaanse – jongeren die in groepsverband overlast veroorzaken, waarin een sterk beroep op de ouders wordt gedaan onder dreiging van ontbinding van het huurcontract. Ouders die willen meewerken, krijgen daarvoor ondersteuning.

Coach Actief	***	Richt zich op competentieontwikkeling bij risicojongeren (16-21 jaar), het teruggingen van overlast en het vergroten van participatie in de wijk of buurt. Lokale professionals en projectleiders begeleiden de activiteiten in de buurt en fungeren als rolmodellen.
Doekomst	*	Door een combinatie van gedragstherapie, opleiding en re-integratie wordt beoogd jongeren met psychosociale problematiek – en in het bijzonder personen die deel uitmaken van een problematische jeugdgroep – door te laten stromen naar werk en/of scholing.
Doelbewust Den Bosch	***	Voetbal wordt gebruikt om positief gedrag bij risicojongeren te bewerkstelligen. In het verlengde daarvan beoogt de aanpak de leefbaarheid van de wijk te vergroten. Secundair doel is het promoten van sport en bewegen en het verminderen van een mogelijke achterstand in gezondheid en welzijn.
Ernstig Overlastgevende Gezinnen – Utrecht	**	Systeemgerichte, integrale aanpak van criminele gezinnen. Doelen zijn het verminderen van de overlast en criminele activiteiten van gezinsleden en het verbeteren van de situatie waarin de kinderen opgroeien.
Flashback	*	Via een film wordt beoogd jongeren meer inzicht te geven in hun eigen gedrag en de invloed van de groep.
Functionele Gezinstherapie (FFT)	***	Binnen deze aanpak wordt risicogedrag van jongeren (11 – 18 jaar) beschouwd als het gevolg van het niet functioneren van het gezin als 'systeem'. Nadruk binnen de therapie ligt daarom op het verbeteren van de opvoedingsvaardigheden van de ouders, het functioneren van de jongere en het gezin als geheel.
Futuro Aanpak Overlast	***	Deze aanpak richt zich op overlastgevende groepen en straat- en jeugdbendes, waarbij wordt bekeken of aanpassingen aan de fysieke ruimte kunnen worden gedaan en er aandacht is voor de individuele groepsleden.
Gedragscodes	***	Een praktisch instrument om het leefklimaat van een wijk of buurt te bevorderen door buurtgenoten met elkaar in gesprek te laten gaan en afspraken te maken over gewenst en ongewenst gedrag.

Groepen Pellen	***	Systematische en eenduidige aanpak van groepen jongeren die overlast veroorzaken. Totaalaanpak van groep naar individu.
Grote Broer-project Breda	*	Jongeren (17 t/m 23) worden als rolmodellen ingezet in de wijk om jongere kinderen (9 t/m 16) aan te spreken op hun gedrag. Zij treden signalerend en corrigerend op.
Pittige Jaren	***	Groepstraining voor ouders van jonge kinderen (3 t/m 6 jaar) die dwars, opstandig of agressief gedrag vertonen. De ouders krijgen handvatten voor de opvoeding aangereikt om de gedragsproblemen van het kind te doen afnemen en diens sociale vaardigheden te vergroten.
Herstelling Amsterdam	***	Stichting Herstelling biedt een re-integratietraject voor jongeren met antecedenten die een grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt.
I OG - Erger Voorkomen	***	Methode voor jongeren (8-18 jaar) die in aanraking zijn gekomen met de politie en problemen hebben binnen de opvoeding/thuis/vrienden/school. Beoogd wordt de recidive te verminderen door via een systeemgerichte benadering in te grijpen op beschermende en risicofactoren.
Jeugd in Beeld	***	Integrale aanpak om risicojongeren in beeld te krijgen en te houden via periodieke overleggen tussen wijkprofessionals. De aanpak richt zich op drie aspecten: 1) persoon en gezin, 2) de groep en 3) de wijkomgeving. Binnen de aanpak is sprake van preventie (zorgaanbod) en repressie.
Jeugdboa's Ede	***	Jeugdboa's richten zich specifiek op jeugd en jeugdoverlast. Zij kunnen preventief en repressief optreden, werken wijkoverstijgend en houden zicht op de jeugdgroepen.
Jeugdbejegeningensprofiel	**	Volgens een duidelijke, eenduidige en consequente handelswijze contact met overlastgevende jeugd leggen. Indien de overlast blijft bestaan of toeneemt wordt er gehandeld volgens een vierfasenmodel (Normaal, Attentie, Actie, Afbouw).

Jongerenbuurtbemiddeling	***	Jonge vrijwilligers bemiddelen bij conflicten (tussen jongeren of jongeren en volwassenen) in de buurt, zodat jongeren en buurtbewoners met elkaar in gesprek gaan. Inzetbaar bij overlast en kleine, beginnende conflicten.
Kick project Breda	*	Dagbestedingsprogramma voor jongeren (13-24 jaar) die niet naar school gaan of geen werk hebben. Het programma beoogt jongeren te activeren en te motiveren.
Koppelwerk	**	Koppelwerk betreft een samenwerking tussen wijkagent en jongerenwerker, die de straat opgaan en elkaar aanvullen in hun werk. Dankzij een directe en niet-anonieme informatiepositie kan jeugdoverlast worden voorkomen en tegengegaan.
Leidraad individuele aanpak overlastgevende jeugd	***	Deze leidraad helpt gemeenten bij het uitwerken van een persoonsgerichte aanpak van hinderlijke en overlastgevende jeugd.
Mate(n) van de straat	***	Op basis van een gezamenlijke analyse van een jeugdgroep worden risico- en beschermende factoren bekeken, alsmede hoe en in hoeverre het gedrag van de jeugdgroep beïnvloed kan worden.
Mentorproject Goal Amsterdam	***	Via dit project worden risicojongeren (12-24 jaar) via vrijwillige coaches in 1-op-1 gesprekken geholpen met het behalen van een startkwalificatie en het vinden van werk. Doel van het project is een afname van criminaliteit onder deze jongeren.
Methode Kaldenbach – training buurtbewoners	*	Binnen deze methode staat het vergroten van de weerbaarheid van buurtbewoners centraal. Zij leren om beter om te gaan met overlast door hangjongeren en om deze overlast te verminderen.
Multisysteemtherapie (MST)	***	Multisysteem Therapie (MST) is een ambulante methode die zich richt op jongeren (12-18) met ernstig antisociaal en delinquent gedrag, die op het punt staan om uit huis geplaatst te worden. MST richt zich op alle risicofactoren die samenhangen met dit probleemgedrag. De interventies richten zich op ouders en andere sleutelfiguren uit de omgeving van de jongere. Daarnaast wordt gewerkt aan het vergroten van vaardigheden van de jongere zelf, het functioneren op school en de omgang met prosociale leeftijdgenoten.

Nieuwe perspectieven bij Terugkeer	***	Bieden van hulp aan jongeren (16-24 jaar) na vrijheidsbeneming bij wie het delictgedrag samenhangt met antisociale denkpatronen, gedragsproblemen en vaardigheidstekorten. De interventie kan zowel vrijwillig als op gedwongen basis ingezet worden. Specifieke interventie voor jongeren met zware psychische, verslavings- of LVB-problematiek.
Nieuwe perspectieven bij terugkeer voor jongeren met een LVB	***	Doel is recidive van LVB-jongeren (16-24 jaar) terugdringen door hen en het netwerk één jaar intensief te begeleiden. Er wordt ingezet op de motivatie/ identiteitsvorming en het individuele en sociale kapitaal van de jongere.
OUDERS van tegendraadse jeugd	***	Een aantal lichte en zware interventies voor ouders wiens kinderen zich schuldig maken aan strafbaar gedrag. Zij krijgen tools aangereikt voor het opvoeden van hun kinderen.
Pedagogische Interventie Teams (PIT)	*	De PIT-medewerker neemt een centrale rol in bij de aanpak van overlast. Deze medewerker richt zich zowel op jongeren als buurtbewoners, professionals (politie, ondernemers) en de omgeving. De overlast wordt aangeprepen om door te pakken op pedagogisch niveau.
Pleinaanpak Rotterdam	***	Uitgangspunt binnen de aanpak is dat bewoners (omwonenden en bezoekers van het plein), professionals en jongeren in een vroeg stadium met elkaar in contact worden gebracht om overlast te beperken of te voorkomen.
Praktijkteam overlastgevende Marokkaans-Nederlandse jongeren	*	Het praktijkteam ondersteunt de gemeente bij de vormgeving en uitvoering van de aanpak van overlast door Marokkaans-Nederlandse jongeren.
Project Ervarend Leren	***	Jongeren vanaf 16 jaar die er baat bij kunnen hebben om uit hun vertrouwde omgeving te worden gehaald, gaan zes maanden lang op een boerderij wonen en werken. Gedurende deze periode krijgen ouders ambulante ondersteuning ten behoeve van de opvoeding.
Plus-min-mee project	*	Binnen deze methodiek wordt bekeken welke personen binnen een problematische jeugdgroep welke rol vervullen (meelopers, positieve kopstukken, negatieve kopstukken). Op basis van het ontstane beeld wordt een aanpak bepaald.

Resocialisatie en Begeleiding	**	Ondersteunen en begeleiden van criminele jongens (12-18 jaar) met de focus op resocialisatie en vermindering van recidive. Beoogd wordt dat jongeren bij uitstroom werk of opleiding volgen en een positieve plek in de maatschappij vinden.
Rolmodellen Kleurkracht Escamp	***	Toezicht houden door politie, jongeren en oudere vrijwilligers ('rolmodellen') op overlastlocaties tijdens evenementen teneinde criminaliteit te voorkomen en een 'ingang' voor onder andere de politie te creëren binnen jeugdgroepen
Schoolsportvereniging (SSV)	***	De SSV's bevinden zich in wijken waar weinig tot geen sportverenigingen zijn. Het doel is kinderen structureel sport aan te bieden in de eigen wijk. Bijkomend effect is dat minder kansrijke kinderen via sport op een positieve manier kunnen worden beïnvloed.
SNAP (Stop Nu Ander Plan)	***	Deze aanpak richt zich op kinderen (6-12 jaar) met politiecontacten en/of gedragsproblemen. Het aangeboden traject richt zich op verschillende domeinen (school, gezin, vrije tijd). De maatregelen zijn individuspecifiek en worden na een intake op maat aangeboden.
SPRINT	***	Deze aanpak beoogt de ontwikkeling van antisociaal gedrag bij kinderen in groep 4 t/m 8 vroegtijdig op school te signaleren, om dit gedrag vervolgens te doorbreken via op maat aangeboden ouder-kindtrainingen.
Stichting Aanpak Overlast Amsterdam (SAOA)	***	Binnen deze werkwijze werken straatcoaches en 'gezinsbezoekers' samen. Straatcoaches spreken jongeren op straat aan op hun gedrag, gezinsbezoekers confronteren de ouders met het overlastgevende gedrag van hun kind.
Stichting Waarheid/J-team	***	Ervaringsdeskundigen c.q. rolmodellen proberen in contact te treden met jongeren om te voorkomen dat zij afglijden naar criminaliteit. In het verlengde hiervan werken ketenpartners, ouders en buurtbewoners samen en wordt intensieve individuele begeleiding aangeboden.
Streetcornerwork	**	Via streetcornerwork wordt op actieve wijze contact gelegd met overlastgevende jongeren op straat. Veldwerkers brengen in kaart wat er op straat/in de buurt gebeurt. In het verlengde daarvan is sprake van gedragsbeïnvloeding en begeleidingstrajecten voor jongeren met meervoudige problematiek.

Structurele Overlast Maatregelen (SOM)	**	SOM biedt een basis voor inzicht in de taken en verantwoordelijkheden van gemeente en politie bij de aanpak van jeugdoverlast. Aanpak richt zich op het oplossen van knelpunten en verbeteren van beschikbare informatie.
Tuis op Straat (TOS)	**	TOS werkt aan de leefbaarheid en een goed sociaal klimaat in de openbare ruimte door, in samenwerking met andere organisaties in de wijk, activiteiten te organiseren voor en door bewoners, kinderen en jongeren.
Titan	***	Dagbestedingstraject voor jongeren dat hen helpt met de stap naar werk of een opleiding. Richt zich op jongeren met problemen op verschillende leefgebieden. Zij krijgen onder andere trainingen over motivatie en eigen kwaliteiten aangeboden.
Triple P – Positief Pedagogisch Programma	***	Dit programma richt zich op ouders van kinderen tot 18 jaar. Zij krijgen een ondersteuningsprogramma (op maat) voor de opvoeding van hun kind. Beoogd wordt (ernstige) emotionele en gedragsproblemen te voorkomen teneinde een gezonde psychosociale ontwikkeling te bewerkstelligen.
Wijkgericht Outreachend Werken (WOW)	***	Door middel van jongeren die zich in een verplicht reclasseringscontact bevinden wordt er actief contact gelegd met de jongere of de rest van de overlastgevende/criminele jeugdgroep. Door deze nieuwe 'ingang' kan er op nieuwe manieren worden geprobeerd de jongeren weer bij de samenleving te betrekken.

Aanpakken uit de NJI databank erkende interventies (n=23)

Oordeel opgesteld door NJI. * = goed onderbouwd. ** = effectief volgens eerste aanwijzingen. *** = effectief volgens goede aanwijzingen. **** = effectief volgens sterke aanwijzingen.

Aanpak	Effectiviteit	Beschrijving inhoud
Agressieregulatie op maat	**	Dit is een intramurale training gericht op jongeren van 16-21 jaar met forse agressieproblematiek. Doel is de zelfregulatie van deze jongeren te verbeteren om zo de kans op recidive te verkleinen.
Agressieregulatie op maat ambulant	**	Langdurige (ambulante) behandeling op individueel en groepsniveau voor jongeren (16-24 jaar) met forse agressieproblematiek en een matig tot hoog recidiverisico. De focus van de behandeling ligt op de zelfeffectiviteit en motivatie van de jongere.
BASTA!	*	Systeemgerichte interventie voor kinderen (<12 jaar) die in aanraking zijn gekomen met de politie. Op basis van risicotaxatie wordt bekeken welke interventies kunnen worden ingezet op het niveau van kind, gezin, school en buurt(vrienden).
Brains 4 Use	*	Brains 4 Use is een gedragsinterventie voor jongeren in een JJI of niet gesloten residentiële setting, of wordt opgelegd in het kader van een gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM). Door het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik moeten recidive en schooluitval verminderen en het sociaal-emotioneel welbevinden verbeteren.
Buitenprogramma Work-Wise	*	Dit programma richt zich op het begeleiden van jongeren (15-23 jaar) die minimaal drie maanden in een JJI hebben gezeten. Doel is het behouden van een passende opleiding, stage- of werkplek. Het programma richt zich ook op wonen, sociaal netwerk en vrijetijdsbesteding.
EQUIP (residentieel / ambulant)	*	Equip is een groepstherapeutisch programma voor antisociale en/of delinquente jongeren van 12 tot 18 jaar. Het programma is gericht op het doorbreken van het egocentrisme en op het aanleren van sociale en cognitieve vaardigheden, moreel denken en verantwoordelijkheid.

In CONTROL!	*	In Control! is gericht op jongens (12-21 jaar) die geweldsdelicten hebben gepleegd. De interventie is gestoeld op agressieregulatie- en ontspanningstechnieken, sociale vaardigheidstraining en cognitieve gedragstherapie. De training beoogt recidivevermindering. Na twee individuele gesprekken vinden 21 (overwegend groeps)bijeenkomsten plaats. De persoonlijk begeleiders dan wel mentoren en de ouders worden intensief bij de training betrokken.
In CONTROL! - LVB	*	Dit is een agressieregulatie training voor jongeren (12 t/m21 jaar) die in een JJl verblijven en een IQ tussen de 75 en 80 hebben. Het doel is om de jongere pro sociaal gedrag te leren in situaties waarbij de jongere voorheen agressief gedrag liet zien.
Leren van delict	*	Leren van Delict is een cognitief-gedragsmatige training voor jongeren (14-23 jaar) die een geweldsdelict gepleegd hebben en daarvoor in een JJl verblijven. Het doel is de kans op recidive terug te brengen. De jongere leert verhoogde risicofactoren en -situaties herkennen; daarnaast richt de interventie zich op het aanleren van probleemoplossende vaardigheden.
Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC)	*	Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC) is een intensief opvoed- en trainingsprogramma voor jongeren (12-18 jaar) die kampen met gedragsproblemen. Het wordt aangeboden aan jongeren als alternatief voor een gesloten plaatsing of jeugddetentie. Het programma duurt 6 tot 12 maanden, waarbij de jongere in een opvoedgezin geplaatst wordt. Beoogd wordt de sociale vaardigheden en het probleemoplossend vermogen van jongeren te vergroten.
Multidimensionele Familietherapie (MDFT)	*	Multidimensionele Familietherapie (MDFT) is een ambulante systeemtherapie aangevuld met bemoeizorg en richt zich op jongeren tussen de 12 en 19 jaar die probleemgedrag vertonen en lijden aan gedrags- of psychische stoornissen. MDFT richt zich op de jongere, diens gezin en de bredere sociale omgeving. Het doel is een verslavingsvrije leefstijl zonder probleemgedrag te realiseren en de kans op recidive te verminderen.

Multisysteem therapie (MST)	****	MST is een ambulante methode voor jongeren (12-18 jaar) met ernstig antisociaal en delinquent gedrag, die op het punt staan om uit huis geplaatst te worden. MST richt zich op de risicofactoren die samenhangen met dit probleemgedrag. De interventies richten zich op ouders en andere sleutelfiguren. Daarnaast wordt gewerkt aan het vergroten van vaardigheden van de jongere, functioneren op school en omgang met pro sociale leeftijdgenoten.
Opvoedworkshops Ouders Voorop!	*	Met de opvoedworkshops van ouders van tegendraadse jeugd kunnen ouders van kinderen (8-16 jaar) met (een verhoogd risico op) politiecontact vanwege licht strafbaar gedrag hun opvoedingsvaardigheden verbeteren. In vier bijeenkomsten worden vragen, problemen en behoeften van ouders behandeld. Eventueel worden ouders doorgeleid.
Oudercursus	*	De Oudercursus wil ouders van kinderen (8-16 jaar) die vanwege strafbaar gedrag in aanraking kunnen komen met politie helpen hun opvoedingsvaardigheden te verbeteren. Zij leren tijdens zes bijeenkomsten het gedrag van hun kinderen in goede banen te leiden.
Oudertraining	*	De Oudertraining wil ouders van kinderen (8-16 jaar) die met de politie in aanraking zijn gekomen helpen hun opvoedingsvaardigheden te verbeteren in een uitgebreide training van veertien bijeenkomsten (groeps- en individueel gericht). Zij leren het gedrag van hun kinderen in goede banen leiden.
Themabijeenkomsten	*	Ouders leren hoe zij kattenkwaadgedrag van hun kinderen (8-16 jaar) moeten sturen, zodat dit niet ontaardt in overlastgevend of grensoverschrijdend gedrag.
Ouderschap met liefde en grenzen (OLG)	*	OLG is een kortdurende gezinsinterventie, die is ontwikkeld voor gezinnen met jongeren (12 tot 18 jaar) die delictgedrag en matige tot ernstige gedragsproblemen vertonen. De criminogene risicofactoren 'problematische en verstoorde gezinsrelatie' en '(ernstige) opvoedingsonmacht bij ouders/opvoeders' spelen bij de doelgroep een grote rol.

Out of the Circle	*	Dit is een cognitief-gedragstherapeutische interventie voor jeugdige kind-misbruikers (6-18 jaar) met een (relatief) hoog risico op recidive. De interventie is ingebed in een klinische behandeling in een gesloten context. Out of the Circle bestaat uit 20 groeps- en 10 logboekbijeenkomsten, een individuele intake en tussenevaluatie en een netwerkgesprek.
Relationele gezinstherapie	*	Relationele gezinstherapie is bedoeld voor jongeren van 11 tot 18 jaar met gedragsproblemen (waaronder crimineel gedrag) en hun gezinnen. De therapie beoogt het functioneren van de jongere en het gezin te verbeteren en de kans op recidive te verkleinen.
Respect limits	*	'Respect limits' is een justitiële gedragsinterventie voor jongens die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond. Het is een individuele training gericht op het leren herkennen en respecteren van seksuele grenzen. Ouders worden bij de training betrokken. Zij leren tijdens de training hun zoon te steunen bij de gedragsverandering en beter toezicht te houden.
So-Cool (regulier en verlengd)	*	So-Cool is een individuele gedragsinterventie voor LVB-jongeren van 12 t/m 18 jaar (met uitloop naar 23 jaar) met een gemiddeld risico op recidive, die tekorten vertonen in de sociale probleemoplossingsvaardigheden.
Tools4U	**	Tools4U is een training van cognitieve en sociale vaardigheden voor jongeren (12-18 jaar) die de kinderrechter kan opleggen in de vorm van een leerstraf. De training beoogt de kans op recidive te verminderen. Binnen een plusvariant wordt eveneens aandacht besteed aan de vaardigheden van ouders.
Training Agressie Controle	*	Dit is een taakstraf voor jongeren (12-18 jaar) die een geweldsdelict hebben gepleegd. De groepstraining is gericht op het aanleren van sociale vaardigheden, controle bij gevoelens van boosheid en het wijzigen van cognitieve vervormingen ('denkfouten') en morele regels.

Overzicht van door de Erkenningcommissie Gedragsinterventies Justitie beoordeelde interventies tot en met juni 2015 (n=52)

Aanpak	Beoordeling		Tussentijds	Ex post	Beschrijving
	Ex ante				
Agressieregulatie op Maat	Erkend 2007		Verlengd 2013	-	Dit is een intramurale training gericht op jongeren van 16-21 jaar met forse agressieproblematiek. Doel is de zelfregulatie van deze jongeren te verbeteren om zo de kans op recidive te verkleinen.
Agressieregulatie op Maat Ambulant	Erkend 2009		Verlengd 2014	-	Langdurige (ambulante) behandeling op individueel en groepsniveau voor jongeren (16-24 jaar) met forse agressieproblematiek en een matig tot hoog recidivrisico. De focus van de behandeling ligt op de zelfeffectiviteit en motivatie van de jongere.
Agressieregulatie op Maat Ambulant, 16-minners	Voorlopig erkend 2013		-	-	Langdurige (ambulante) behandeling op individueel en groepsniveau voor jongeren (<16 jaar) met forse agressieproblematiek en een matig tot hoog recidivrisico. De focus van de behandeling ligt op de zelfeffectiviteit en motivatie van de jongere.
Agressieregulatie op Maat Ambulant, volwassenen	Voorlopig erkend 2014		-	-	Dit is een intramurale training gericht op volwassenen (24+) met forse agressieproblematiek. Doel is de zelfregulatie van deze personen te verbeteren om zo de kans op recidive te verkleinen.
Alcohol en Geweld	Erkend 2012		-	-	Deze training kan als bijzondere voorwaarde worden opgelegd binnen een verplicht reclasseringtoezicht. Het doel is het vergroten van het inzicht van de meerderjarige justitiabele in de samenhang tussen alcohol en (uitgaans)geweld.
Arbeidsvaardigheden	Erkend 2008		Niet verlengd* 2013	-	De Reclassering kan deze training opleggen met als doel de deelnemer (18+) inzicht te geven in zijn of haar opvattingen en gewoonten die de aansluiting op de arbeidsmarkt bemoeilijken. Daarnaast leert de deelnemer zichzelf presenteren en zijn weg te vinden in de arbeidsmarkt.

ART Wiltshire-Nederland	Erkend 2009	-	-	-	Deze training richt zich op volwassen (18+) justitiabelen met meerdere reactieve agressieve geweldsdelicten. De cognitieve interventies richten zich op sociale vaardigheden, zelfcontrolemechanismen en moreel redeneren.
Betere Start	Voorlopig erkend 2013	-	-	-	Deze interventie is erop gericht (ex-)gedetineerde moeders met één of meerdere kinderen van 2 tot 10 jaar opvoedingsvaardigheden bij te brengen.
Boosheid de Baas	Niet erkend 2007	-	-	-	Dit is een oudertraining die zich richt op het omgaan met boosheid van het kind. In groepsbijeenkomsten wordt er aan de hand van praktijkvoorbeelden geoefend met het bewust worden van de eigen reacties, overtuigingen en patronen en krijgen ouders praktische handvatten aangereikt om met het gedrag van het kind om te gaan.
Brains 4 Use	Erkend 2010	-	-	-	Een gedragsinterventie voor jongeren die in een JJ, in een niet gesloten residentiële setting of in het kader van een gedragsbeïnvloedende maatregel (GBM). De maatregel beoogt met het terugdringen van drugs- en alcoholgebruik recidive en schooluitval te verminderen en het sociaal-emotioneel welbevinden te verbeteren. Het programma bestaat uit 12 wekelijkse gesprekken, met uitloop voor bijzondere doelgroepen.
Buitenprogramma Work-Wise	Erkend 2010	-	-	-	Dit programma richt zich op het begeleiden van jongeren (15-23 jaar) die minimaal drie maanden in een JJ hebben gezeten. Doel is het vinden en/of behouden van een passende opleiding, stage- of werkplek. Het programma richt zich ook op wonen, sociaal netwerk en vrijetijdsbesteding.
Cognitieve Vaardigheden (CoVa)	Erkend 2007	Verlengd 2013	-	-	Het doel van deze interventie is het verminderen van de recidivekans van meerderjarige justitiabelen. De training richt zich op het ontwikkelen van (denk)vaardigheden die deelnemers in staat stellen op een prosociale wijze te denken en te handelen, zowel binnen als buiten de gevangenis.

Cognitieve Vaardigheden plus (CoVa+)	Erkend 2008	Niet verlengd* 2013	-	Het uitgangspunt is dat antisociaal, crimineel gedrag voortkomt uit het gemis van bepaalde cognitieve vaardigheden. Deze interventie richt zich op het verbeteren daarvan bij meerderjarige verstandelijk minder-begaafde justitiabelen.
Competentievergroting in het leven van alledag	Niet erkend 2006	-	-	Geen informatie beschikbaar.
Dialectische gedragstherapie (DGT)	Niet erkend* 2010	-	-	DGT is een therapie voor personen met ernstige borderline. De therapie bestaat uit een individueel- en een groepstraject. Het doel is het aanleren van vaardigheden waarmee zo goed mogelijk op problemen kan worden gereageerd.
Equip residentieel	Niet erkend* 2006	-	-	Equip is een groepstherapeutisch programma binnen de residentiële jeugdzorg bestemd voor antisociale en/of delinquente jongeren van 12 tot 18 jaar. Het programma is gericht op het doorbreken van het egocentrisme en op het aanleren van sociale en cognitieve vaardigheden, meer denken en verantwoordelijkheid voor eigen handelen.
Equip ambulant	Niet erkend 2009	-	-	Equip is een groepstherapeutisch programma binnen de ambulante jeugdzorg voor antisociale en/of delinquente jongeren (12-18 jaar). Het programma is gericht op het doorbreken van het egocentrisme en op het aanleren van sociale en cognitieve vaardigheden, meer denken en verantwoordelijkheid voor eigen handelen.
Functionele gezinstherapie	Erkend 2009	-	-	Binnen deze aanpak wordt risicogedrag van jongeren (11-18 jaar) beschouwd als het gevolg van het niet functioneren van het gezin als 'systeem'. Nadruk binnen de therapie ligt daarom op het verbeteren van de opvoedingsvaardigheden van de ouders, het functioneren van de jongere en het gezin als geheel.
Gedragsinterventie Partnergeweld	Niet erkend 2010	-	-	Deze extramurale groepsinterventie is bedoeld voor personen die gewelddadig zijn tegen hun (voormalig) partner. Beoogd wordt dit geweld te doen stoppen door het ontwikkelen van verantwoordelijkheidsgevoel, inzicht, attitudes en sociale en communicatieve vaardigheden.

Grip op Aggressie (GoA)	Erkend 2013	-	-	Dit is een behandelprogramma voor meerderjarige justitiabelen met een licht verstandelijke beperking en ernstig agressief gedrag. Het doel is het verminderen en het voorkomen van ernstig agressief gedrag door het ontwikkelen van vaardigheden en het vergroten van het inzicht in situaties waar delictgedrag voorkomen kan worden.
Herstelopvoeding	Niet erkend 2007	-	-	Dit programma voor jongeren in een JJl beoogt de morele ontwikkeling te stimuleren (bewustwording van de gevolgen van delictgedrag) om langs die weg antisociaal gedrag te voorkomen of te verminderen.
Huisvesting en Wonen	Niet erkend* 2011	-	-	Deze training is gericht op het aanleren en/of versterken van vaardigheden die nodig zijn om zelfstandig te kunnen wonen. Beoogd wordt delictgedrag dat voortkomt uit dak- of thuisloosheid te voorkomen.
IKJ/JW/J	Niet erkend 2008	-	-	Moeders leren in en na hun detentie tijdens groepsbijeenkomsten hoe ze zich kunnen uiten richting hun kinderen en wat de effecten hiervan zijn. Ook leren ze hoe zij het gedrag van hun kinderen op een positieve wijze kunnen beïnvloeden.
In Control!	Erkend 2009	Niet verlengd 2014	-	In Control! is gericht op jongens (12-21 jaar) die geweldsdelicten hebben gepleegd. De interventie is gestoeld op agressieregulatie- en ontspanningstechnieken, sociale vaardigheidstraining en cognitieve gedragstherapie. De training beoogt recidivevermindering te bewerkstelligen.
In Control!-LVB	Erkend 2014	-	-	Dit is een agressieregulatie training voor jongeren (12 t/m 21 jaar) die in een JJl verblijven en een IQ tussen de 75 en 80 hebben. Het doel is om de jongere pro sociaal gedrag te leren in situaties waarbij de jongere voorheen agressief gedrag liet zien.
Korte Leefstijltraining	Erkend 2009	Niet verlengd* 2014	-	Deze training voor verslaafde justitiabelen is gericht op het terugdringen van criminele recidive door verandering van problematisch middelengebruik en/of gokgedrag. De training wordt in groepsverband gegeven.

Leefstijltraining voor Justitiabelen	Erkend 2009	Niet verlengd* 2014	-	Uitgangspunt van deze interventie is dat de kans op recidive afneemt door problematisch middelengebruik of gokgedrag te beïnvloeden.
Leren van Delict	Erkend 2009	-	-	Deze cognitief-gedragsmatige training richt zich op jongeren (14-23 jaar) die een geweldsdelict gepleegd hebben en daarvoor in een JJI verblijven. Om recidive te voorkomen, leert de jongere risicofactoren en -situaties herkennen; daarnaast richt de interventie zich op het aanleren van probleemoplossende vaardigheden.
Multidimensional Treatment Foster Care (MTFC)	Erkend 2010	-	-	MTFC is een intensief opvoed- en trainingsprogramma voor jongeren (12-18 jaar) die kampen met gedragsproblemen. Het programma wordt aangeboden aan jongeren als alternatief voor een gesloten plaatsing of jeugddetentie. De jongere wordt voor een periode van 6 tot 12 maanden in een opvoedgezin geplaatst. Beoogd wordt onder andere de sociale vaardigheden en het probleemoplossend vermogen te vergroten.
Multidimensionele Familie Therapie (MDFT)	Erkend 2011	-	Erkend 2014	MDFT is een ambulante systeemtherapie aangevuld met bemoeizorg en richt zich op jongeren tussen de 12 en 19 jaar die probleemgedrag vertonen en lijden aan gedrags- of psychische stoornissen. MDFT richt zich naast de jongere op diens gezin en de bredere sociale omgeving. Het doel is een verslavingsvrije leefstijl zonder probleemgedrag te realiseren en de kans op recidive te verminderen.
Multisysteem Therapie (MST)	Erkend 2010	-	Erkend 2014	MST is een ambulante methode die zich richt op jongeren (12-18 jaar) met ernstig antisociaal en delinquent gedrag, die op het punt staan om uit huis geplaatst te worden. MST richt zich op alle risicofactoren die samenhangen met dit probleemgedrag. De interventies richten zich op ouders en andere sleutelfiguren uit de omgeving van de jongere. Daarnaast wordt binnen deze methode gewerkt aan het vergroten van vaardigheden van de jongere zelf, het functioneren op school en de omgang met prosociale leeftijdgenoten.

Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer (NPT)	Erkend 2008	Niet verlengd 2014	-	Bieden van hulp aan jongeren (16-24 jaar) na vrijheidsbeneming bij wie het delictgedrag samenhangt met antisociale denkpatronen, gedragsproblemen en vaardigheidstekorten. De interventie kan zowel vrijwillig als op gedwongen basis ingezet worden. Specifieke interventies beschikbaar voor jongeren met zware psychische, verslavings- of LVB-problematiek.
Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer LVB (NPT-LVB)	Erkend 2010	-	-	Doel van de interventie is recidive van LVB-jongeren (16-24 jaar) terug te dringen door hen en het netwerk één jaar intensief te begeleiden. Er wordt ingezet op de motivatie/identiteitsvorming en het individuele en sociale kapitaal van de jongere.
Ouderschap met Liefde en Grenzen	Erkend 2012	-	-	Dit is een kortdurende gezinsinterventie, die is ontwikkeld voor gezinnen met jongeren (12 t/m 18 jaar) die matige tot ernstige gedragsproblemen vertonen en delicten plegen. De interventie richt zich specifiek op de leefgebieden 'problematische en verstoorde gezinsrelatie' en '(ernstige) opvoedingsonmacht bij ouders/opvoeders'.
Out of the Circle	Erkend 2013	-	-	Een cognitief-gedragstherapeutische interventie voor jeugdige kind-misbruikers (6-18 jaar) met een (relatief) hoog recidiverisico. De interventie is ingebed in een klinische behandeling in een gesloten context. De interventie bestaat uit 20 groeps- en 10 logboekbijeenkomsten, een individuele intake en tussenevaluatie en een netwerkgesprek.
Respect Limits	Erkend 2012	-	-	Dit is een justitiële gedragsinterventie voor jongens die seksueel grensoverschrijdend gedrag hebben vertoond. Het is een individuele training gericht op het leren herkennen en respecteren van seksuele grenzen. Ouders worden bij de training betrokken. Zij leren hun zoon te steunen bij de gedragsverandering en beter toezicht te houden.
Schema Therapie voor Forensische patiënten met persoonlijkheidsstoornissen	Erkend 2015	-	-	Deze behandeling richt zich op multiple diagnoseproblematiek: persoonlijkheidsstoornissen, verslaving en criminaliteit/agressie. Het is een vorm van psychotherapie waarin gebruikgemaakt wordt van cognitieve-, gedragsmatige- en experiëntiële technieken.

Skills4Us	Niet erkend 2011	-	-	Geen informatie beschikbaar.
Slachtoffer in Beeld (SiB)	Niet erkend 2005	-	-	SiB is de uitvoerder van leerstraffen en cursussen voor jeugdige daders die tot doel hebben stil te staan bij het slachtoffer. Het bespreken van het delict leidt tot meer zelfinzicht en een grotere verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag, waarmee de kans op recidive verkleind wordt.
So Cool	Erkend 2013	-	-	So-Cool is een individuele gedragsinterventie voor LVB-jongeren van 12 tot en met 18 jaar (met uitloop naar 23 jaar) met een gemiddeld risico op recidive, die tekorten vertonen in de sociale probleemoplossingsvaardigheden.
Sociale Vaardigheidstraining op Maat	Erkend 2008	Verlengd 2013	-	Deze gedragsinterventie is bedoeld voor jongeren van 15 tot 21 jaar met probleemgedrag dat onder andere voortkomt uit het onvermogen om lastige sociale situaties zelfstandig op een adequate wijze op te lossen. Trainingen richten zich op het vergroten van de sociale vaardigheden, conflictbantering en/of de assertiviteit.
Solide basis voor de toekomst	Niet erkend* 2007	-	-	Deze cognitieve gedragsinterventie voor meisjes vanaf 14 jaar in JJI+-instellingen richt zich op het ontwikkelen van een gevoel van eigenwaarde en sociale competenties, zodat de deelnemers weerbaarder worden en meer in staat zijn tot zelfsturing.
SOLO	Niet erkend* 2013	-	-	SOLO is een individuele cognitieve gedragstraining waarbij 1-op-1 gedragstraining wordt gegeven aan gedetineerden of ondertoezichtgestelden om hun denkpatroon en daarmee hun gedrag te veranderen.
Stay-a-way	Erkend 2011	-	-	Individuele training voor jongeren met als doel het risicovol midde-gebruik te verminderen of te voorkomen, het inzicht ten aanzien hiervan te vergroten en de kans op recidive te verminderen. De training kan in het kader van een leerstraf worden opgelegd.
TACT Groep	Erkend 2010	-	-	TACT Groep wordt niet meer aangeboden.

TACt regulier	Erkend 2014	-	-	TACt is een individuele training voor jongeren met agressieproblemen die een leerstraf opgelegd hebben gekregen. TACt is gericht op het aanleren van sociale en cognitieve vaardigheden.
TACt plus	Erkend 2014	-	-	TACt plus is een individuele training voor jongeren met agressieproblemen en een IQ tussen de 50 en 85 die een leerstraf opgelegd hebben gekregen. TACt is gericht op het aanleren van sociale en cognitieve vaardigheden
Tools4U	Erkend 2007	Verlengd 2013	-	Tools4U is een training voor jongeren (12-18 jaar). De training beoogt de kans op recidive te verminderen door het ontwikkelen van cognitieve en sociale vaardigheden. Binnen een plusvariant wordt eveneens aandacht besteed aan de vaardigheden van ouders.
Topzorg	Voorlopig erkend 2015	-	-	Jongvolwassenen (16-24 jaar) met een hoge kans op recidive vormen de doelgroep van deze interventie. Het doel is om hen te begeleiden naar een delictvrij leven. Topzorg is een zorgprogramma van De Waag.
Training Budgetteren	Niet erkend* 2011	-	-	Deze training is ontwikkeld voor volwassen delinquenten in de laatste fase van hun gevangenisstraf. De module richt zich op de oorsprong van financiële problematiek: impulsiviteit en onvoldoende probleem-besef.
Werken aan je toekomst	Niet erkend* 2010	-	-	Deze interventie beoogt een succesvolle loopbaanoriëntatie in het MBO te bewerkstelligen. De methode richt zich onder andere op het ontwikkelen van loopbaancompetenties, geloof in eigen kunnen en de motivatie.
Youth at Risk	Niet erkend 2006	-	-	Youth at Risk richt zich op het motiveren van jongeren. Dit wordt gedaan vanuit vier basisprincipes, te weten: verantwoordelijkheid, mogelijkheden, zelfexpressie en verbinding.

* Tijdens de ex ante beoordeling is aangegeven dat verdere uitwerking gewenst is. Na niet verlengen, kan dit een tweede ex ante beoordeling betreffen.

Via gemeenten en politie geïnventariseerde aanpakken (n=22)

Aanpak	Gemeente of regio	Resultaat	Beschrijving inhoud
Aanpak jeugdgroepen (1)	Leeuwarden	-	Aanpak die zich richt op hinderlijke en overlastgevende jeugdgroepen. Binnen de aanpak worden maatregelen uitgevoerd op gebieds-, groeps- en individueel niveau. Het betreft elke keer een traject op maat dat de ouders en jongeren krijgen aangeboden. Voor jongeren en ouders die niet meewerken, wordt een zorgmelding gedaan.
Aanpak Jeugdgroepen (2)	Hengelo	Betere informatiepositie ten behoeve van de aanpak	Een aantal jongeren komt plotseling in beeld vanwege vermogensdelicten en overlast. Zij zijn (nog) niet als groep gezien in het (semi)publieke domein, desalniettemin wordt 'doorgerecherheid' om het netwerk van de jongeren in kaart te brengen.
Aanpak Jeugdgroepen (3)	Limburg	De veiligheid en leefbaarheid zijn toegenomen	Aanpak van overlastgevende en criminele jeugdgroepen die erop gericht is de veiligheid en leefbaarheid te verhogen vanuit een multidisciplinair perspectief waarbinnen aandacht is voor preventieve en repressieve maatregelen.
Aanpak Jeugdgroepen (4)	Alkmaar	Zeer rustige jaarwisseling	Met het oog op de jaarwisseling hebben groepsleden van een problematische jeugdgroep die bij voortdurende verantwoordelijk waren voor overlast een brief ontvangen met de mededeling dat bij misdrijven tijdens de jaarwisseling een dwangsom van €2.500 wordt opgelegd.
Aanpak Vals ID	Bussum	-	Jongeren en hun ouders worden daags nadat de jongere geprobeerd heeft met een vals ID-bewijs een café of horeca gelegenheid binnen te komen (om te kunnen drinken) hierop aangesproken door de wijkagent.

Be smart with your phone	Rotterdam	Daling straattroven (i.c.m. andere maatregelen)	Een preventieproject waarbij kinderen op school voorlichting krijgen over hun potentieel slachtofferschap van diefstallen en straattroven, waarbij met name mobiele telefoons worden afgenomen.
Bloedlink	Utrecht	Positieve mentaliteitsverandering onder doelgroep	Een voorlichtingsproject in de stad Utrecht gericht op het tegengaan van sexting en grooming. Doelgroep: jongens en meiden in het voortgezet onderwijs
Bodycam	Amersfoort	-	Ouders en jongeren worden geconfronteerd met video-beelden die mbv bodycams gemaakt zijn door collega's op uitgaansavonden. Ouders, maar ook de jongeren zelf, krijgen op die manier niets verhullend te zien wat de effecten van alcohol- e/o drugsgebruik op het gedrag van hun kinderen is.
Handhavingsteam	Dordrecht	Sterke afname overlast	Dit team bestaat onder andere uit vertegenwoordigers van de gemeente, de Belastingdienst, de Sociale Dienst en de wijkagent. Het team richt zich op personen die overlast blijven geven, het sociaal aanbod weigeren of hun afspraken niet nakomen. Deze aanpak kent een meer repressief karakter.
Handleiding aanpak rondhangende jeugdgroepen	Zwolle	-	Op basis van het profiel van een problematische jeugdgroep (hinderlijk, overlastgevend, crimineel) wordt een plan van aanpak geformuleerd waarin doelstellingen SMART geformuleerd zijn. Aanpakken kunnen gebieds-, groeps- en persoonsgericht van aard zijn.
Heilige Rotterdamse boontjes	Rotterdam	-	Een sociale onderneming die op jaarbasis 50 Rotterdamse jongeren wil re-integreren en voorzien van een baangarantie. Het betreft een re-integratie- en resocialisatietraject in een winstgevend model met baangarantie.

Jeugd in Beeld	Eindhoven	Afname overlast en problematische jeugdgroepen, toename veiligheidsgevoel bewoners.	Integrale aanpak om risicojongeren in beeld te krijgen en te houden via periodieke overleggen tussen wijkprofessionals. De aanpak richt zich op drie aspecten: 1) persoon en gezin, 2) de groep en 3) de wijkomgeving. Binnen de aanpak is sprake van preventie (zorgaanbod) en repressie.
Jongeren in Kaart	Amersfoort	Sterke daling van het aantal problematische jeugdgroepen	Een namenlijst van de zogenaamde 5%-doelgroep (licht crimineel, harde kern, zorgcategorie) wordt via een wijkgebonden jeugdgroepenoverleg in beeld gebracht. Hierbij wordt gebruikgemaakt van het digitale monitoringssysteem 'Jongeren in Kaart'.
JOR	Enschede	Daling in problematische jeugdgroepen, het aantal criminele jongeren en misdrijven	Binnen dit samenwerkingsverband wordt tot een advies gekomen over de afhandeling van (toekomstige) zaken via ZSM. Dit advies kan justitieel van aard zijn, maar ook een gedwongen zorgkader inhouden. Binnen het JOR worden criminele jongeren besproken, ongeacht of zij zich (overwegend) individueel of in groepsverband schuldig maken aan criminaliteit. Zij kunnen derhalve op verschillende manieren 'instromen'.
Kerngroep	Dordrecht	Sterke afname overlast	De kerngroep bestaat uit hulpverlening, wijkagenten, jongerenwerk, de leerplecht en het maatschappelijk werk. Van de geïnventariseerde overlastgevers is bekeken of zij voldoende toekomstperspectief hebben en waar aangrijpingspunten liggen voor een sociaal aanbod.
Onwijze moeders	Rotterdam	Positief effect vanuit moeders op gedrag jongeren	Moeders van jongeren worden bewustgemaakt van de negatieve invloed die de straatcultuur op hun kinderen kan hebben en krijgen handvatten aangereikt om hun kinderen hierop aan te spreken.

Overlastgevend jeugdnetwork	Zoetermeer	Dalende criminaliteitscijfers, waaronder HIC.	Personen die overlast veroorzaken worden maandelijks besproken binnen het Veiligheidshuis in een casusoverleg. Binnen de PGA wordt een onderscheid gemaakt tussen leiders en meelopers. De meelopers ontvangen een sociaal of zorgaanbod om te voorkomen dat zij verder afglijden.
Preventief Interventie Team	Amsterdam	Groot bereik, veelbelovende aanpak	Gericht op de aanpak van de broertjes en zusjes van personen die in de Top-600 staan opgenomen. Doel is afglijden van 'brusjes' voorkomen.
Stadsmarshall	Zoetermeer	Dalende criminaliteitscijfers, waaronder HIC.	De Stadsmarshall bekijkt wat op straat en in buurten leeft. Hij coördineert te nemen maatregelen met uiteenlopende partijen, waaronder politie, jongerenwerkers, de wijkmanager en bewoners. De maatregelen die genomen kunnen worden zijn preventief, curatief en repressief van aard.
Top-150 aanpak	Nijmegen	Gerichter sturen op sociale en veiligheidsproblematiek	De aanpak van jeugdcriminaliteit en jongerencriminaliteit in Nijmegen loopt via het Veiligheidshuis. Binnen het Veiligheidshuis wordt vormgegeven aan een TopX-aanpak, waarin ook jongeren en jeugdigen zijn opgenomen. Casus worden periodiek geagendeerd, maar kunnen in geval van spoed ook tussendoor besproken worden.
Treiteraankpak	Amsterdam	Positief effect buurt, oplossing in complexe zaken	Werkwijze om intimidatie in de woonomgeving tegen te gaan. Het gaat hierbij niet om gewone burenruzies, maar om structurele treiterijen, bedreigingen en overlast gericht tegen een specifiek persoon of huishouden.
Weegtafel	Enschede	Daling in problematische jeugdgroepen, het aantal criminele jongeren en misdrijven	De aanpak richt zich op problematische jeugdgroepen. Binnen de weegtafel wordt besloten over de te nemen maatregelen. Hierin zijn de gemeente, het jongerenwerk, de politie, het team veiligheid en (vooralsnog) de Jeugdreclassering vertegenwoordigd.

Bijlage 3 Verantwoording deskresearch

1. E-mail uitvraag gemeenten. (Verstuurd op 14 oktober en 3 november (reminder)).

Geachte heer/mevrouw,

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie en veiligheid en justitie maakt Bureau Beke een inventarisatie van indicatoren die bruikbaar (kunnen) zijn bij het bepalen van trends (bijvoorbeeld aantal geregistreerde verdachten en afdoeningen) in jeugd- en jongerencriminaliteit, en naar de landelijke en regionale aanpak van jeugdcriminaliteit. Dit onderzoek zal aansluiting zoeken bij reeds lopende monitorinstrumenten. Deze vraag is onderdeel van de Veiligheidsagenda 2015-2018.

Voor het onderdeel van *de aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit* doen wij onder andere een uitvraag om zicht te krijgen op veelbelovende, effectieve dan wel innovatieve aanpakken. In dit kader zouden we ook u – als OOV'er binnen uw gemeente – willen vragen om bij u bekende aanpakken met ons te delen (maximaal drie). Deze aanpakken dienen veelbelovend, effectief of innovatief te zijn. In het verlengde hiervan zouden we graag een telefonisch interview met u houden over de betreffende aanpak of aanpakken (duur: 15-30 minuten).

2. E-mail uitvraag politie

Geachte heer/mevrouw,

In opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het Ministerie en veiligheid en justitie maakt Bureau Beke een inventarisatie van indicatoren die bruikbaar (kunnen) zijn bij het bepalen van trends in jeugd- en jongerencriminaliteit (bijvoorbeeld aantal geregistreerde verdachten en afdoeningen, maar ook risico-indicatoren zoals voortijdig schoolverlaten en vrijetijdsbesteding), en naar de landelijke en regionale aanpak van jeugdcriminaliteit. Dit onderzoek zal aansluiting zoeken bij reeds lopende monitorinstrumenten. Deze vraag is onderdeel van de Veiligheidsagenda 2015-2018.

Voor het onderdeel van *de aanpak van jeugd- en jongerencriminaliteit* doen wij onder andere een uitvraag om zicht te krijgen op veelbelovende, effectieve dan wel innovatieve aanpakken. In dit kader zouden we ook u – als referent jeugd binnen de

Politie – willen vragen om bij u bekende aanpakken *in de eenheid* met ons te delen (maximaal drie). Deze aanpakken dienen veelbelovend, effectief of innovatief te zijn. In het verlengde hiervan zouden we graag een telefonisch interview met u houden over de betreffende aanpak of aanpakken (duur: 15 minuten). In eerste aanleg vragen we u dus om een reactie per e-mail waarin u de namen van maximaal drie aanpakken met ons deelt.

3. Vragenlijst respondenten gemeenten en politie

1. Kunt u een korte omschrijving van de aanpak geven?
2. Hoe en wanneer is de aanpak tot stand gekomen? Wat was de aanleiding daartoe (type problematiek, bestuurlijke/politieke context etc.)
3. Op welke vormen van jeugd- en jongerencriminaliteit richt de aanpak zich (onderscheid tussen groepsriminaliteit en individuele criminaliteit)? Acht u een onderscheid tussen groeps- en individuele criminaliteit – al dan niet binnen de aanpak – relevant?
4. Welke partij(en) zijn bij deze aanpak betrokken, welke rol vervullen zij en op welke wijze is vormgegeven aan de samenwerking?
5. Uit welke elementen (proactief, preventief, repressief) bestaat de aanpak? Kunt u een nadere toelichting geven welke elementen u het belangrijkste vindt en waarom?
6. Wordt er binnen de aanpak gebruikgemaakt van indicatoren om criminele of risicojeugd in beeld te brengen en zo ja, welke?
7. Wat zijn de resultaten van de aanpak? Worden deze gemeten en op welke wijze? Hoe gebeurt dit en door wie?
8. Heeft u documentatie over de aanpak die wij zouden kunnen benutten?

4. Gemeenten (2015) met 100.000 of meer inwoners (overzicht)

Gemeente	Inwoneraantal
Alkmaar	107.106
Almere	196.932
Apeldoorn	158.099
Alphen aan den Rijn	107.396
Amersfoort	152.481
Amsterdam	821.752

Gemeente	Inwoneraantal
Haarlem	156.645
Haarlemmermeer	144.152
's-Hertogenbosch	150.889
Leeuwarden	107.691
Leiden	121.562
Maastricht	122.397

Arnhem	152.293
Breda	180.937
Delft	101.030
Dordrecht	118.899
Ede	111.575
Eindhoven	223.209
Emmen	107.775
Enschede	158.553
's-Gravenhage	514.861
Groningen	200.336

Nijmegen	170.681
Rotterdam	623.652
Tilburg	211.648
Utrecht	334.176
Venlo	100.536
Westland	104.302
Zoetermeer	124.025
Zaanstad	151.418
Zwolle	123.861

Bijlage 4   Afkortingen

3RO	Drie Reclasseringsorganisaties
BVH	Basisvoorziening Handhaving
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
DGPOL	Directoraat-Generaal Politie
DGSenB	Directoraat-Generaal Straffen en Beschermen
DGRR	Directoraat-Generaal Rechtspleging en rechtshandhaving
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
HKS	Herkenningssysteem
MJC	Monitor Jeugdcriminaliteit
NDM	Nationale Drugsmonitor
NLO	Nationaal Luister Onderzoek
NOM	Nationaal Onderzoek Multimedia
OCenW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OBJD	Onderzoeks- en Beleidsdatabase Justitiële Documentatie
OM	Openbaar Ministerie
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SIBa	Statistische Informatie en Beleidsanalyse
SKO	Stichting KijkOnderzoek
TBO	Tijdbestedingsonderzoek
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Verschenen in de Bekereeks

2008

Ambtscriminaliteit aangegeven?

Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven

Verborgen problemen

Een onderzoek naar (de aanpak van) criminaliteit onder Antillianen in Nederland

Bont en Blauw

Een onderzoek naar de strafrechtelijke behandeling van geweldszaken tegen politieambtenaren en de bejegening van slachtoffers daarvan door de politie en het openbaar ministerie

Uitstel van behandeling?

Een verkennend onderzoek naar TBS-gestelden met en zonder een combinatievonnis en de mogelijke effecten van detentie

2009

Huwelijksdwang: Een verbintenis voor het leven?

Een verkenning van de aard en aanpak van gedwongen huwelijken in Nederland

Inpakken niet nodig

Een profiel van straatroven en straatrovers in Almere

Back on Track?

Een evaluatieonderzoek naar de onthemende projecten van de Bijzondere Jeugdbijstand in Vlaanderen

CoVa volgens plan?

Een vooronderzoek naar de mogelijkheden en reikwijdte van een effectonderzoek van de cognitieve vaardigheidstraining

Achter de schermen

Een verkennend onderzoek naar downloaders van kinderporno

2010

Tot de dood ons scheidt

Een onderzoek naar de omvang en kenmerken van moord en doodslag in huiselijke kring

Kwetsbaar beroep

Een onderzoek naar de prostitutiebranche in Amsterdam

Cameratoezicht in beweging

Ervaringen met nieuwe vormen van cameratoezicht bij de Nederlandse politie

2011

Los van drank

Procesevaluatie Haltafdoening Alcohol

Lastige verhalen

Een exploratief onderzoek naar valse aangiften van zedenmisdrijven door meisjes van 12-18 jaar

Wapenfeiten

Een onderzoek naar overvallen en overvallers in Nijmegen

Snelle jongens

Een onderzoek naar drugsrunners en daaraan gerelateerde problematiek in Limburg-Zuid

2012

De schade hersteld?

Een onderzoek naar herstelbemiddeling bij jeugdige delinquenten in Vlaanderen

Onder Controle?

Een procesevaluatie van de gedragsinterventie
'Korte Leefstijltraining voor verslaafde justitiabelen'

Planmatig en flexibel

Procesevaluatie gedragsinterventie CoVa+

Oosterse Teelt

Vietnamezen in de hennepeteelt

Dierenwelzijn in het vizier

De aard en omvang van dierenwelzijnszaken en
de stand van zaken van de handhaving van de
regelgeving op dat gebied in Nederland

2013

Over leven na de moord

De gevolgen van moord en doodslag voor
de nabestaanden van de slachtoffers en de
ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland

Met scherp schieten

Een onderzoek naar een aantal veiligheidsrisico's
met betrekking tot de schietsport in Nederland

Georganiseerde voertuigcriminaliteit in Nederland

Een beeld van de omvang, kenmerken, werkwijzen
en aanpak anno 2013

Het warme bad en de koude douche

Een onderzoek naar misstanden in nieuwe
religieuze bewegingen en de toereikendheid van het
instrumentarium voor recht en zorg

2014

Portretten van notoire ordeverstoorders

Kenmerken en achtergronden van notoire
ordeverstoorders binnen het voetbal

Gelegenheidsordeverstoorders?

Analyse van rondom grootschalige rellen
aangehouden verdachten

Ondergaan of ondernemen

Ontwikkelingen in de aard en aanpak van afpersing
van het bedrijfsleven

Raak geschoten?

Een onderzoek naar de werking van maatregelen
tegen geweld en overlast rondom het betaald
voetbal

Doordringen of doordrinken

Effectevaluatie Halt-straft Alcohol

Prostitutie in Nederlandse gemeenten

Een onderzoek naar aard en omvang, beleid,
toezicht en handhaving in 2014

2015

Aangifte onder nummer

Implementatie, toepassing en eerste resultaten van
de nieuwe regeling 'Aangifte onder nummer'

Papier en werkelijkheid

Een hypothesevormend onderzoek naar de invloed
van registratie-effecten op de omvang van de
geregistreerde jeugdcriminaliteit

Grensoverschrijdend slachtofferschap

Een inventarisatie van aard, omvang en
aandachtspunten in verband met de effectuering
van slachtofferrechten

Dieren Verboden

De toepassing van het houdverbod als bijzondere
voorwaarde bij een voorwaardelijke straf

Sinds 2007 brengt de politie problematische jeugdgroepen met behulp van de shortlistmethodiek in beeld. Dergelijke inventarisaties staan aan de basis van een gemeenschappelijke aanpak van problematische jeugdgroepen door onder andere gemeente, politie, jeugd- en jongerenwerk en het Openbaar Ministerie. De regioburgemeesters, de voorzitter van het College van Procureurs-generaal en de minister van Veiligheid en Justitie voeren periodiek overleg (het zogenaamde Artikel 19 overleg). In dit overleg is bepaald dat een breder beeld van risico- en criminele jeugd dan problematische jeugdgroepen alleen moet worden verkregen. Onderhavig rapport voorziet in een voorstel voor de opbouw van een trendrapportage jeugd- en jongerencriminaliteit op basis van bestaande bronnen, waaronder de Monitor Jeugdcriminaliteit (MJC). Op basis van dit voorstel kan een besluit genomen worden over de inhoud van een dergelijke trendrapportage.

ISBN 978-94-92255-07-5

www.beke.nl